EDITURA UNIVERS

Personalitate ilustră a prozei sovietice, Valentin Kataev (n. 1897) este autorul memorabilelor romane „Delapidatorii" (1926), „Timp, înainte!" (1932), „Fiul regimentului" (1945), al tetralogiei „Valurile Mării Negre" [„O pînză în depărtare" (1936), „Pentru puterea sovietelor" (1949), „Un cătun în stepă" (1956), „Vînt de miazănoapte" (1961)], al comediilor „Cvadratura cercului" (1928) „O zi de odihnă" (1947), precum şi al unor lucrări mai recente — „Fîntîna sfîntă" (1966), „Iarba uitării" (1967), „Kubik" (1969) ş.a.

Operă de tinereţe a lui Kataev, unică în felul ei, romanul „Delapidatorii" zugrăveşte cu vervă şi umor, în bunele tradiţii ale prozei satirice sovietice din anii 20, aventurile şi peripeţiile unor delapidatori în perioada n.e.p.-ului.

Lei 4,50

157

1971

VALENTIN KATAEV ● DELAPIDATORII

VALENTIN KATAEV

DELAPIDATORII

COLECŢIA MERIDIANE

Valentin Kataev

Delapidatorii

— roman —

În românește de *Teodor Pîcă* și *Mihail Chițis*

Editura UNIVERS

București — 1971

Coperta: *Dan Negoescu*

ВАЛЕНТИН КАТАЕВ

СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ГОСЛИТИЗДАТ
МОСКВА – 1956

CAPITOLUL ÎNTÎI

ACELE orologiului de pe faţada în rotondă a clădirii Telegrafului central din Moscova arătau zece fără zece fix, cînd dintr-un tramvai de pe linia „A" ieşi pieziş un cetăţean între două vîrste, cu o ţinută respectabilă. Purta un palton din postav gros, cu guler de astrahan, pălăria tot de astrahan, cu calota prelungă şi borul răsfrînt, strînsă colţunaş în vîrf şi garnisită cu aceeaşi pielicică, şi galoşi în picioare. Cetăţeanul deschise precipitat umbrela jilavă, cu ciucuri ca nişte pere, traversă lipăind prin apăraie intersecţia aceea plină de forfotă şi se opri lîngă taraba tutungiului, care se instalase pe scările poştei. La apariţia cetăţeanului, tutungiul — un bătrîn cu caschetă albastră pe care scria cu litere de argint „Debit" — îşi scoase de sub pledul scoţian coama căruntă, vîrî sub prelata udă mîna ocrotită de o mănuşă tricotată, cu degetele tăiate şi-i întinse un pachet de ţigări „Ira".

— De n-ar fi umede, se îndoi cetăţeanul, trăgînd pe nasu-i cam lung aerul greu, în care efluviile ploii moscovite se amestecau cu mirosul gazului de iluminat.

— Nici o grijă, le-am scos tocmai de la fund. Ce vreme, dom'le !

După ce primi aceste asigurări, cetățeanul plăti tutungiului douăzeci și patru de copeici, oftă discret, ascunse pachetul roz într-un buzunar de la pantaloni și făcu aceeași remarcă:

— M-da ce vreme !

Apoi se încheie bine la palton și luînd-o pe lîngă poștă coborî pe Measnițkaia, ducîndu-se la serviciu.

La drept vorbind, strada Measnițkaia nu mai există cam de multișor. Acum, strada se numește 1 Mai. Dar parcă nu-ți vine să-i spui astfel într-o dimineață mohorîtă din toiul lunii noiembrie, cînd putreda ploaie moscovită împroașcă trecătorii cu o sîrguință sîcîitoare, cînd niște drugi de o lungime neobișnuită, ce zdroncăie într-o căruță și despre care te întrebi la ce o fi slujind, sînt cît pe ce, la o cotitură, să-ți scoată ochii cu capetele lor ascuțite, cînd în dreptul unei instituții tehnice, o mașină de frezat sau un dinam, care cine știe cum au ajuns de-a curmezișul trotuarului, îți barează dintr-odată calea, cînd huluba ferecată a unui camion cu cai te izbește în umăr și un val de noroi vîrtos, proiectat pe sub roțile unui automobil, îți scaldă poalele și așa murate ale paltonului, cînd de pe firmele de sticlă ale diverselor trusturi rînjesc inscripțiile aurite, cînd pietrele de moară, tocătoarele de paie, gaterele și roțile dințate par gata s-o ia din loc și, sfărîmînd vitrinele sumbre, să se repeadă la tine și să te facă terci, cînd la fiecare colț duhnește a gaz de iluminat prelins din conductele sparte, cînd pe birourile funcționarilor lămpile verzi nu se sting pînă la sfîrșitul programului — cum să ți se deschidă gura să-i spui acestei străzi altfel decît Measnițkaia ?

Hotărît, ea a fost și va rămîne Measnițkaia. Se vede că așa i-a fost scris și nici o altă denumire, oricît de frumoasă, de radioasă, nu se va lipi de ea.

Cetățeanul coti pe o străduță laterală și intră pe prima poartă a clădirii din colț. Înăuntru, scutură și închise umbrela, apoi tropăi cu galoșii pe plasa umflată a ștergătorului de sîrmă citind în scîrbă, de la un capăt la altul, un anunț din anul trecut al cercului sportiv, mîzgălit cu vopsea albastră pe o fîșie lungă de tapet.

Urcă tacticos scara de marmură plină de mîzgă, pînă la etajul doi, intră pe o ușă deschisă din stînga și se cufundă, printr-un culoar întunecos, în adîncurile instituției. La un moment dat, făcu la dreapta, apoi la stînga, pe drum băgă capul într-o chichineață, unde curierul și femeia de serviciu beau de zor ceai, tăifăsuind despre sfîrșitul lumii și, în cele din urmă, ajunse la contabilitate: o sală spațioasă, cu cinci ferestre mari, pînă-n dușumea, și despărțită, cum se obișnuiește, pe toată lungimea, printr-o balustradă de lemn. Dincolo de balustradă — numeroase birouri, așezate perechi, față în față.

Cetățeanul deschise portița tăiată în balustradă, aruncă în trecere o privire în statul de

salarii pe care-l controla, păcănind la abac, o junǎ înţepată, cu jachetă bleu, tricotată şi garnisită cu brandenburguri, ca un dolman de husar, îşi plimbă mustaţa peste teancul de dispoziţii de plată răsfirate printre degetele unui tînăr roşcovan, scuipă într-o scuipătoare albastră şi-şi încheie drumul în încăperea de sticlă aidoma unui acvariu, amenajată în partea dreaptă, în colţ. Pe uşă era prinsă o plăcută cu text tipărit :

CONTABIL SEF F. S. PROHOROV

În timp ce şeful contabil, sprijinindu-se de perete, îşi scotea galoşii cu iniţiale şi-şi desfăcea de la gît fularul de lînă, curierul îi aduse un pahar de ceai pe care-l aşeză pe postavul roşu al biroului.

După toate aparenţele, curierul avea chef de vorbă.

— Să v-aduc jurnalu, Filip Stepanovici ? întrebă el punînd în cui paltonul şefului contabil.

— Jurnalul ?

Filip Stepanovici clipi semnificativ dintr-un ochi pungit, de nefritic, se aşeză la birou, scoase pachetul de ţigări şi-şi netezi cu batista mustăţile lungi, verzui, ce încălecau o bărbie goală ca un călcîi, dacă facem abstracţie de smocul de păr de sub buza de jos. Toate acestea voiau să arate că n-are nimic împotriva unei mici şuete.

— Da' ce poate fi aşa interesant în jurnal, Nikita ?

Nikita depuse umbrela într-un ungher şi numai după ce se încredinţă că stă bine, se rezemă

de tocul uşii, îşi încrucişă braţele la piept şi răspunse :

— Nu ziceţi vorbă mare, Filip Stepanovici, s-ar putea să găsiţi acolo multe lucruri interesante.

Şeful contabil scoase din pachet o ţigară lungă, o ciocăni uşurel cu capătul cartonat de tăblia biroului, o aprinse, se răsuci în fotoliu şi clipi din celălalt ochi pungit.

— De exemplu ?

— De ezemplu, Filip Stepanovici, se-ntîmplă să tipărească chestii destul de intirisante. Un fel de critică a puterii sovietice.

— Măi Nikita, măi, făcu cu compătimire şi cu un sentiment de infinită superioritate şeful contabil. Degeaba au lichidat analfabetismul din tine. Ce folos că citeşti ziare, dacă nu pricepi ce scrie în ele ?

— Ba pricep, Filip Stepanovici. Altfel la ce le-aş mai citi ! Trage ăştia cîteodată niscai critici foarte intirisante.

— De unde pînă unde critici ?

— Parcă 'mneavoastră nu ştiţi, Filip Stepanovici...

Nikita îşi mută greutatea corpului de pe un picior pe altul şi îngăimă cu sfială :

— Critici despre fugari, cum s-ar zice.

— Fugari ? Eşti beat, omule. Ce fel de fugari ?

— Păi, se ştie ce fel de fugari îs azi la noi, oftă curierul. O întinde unul după altul...

— Cine ?

— Cum cine? Delapidatorii! Pune mîna pe banii statului, se suie într-o birjă și mînă! Da' un' se duc, nu poci să știu. Bănui că o fi colindînd orașele. Uite, nu mai departe decît astăzi citii în gazetă că în luna lui octombrie, din fel și fel de instituții din Moscova au șters-o, una peste alta, o mie cinci sute de inși. Nici mai mult, nici mai puțin.

— Mde... făcu șeful contabil, contemplînd bobul zmeuriu de jar din vîrful țigării și scoțînd fumul pe nări. Mde...

— Și vă mai întreb, Filip Stepanovici: dacă fug, apăi cum rămîne cu slujba? Să luăm, bunăoară, strada noastră Measnițkaia. Cîte instituții or fi pe ea cu toatele nu știu ezact, dar în clădirea aiasta, din colț, îs cinci, bașca a noastră. Socotiți și 'mneavoastră: la parter două — „Uralkvarț" și „Totul pentru radio"; la etaju unu...

— De ce-mi spui mie toate astea?

— De aia, continuă să turuie Nikita, îndoind degetele unul după altul, că împreună cu „Elektromaș"-ul, care ocupă tot etaju unu, cu „Kablotrust"-ul de la doi, cu „Producția meșteșugărească" de la trei și cu noi face șase în cap.

— Nikita! se încruntă la el șeful contabil.

— Iar acu, țineți seamă, Filip Stepanovici că la „Uralkvarț", „Totul pentru radio", „Elektromaș" și „Kablotrust" au delapidat săptămîna trecută — Nikita se înecă în iureșul propriilor sale vorbe, apoi reluă — iar la „Producția meșteșugărească" au mîntuit azi în zori. La șapte o plecat ultima căruță.

— Ce tot îndrugi, Nikita! Ce căruță?

— Păi, cu birja nu poci ca să duci la gară opșpe miișoare mărunțiș taman de la etajul trei.

— Dar cine ține atîta numerar în monedă măruntă?! rosti aspru și cu mirare contabilul. Toată istoria asta nu-i decît o scorneală de-a ta. Pleacă.

— Ba nu-i a mea, ci a lu președintele lor care așa a dat ordin ca să fie banii statului la adăpost. Și-o fi făcut socoteala că dacă o să se apuce casierul și... nu vă fie cu supărare... și cu contabilul dumnealor să care sacii cu mărunțiș de la trei, nu se ezistă să nu-i găbjească careva. Vezi să nu! Uite și eu... Cum s-o crăpat de ziuă, aud gălăgie pe scară. Pun mantaua pe umeri și mă duc să văd ce-i. Cărau un sac. Zău dacă am avut vro bănuială. Ei și ce dacă-l cară? O fi, zic, niscai produse de-ale lor meșteșugărești de le trimete la piață. Sau poate cartofi. Am stat ce am mai stat acolo, p'ormă mi-am văzut de-ale mele. Și cînd te gîndești, mamă-Doamne, că jos, la intrare, adăsta căruțele! A încărcat sacii și — tuleo la gară! De-aia nu le dă azi salariu, că n-are dă unde. Numa noi am rămas nedelapidați în toată clădirea aista dîn colț.

— Cred că minți, Nikita, se încruntă la el Filip Stepanovici. Hai pleacă. N-am timp de palavre... Vezi că s-a răcit ceaiul. Adu-mi altul.

— Filip Stepanovici,, spuse tainic Nikita luînd paharul de pe masă, fiindcă e vorba să ne plătească săptămîna aiasta, luați în considerare că ai noștri e lefteri; barem ălor de categoria șase, că știu după mine, chiar că nu le-a mai rămas o copeică de la chenzina ailantă...

— Termină, Nikita, i-o reteză şeful contabil, mă ţii din lucru cu pălăvrăgeala ta. Fă bine şi pleacă.

Nikita se mai bălăbăni puţin pe lîngă birou, dar chipul lui Filip Stepanovici păstra o expresie neînduplecată.

— De aia zic, că dacă o întinde toţi, mai mormăi Nikita strecurîndu-se pe uşa acvariumului, s-o zis şi cu slujba, că fără salar...

Filip Stepanovici îşi potrivi pince-nez-ul, deschise un registru gros, scîrţîitor, trase mai aproape abacul şi se cufundă în treburile lui contabiliceşti. Din cînd în cînd, încins de muncă, îşi scotea pince-nez-ul şi, prin peretele gemuit, cuprindea cotabilitatea cu o privire suverană. În clipele acelea se închipuia încercat comandant de oşti, conducînd cu artă şi curaj, din vîrful unei coline, operaţiuni militare extrem de complicate.

În general, trebuie spus că Filip Stepanovici cam obişnuia să se lase purtat pe aripile fanteziei, obicei destul de periculos la vîrsta lui.

În rest însă, de la războiul cu japonezii pe care-l făcuse ca locotenent, fiind trecut în rezervă cu gradul de ştabs-căpitan, toată viaţa sa consacrată modestei activităţi financiar-contabile în diverse instituţii şi familiei, era un exemplu de moderaţie şi de lăudabilă sîrguinţă. Războiul din 1914 nu l-a deranjat prea mult pe căpitanul în rezervă. Graţie relaţiilor soţiei şi diligenţelor firmei comerciale „Sabbakin şi fiul“ al cărei funcţionar era, s-a învîrtit de o scutire şi a fost reformat. Nici revoluţia care a urmat nu l-a atins mai mult decît pe ceilalţi contabili ce trăiau

atunci pe teritoriul fostului imperiu rusesc, adică nu l-a atins aproape de loc. Pe scurt, Filip Stepanovici era un cetăţean cît se poate de corect şi de conştiincios. Totuşi, undeva în tainiţele firii lui era pitit demonul aventurii. Astfel, povestea extravagantei sale căsătorii era încă vie în memoria contabililor mai bătrîni din Moscova, iar dacă cineva şi-ar da silinţa să scotocească prin subsolurile bibliotecii „Rumeanţev“, ar mai găsi, probabil, numărul acela din 1908 al publicaţiei „Moskovskaia Bracinaia gazeta“, unde apăruse următorul anunţ:

Răspunde, îngeraş !

fost combatant, erou de la Port-Artur, decorat, trecut în rezervă cu gradul de ştabs-căpitan, bărbat serios, nebăutor şi fără cusururi fizice, a hotărît, cum se spune, să schimbe spada pe plug, spre a se consacra activităţii pe tărîm financiar-contabil, precum şi tihnei căminului conjugal.

UN FIU AL LUI MARTE CAUTĂ O TOVARĂŞĂ DE VIAŢĂ, preferabil văduvă trupeşă, blondă, *vînd ceva avere* sau o *afacere,* blîndă şi iubitoare. Intenţii matrimoniale. Nu răspund la anonimele intrigranţilor. Adresaţi ofertele — numai serioase ! — post-restant, prezentatorului bancnotei de trei ruble nr. 8 563 421.

Şi ce să vezi! Văduva trupeşă a răspuns la apel. A sosit urgent de la Lodz la Moscova, i-a sucit capul sălbaticului fiu al lui Marte, i-a aranjat la iuţeală un tihnit cămin conjugal şi peste o lună a devenit soţia lui legitimă. Ce-i drept, după o vreme a ieşit la iveală că are la Varşovia o fetiţă de doi anişori, pe nume Zoia, de provenienţă incertă, dar mărinimosul ştabs-căpitan a adoptat-o cu dragă inimă. Cît priveşte „ceva avere sau o afacere" — de avere nici pomeneală, dar o afacere avea: văduva era mare meşteră la confecţionat burtiere, corsete şi sutiene, ceea ce rotunjea oarecum veniturile familiei. Într-un cuvînt, ştabs-căpitanul în rezervă n-avea de ce să fie nemulţumit de această căsătorie contractată într-un mod atît de original. Papá Sabbakin, capul firmei „Sabbakin şi fiul" a făcut chiar următoarea glumă la un chefuleţ cu blinele: „De-acu, domnilor, să nu vă mai puneţi cu Filip Stepanovici, că a învăţat de la legitimă cum se ţine pieptul". Simpatic bătrînul!

În afara demonului aventurii, cîteodată se manifesta şi o altă trăsătură a firii lui Filip Stepanovici: o uşoară ironie, un insesizabil sentiment de superioritate cu care privea oamenii şi întîmplările din preajma sa, un tolerant şi inofensiv orgoliu. Poate că această trăsătură să fi încolţit încă de mult, într-un moment cînd, întins pe burtă printre tufe de gaolean, lîngă Cemulpo, la un post înaintat şi citind un roman eroic, cu personaje din marea nobilime, a fost impresionat de următoarele cuvinte: „Contele Guido se avîntă în şa..."

Peste un an sau doi nici nu-şi mai amintea de conţinutul romanului, dar propoziţiunea cu contele i-a rămas întipărită în inimă cu slove de foc. De atunci, oricît de extraordinare erau lucrurile pe care le vedea, oricît de înţelepte vorbele ce le auzea, oricît de zguduitoare evenimentele ce se petreceau în jurul lui, Filip Stepanovici clipea cu un ochi pungit şi gîndea, sau poate nici nu gîndea, ci simţea doar ceva nedesluşit ce voia parcă să spună: „Eh, oricum, voi ăştia sînteţi departe de contele Guido care s-a avîntat în şa! Depa-arte!" Şi, cine ştie, poate se vedea pe el însuşi sub înfăţişarea superbului şi inegalabilului conte Guido.

Pe la ceasurile două, după ce iscăli cîteva bonuri şi note financiare, Filip Stepanovici aprinse o ţigară — a treia pe ziua aceea — şi se îndreptă spre casierie.

Casieria era exact la fel cu biroul lui Filip Stepanovici, cu singura deosebire că avea pereţii din placaj şi un ghişeu ce dădea în culoar.

Filip Stepanovici întredeschise uşiţa laterală, băgă capul înăuntru şi întrebă cu glas scăzut:

— Cît ai numerar, Vanecika?

— Vreo mie cinci sute, tovarăşe Prohorov, răspunse la fel de încet un tînăr cu aerul omului preocupat. Onorăm azi notele?

— Ar trebui, măcar cîteva mai mici, răspunse şeful contabil intrînd în cămăruţă.

Casierul Vanecika şedea în spatele ghişeului la un fel de tejghea, pe fundalul granitic al seifului, şi-şi demonta bricheta. Piesele mici şi fru-

mușele: șuruburi, rotițe, pietre și arcuri, erau așezate ordonat pe o coală purpurie de sugativă. Vanecika ținea cu grijă între degete un cartuș de aramă — corpul brichetei — și ba sufla în el, ba îl cerceta în lumină.

Exact în mijlocul cămăruței ardea, sub un abajur verde ca o farfurie, un bec supravoltat, luminînd puternic țeasta netunsă și nețesălată a casierului pe care părul creștea în voie, așa cum îi poruncea natura, alcătuind un vîrtej subțirel în creștet și mici promontorii pe frunte și la tîmple. Vanecika purta o bluză neagră de croială militară, pantaloni bufanți de culoarea muștarului și niște cizmoaie din toval care-i veneau pînă peste genunchi — curat motanul încălțat. Deasupra bluzei, gîtul îi era ocrotit de gulerul gros al unui pulover de bumbac, din acelea care erau cu duiumul pe piață. Vanecika era neobișnuit de scund. Poate că din pricina taliei sale, a anilor lui tineri, a felului său de a fi — potolit și cuviincios, toată lumea, chiar și președintele conducerii — exceptînd, desigur, curierul și femeia de serviciu — îi spuneau, familiar, Vanecika.

Vanecika purta o drăgăstoasă grijă micului său inventar. Iubea creionul lui mare, frumos, jumătate roșu, jumătate albastru. Avea grijă să fie întotdeauna bine ascuțit și în gînd îl numea respectuos Alexandr Sidorovici: Alexandr era jumătatea roșie, Sidorovici — cea albastră. Iubea becul lui puternic, borcănașul cu gumă arabică, tocul, călimara ca și un al doilea toc de pe

policioara ghișeului, legat cu sfoară, să nu-l fure careva. De asemenea, Vanecika nutrea dragoste și respect pentru seiful mare și solid ce bătea în albastru-petrol, pentru foarfeca lui superbă, lungă și nichelată, pentru pachetele de bani sortate cu migală și așezate în cea mai perfectă ordine în sertar.

Niciodată nu se simțea Vanecika mai fericit ca atunci cînd, după ce bifa cu Sidorovici un nume în ștatul de plată, număra meticulos un tenculeț de bancnote, îl strivea cu un fișic de piese de argint, mai punea cîteva monede de aramă ca să fie suma exactă și, împingînd banii spre cel ce stătea în fața lui, spunea: „Fiți amabil. Fix, ca la farmacie".

Cînd n-avea plăți de făcut, Vanecika lăsa jos gemulețul ghișeului pe care scria, pe din afară, cu litere aurite: „CASSA" ceea ce dinăuntru se citea pe dos „ASSAC", și-și făcea de lucru cu bricheta. O demonta, punea benzină dintr-o sticluță, o monta la loc, o aprindea, privea un timp flăcărușa stacojie, o stingea, trăgea un pic fitilul, iar o aprindea, iar o stingea și, fredonînd „assac, assac, assac", se apuca s-o desfacă din nou. De aceea, bancnotele care treceau prin mîna lui aveau un ușor iz de benzină.

Așa-și petrecea Vanecika orele de serviciu. Dar ce făcea după program, unde locuia, ce preocupări mai avea, ce citea, unde lua masa — asta n-o știa nimeni.

La intrarea șefului contabil, Vanecika se ridică și-l salută cu atîta respect și cu o plecăciu-

ne atît de adîncă, încît capul său netuns se pomeni dedesubtul mîinii care o strîngea pe a contabilului.

— Uite ce e, Vanecika, grăi Filip Stepanovici cu aerul grav și glasul coborît cu care discută medicii la un consult și care aduce a ghiorăială — mîine e zi de salariu. Mai avem și polițe depășite. Desigur, va trebui să facem și plăți. Pe scurt, mîine trebuie să lichidăm restanțele, fie ce-o fi.

— Bun, făcu zelos Vanecika.

— Și întrucît încasatorul e bolnav, va trebui să te duci tu la bancă și să ridici vreo douăsprezece mii.

— Am înțeles.

— Știi ce, Vanecika... Termină cu oamenii — mustața lui Filip Stepanovici se mișcă în direcția culoarului unde cîțiva inși ședeau într-o chinuitoare așteptare pe o bancă de lemn cu spetează dreaptă — termină cu oamenii, Vanecika, și cam peste o jumătate de oră treci pe la mine.

— Fix, ca la farmacie.

Vanecika puse la o parte bricheta, deschise ghișeul, scoase capul afară și spuse cu blîndețe:

— Fiți amabili, tovarăși, cine are bon, să treacă la iscălit.

În timpul ăsta, Filip Stepanovici se duse după cec la tovarășul din conducere care răspundea de problemele financiare.

După ce-l ascultă pe Filip Stepanovici, tovarășul din conducere se întoarse în profil și,

cu un aer de martir, își strînse în pumn barba elegantă, mătăsoasă, tunsă după ultima modă berlineză.

— Toate bune și frumoase, rosti el privindu-l printre gene, dar de ce să-l trimitem tocmai pe casier? Știți, în vremurile noastre te aștepți în orice clipă la surprize. Ca să fiu sincer, nu prea-mi place acest Vanecika. Apropo, de unde a apărut?

Filip Stepanovici își înălță sprîncenele și răspunse cu demnitate:

— De unde a apărut Vanecika? Se poate?! E la noi de un an și jumătate. Poate vă amintiți că l-a recomandat chiar tovarășul Turkestanski personal.

— De un an și jumătate? Nu știu, posibil. Totuși, urmă cu o strîmbătură tovarășul din conducere, nu-mi inspiră încredere. Puneți-vă în situația mea. Eu răspund de toate... În sfîrșit... Cum vreți... Dar vă rog insistent să fie însoțit... chiar de dumneavoastră. Că Vanecika în sus, Vanecika în jos, iar dacă Vanecika ăsta spală putina — mai pune-i sare pe coadă! Vă rog foarte mult. După cele petrecute la „Producția meșteșugărească" zău dacă mai știu cum să procedez. Aproape că-mi vine să iau o pușcă și să stau de pază lîngă seif. Mai ales că Vanecika ăsta al vostru are o privire cam stranie... Prea candidă... În concluzie, vă rog foarte mult...

Extenuat de această lungă și întortocheată tiradă, tovarășul din conducere iscăli cecul, puse ștampila, flutură hîrtia prin dreptul obra-

jilor săi încinşi de tulburare şi, în sfîrşit, privind în altă parte, i-o întinse lui Filip Stepanovici.

— Poftim. Dar vă rog foarte mult. Şi, mai ales, fiţi mereu cu ochii pe el.

O jumătate de oră mai tîrziu, înaltul Filip Stepanovici, cu umbrela deschisă şi mărunţelul Vanecika într-un paltonaş de postav cazon, cu servieta la subţioară, au pornit prin ploaie, în jos pe Measniţkaia.

CAPITOLUL DOI

CURIERUL Nikita mai ascultă o vreme aplecat cu burta pe balustrada scării şi cu capul atîrnînd în gol. Într-un tîrziu, şopti resemnat:

— S-au dus. Ce mai...

Se scărpină furios la ceafă şi scuipă în jos. Un timp nu se auzi nimic. Nikita — numai urechi. Cînd în sfîrşit, după un zbor lung, scuipatul se turti de dale cu zgomot de pupătură plescăitoare, Nikita se lăsă să lunece de pe balustradă şi o luă la trap spre chichineaţa lui. Aici se vîrî cu mişcări febrile într-o haină vătuită, slinoasă în coate, îşi tufli şapca-n cap şi se duse s-o caute pe femeia de serviciu. O găsi după despărţitura din coridor, spălînd pahare.

— Auzi, trage-i la iuţeală o delegaţie, să-ţi ridic salariul.

— Da' ce, plăteşte ?

— Scrie şi nu întreba. Că'altfel nu-ţi mai pupi bănişorii.

Femeia îngălbeni şi-şi şterse repede mîinile de fustă.

— Ce vorbă-i aiasta, Nikita ? Vrei să zici — au şters-o ?

— Ba nu, că era să ne ceară nouă voie ! Află că au la mînă un cec de douăşpe bătrîne.

Femeia îşi plesni palmele.

— Care va'zică, n-o să se mai întoarcă ?!

— Asta-i treaba lor. Da tu ce faci, scrii ori ba ? Dacă nu-i prind acu — aleluia. Că Moscova are v-o zece gări — te repezi la una — 'mnealor taman pleacă din ailaltă. Dă zor, Sergheeva, că-i foc.

Femeia se închină, apoi scoase din sertar o sticluţă de cerneală, un sfert de coală de hîrtie, un toc pocit de un roz violent şi-l pironi pe Nikita cu nişte ochi din care se vedea mai mult albul. Nikita se aşeză pe marginea taburetului, mişcă din coatele-i vătuite, să se simtă mai în voie şi, suflînd din greu, aşternu o delegaţie cu înflorituri de stil.

— Iscăleşte !

Femeia îşi scrise numele şi năduşi brusc. Nikita împături frumos hîrtia şi o ascunse, gospodăreşte, în tainiţele hainei.

— Ş-acu, iau băncile la rînd, o anunţă el. De nu dau de ei la „Banca industrială" atunci să ştii că ridică banii de la „Centrala Moscova". Ce daravelă !

Cu aceste vorbe se topi în goană.

— Vezi, Nikita, să nu te-ncurci pe la vreo crîşmă, strigă după el femeia, fără prea multă convingere, şi-şi văzu de pahare.

Ploua cu găleata. Nikita porni în pas alergător și ajunse în piața Lubianskaia. Se întunecase binișor. Clădirile, gheretele, caii, ziarele, havuzul din mijlocul pieței — toate erau cenușii din pricina umezelii. Pe alocuri, lumina prematură și încă anemică a farurilor cîte unui automobil poleia noroiul cu aur. Autobuzele apăreau de după colțuri cu grohăituri opintite, gata-gata să dea peste pietoni. Speriați, oamenii săreau la o parte, stropindu-se cu noroi unii pe alții. Un galoș picat de pe scara unui tramvai făcu cîteva tumbe și ateriză într-o băltoacă. Micii vînzători de ziare strigau :

— Scrisoarea lui Nikolai Nikolaevici adresată puterii sovietice ! Manifestul lui Kiril Romanov ! Cuvîntarea tovarășului Troțki !

De peste tot veneau împroșcături și stropi. Simțeai cum ți se prelinge pe după guler o răceală scîrboasă. Era o vreme cîinească.

Stăpînindu-și nerăbdarea, Nikita a așteptat pînă a venit tramvaiul și, făcîndu-și loc cu coatele, s-a vîrît în bulucul de pe platformă. Vagonul, atunci ieșit din reparații, arăta ca nou-nouț. Pe din afară era proaspăt dat cu lac și împodobit cu niște picturi, de rămîneai cu gura căscată : tractoare ultramarin cocoțate pe niște imense roți dințate, dirijabile de un galben violent, peisaje rurale verzi și bucălate, ce aminteau abțibildurile, fabrici și uzine înfățișate migălos, cărămidă cu cărămidă, apoi oștiri, cirezi, manifestații. Între flamuri și embleme se înșirau slovele aurite ale lozincilor : „Pămîntul-țăranilor, fabricile-muncitorilor", „Trăiască alianța dintre oraș și sat", „Aviația Roșie, bastionul nostru e" și cîte și mai cîte. Pereții neuscați încă bine ai vagonului miroseau a ulei de in

și a terebentină. Pe scurt, părea o baracă de tir pe roți, care, într-o frumoasă zi de duminică, o ștersese, spre uimirea generală, din parcul de distracții.

Asemenea vagoane nu erau multe la Moscova, și Nikita, ori de cîte ori călătorea cu ele — și-i plăcea grozav — cădea în extaz și era cuprins de mîndrie patriotică. „Asta zic și eu tramvai, gîndea el înghesuindu-se între călătorii de pe platformă. Ii de-al nostru, sovietic".

Nimerind într-unul din vagoanele ce-i plăceau atîta, Nikita se învioră numaidecît și mai prinse inimă : „Ii dibuiesc eu cît ai zice pește. Cu trămvăiașul ăsta merg la sigur".

Și într-adevăr, de cum intră în holul băncii, îi văzu pe amîndoi. Filip Stepanovici și Vanecika ședeau pe o banchetă lîngă o coloană de marmură și țineau sfat. Nikita se apropie pe nesimțite ca să nu sperie vînatul, și trase cu urechea.

— Ascultă, Vanecika, e și incomod și primejdios să duci sume mari în servietă, tocmai îl dăscălea Filip Stepanovici pe casier. Nici nu simți cînd ți-o taie pungașii cu lama. Mai bine uite cum facem : tu îți pui șase mii în buzunarele interioare, și eu îmi pun șase mii în buzunarele interioare. Așa-i mai sigur.

— Na ! șopti Nikita fremătînd tot. Picai la țanc. Ăștia fac juma-juma.

Vanecika numără foarte concentrat teancul de hîrtii lăptoase și foșnitoare de zece ruble și dădu jumătate lui Filip Stepanovici. Contabilul se descheiase la palton și tocmai se pregătea să distribuie suma prin buzunarele laterale, cînd de după coloană apăru Nikita. Curierul își scoase șapca, luă poziția de drepți și spuse salutînd din cap.

— La mai mare, Filip Stepanovici.

La vederea curierului, Prohorov tresări și încruntă din sprîncene.

— Ce-i cu tine, Nikita ? Cine te-a trimis ?

Fără o vorbă, Nikita băgă mîna în buzunarul interior, de la piept și-i întinse delegația murată de ploaie.

— Ce s-a întîmplat ? murmură Filip Stepanovici, punîndu-și tacticos pince-nez-ul și dînd ușor capul pe spate, ca să citească actul.

L-a citit. Își scoase ochelarii, îl pironi pe Nikita cu mînie și uimire fără margini, scutură din cap și dădu să-i zică ceva, dar nu găsi cuvinte și scoase un fel de muget amenințător. Apoi, roșu ca focul, întoarse ochii în altă parte, își puse iar pince-nez-ul, învîrti un deget în dreptul frunții și, uitîndu-se piezis la Nikita, întinse hîrtia lui Vanecika.

— Vă rog să fiți martor, tovarășe casier, în ce hal s-au obrăznicit în zilele noastre curierii, rosti el cu glas vibrant, pe un ton care se voia oficial.

Vanecika citi delegația și clătină din cap a reproș.

— Se poate, Nikita ? îl dojeni el cu blîndețe, e admisibil să fii atît de pisălog încît pînă și la bancă să vii după noi ? Femeia de serviciu Sergheeva o să fie bucuroasă să-și primească și mîine salariul, ca toată lumea.

— Vă rog să binevoiți ca pe mine și pe femeia de serviciu să ne plătiți chiar azi, stărui cu ochii pironiți la bancnote Nikita, care nici gînd n-avea să se urnească de acolo. Faceți o esceptie de la regulă.

— Ei, nu zău ! exclamă contabilul enervat peste măsură. Pentru chestia asta o să te reclam la sindicat. Prea ți-ai luat nasul la purtare !

— Vă rog, Filip Stepanovici, spuse încet dar insistent Nikita.

— Nici nu discut. Ce tupeu ! se indignă contabilul punînd banii în buzunarul de la piept. Să mergem, Vanecika.

Uitîndu-se la Nikita de parcă ar fi fost de sticlă, Filip Stepanovici și Vanecika porniră cu pași iuți și ieșiră în stradă, ținîndu-se discret cu vîrful degetelor de buzunarele laterale.

Nikita le-o luă înainte și-și puse șapca.

— Plătiți-ne, Filip Stepanovici.

— Nu înțeleg, ce-i graba asta. Trebuie să existe ordine în toate, cîtuși de cît. Ia închipuie-ți ce-ar fi dacă toți funcționarii ar alerga după mine pe stradă, cum faci tu ?!

— N-o să alerge, Filip Stepanovici. Funcționarii mai rabdă, că primesc cel puțin după categoria doișpe. Plătiți-ne, tovarășe Prohorov, hai zău.

— Mîine, Nikita, mîine. Doar n-o să muriți pînă mîine, nu ?

— De murit, nu murim.

— Ei, vezi ? Atunci, ce mai vrei ?

— Azi e una, Filip Stepanovici, da' mîine poate să fie cu totul altceva. Plătiți-ne.

— Ei, drăcia dracului ! Nu plătesc și basta ! Că doar nu-s nebun să scot banii în mijlocul străzii, pe ploaie, pe întuneric și să mă apuc să fac plățile fără stat, fără nimic ! Dacă într-adevăr e atît de urgent, întoarce-te la instituție, iar Vanecika și cu mine o să venim și noi imediat cu o birjă. Așteaptă-ne și o să-ți primești salariul. Nu ne ține.

Se înnoptează şi avem asupra noastră banii statului. Du-te, Nikita.

Auzind de „birjă“ şi de „banii statului“, Nikita flutură din coate ca o pasăre cu aripile tăiate. Becurile multicolore din vitrina unui magazin de aparate şi accesorii radio îi luminară nasul palid de emoţie şi un icnet ciudat ca o tînguire îi izbucni din gîtlej. Îl prinse pe contabil de mînecă.

— De ce, mă tovarăşi, să vă suiţi într-o birjă cînd aveţi asupră-vă banii statului? că pînă una, pînă alta, vorba aia... Şi'mneavoastră, tovarăşul casier. Puneţi-vă în situaţia oamenilor... Iar despre ce ziceaţi că nu faceţi plăţile în ploaie — după colţ, chiar acilea, la doi pasi e un bufet liniştit unde serveşte şi la masă. Cît o să dureze? Două minute pe ceas! P-ormă, puteţi să luaţi o birjă, ori să mergeţi la gară — să fie într-un ceas bun, eu nu mai am nimic cu'mneavoastră. Uitaţi-vă, unde-s geamurile alea luminate. Aveţi bunătate.

— Ce facem cu ăsta, Vanecika? că de plătit, n-ar fi mare lucru dacă am avea ştatul la noi. Dar asta-i, că nu-l avem. Degeaba insişti, Nikita, fără ştat e imposibil.

Între timp, Nikita, ca din nebăgare de seamă, îi tot înghesuia din flancuri, împingîndu-i uşurel pe ulicioara cu pricina.

— Ei şi ce dacă n-aveţi ştatu? bolborosea el. Nu-i nimica. Merge şi fară ştat. Că doar se ştie: o chenzină la categoria tarifară a şasea, fără reţineri, face douăşpe ruble şi cincizeci de copeici. Şi încă o dată pe-atîta pentru femeia de serviciu, Sergheeva, pe bază de delegaţie. Iar

tovarăşu casier o să facă p-ormă semn în ştat că s-a plătit — şi gata!

— Nu-i legal, protestă slab contabilul, strecurîndu-se printre puhoaiele ce se prăvăleau peste umbrela lui cu bubuit de tobe.

— Unde ne duci, curierule? Cizmele mi-s pline de apă şi nu văd nimic! exclamă Vanecika şi nimeri cu piciorul într-o băltoacă adîncă şi neagră.

— Nu vă necăjiţi, c-acuşica ajungem. O să vă uscaţi acolo hainele. Îi a treia casă d-acilea, se agită Nikita sărind pieziş băltoacele. Filip Stepanovici, treceţi niţeluş mai la dreapta. Cît o să ne ia — o nimica toată! Mai la dreapta tovarăşe casier. Cîinoasă vreme, fir-ar să fie.. Poftiţi.

Ploaia, pînă atunci invizibilă, se vedea acum clar, în chip de pînză mişcătoare, pe dreptunghiul de lumină palidă al geamului perlat pe care era pictat gros un rac stacojiu. Smucită de Nikita, uşa aburită şi umflată, ca de spălătorie se deschise cu un scîrţîit sfîşietor. Lumina ce-i izbi fu ca o desfătare pentru ochii lor osteniţi de întunericul înserării ploioase. „Icar iş ereb“, citi maşinal Vanecika, de la dreapta la stînga, cum avea obiceiul, anunţul bătut în cuie deasupra bufetului. Filip Stepanovici închise umbrela, o izbi de podea, s-o scuture de apă şi-şi pipăi furiş buzunarul de la piept. Doi stropi prelungi îi picară din vîrfurile mustăţilor.

— Intraţi, intraţi, îi îmbia Nikita, foind în jurul lor şi înghiontindu-i spre încăperea cam goală unde luminau numai două beculeţe — pof-

tiți la masa ceea de sub brad. O să ne simțim ca-n codru !

Filip Stepanovici arboră un aer grav și se frecă la rădăcina nasului, unde pince-nez-ul lăsase două cute zmeurii. Cîntări într-o clipă situația întrebîndu-se dacă e cazul să intre în local, dar dacă tot a intrat, de ce să nu se încălzească nițel și să nu bea o bere cu subalternii. Pe vremuri, chiar și papá Sabbakin avea de obicei să se abată cu amploiații săi pe la tractirul lui Lvov de la poarta Sretenskie — să asculte pianul mecanic și să ciocnească o votcă cu băieții. Dacă un om ca el... Și apoi, se făcuse aproape cinci, ora cînd la instituție se termina programul, așa că nu mai avea nici un rost să se grăbească. Facînd acest raționament, Filip Stepanovici se descheie la palton, agăță pălăria și umbrela de un ciot al bradului, se răsturnă în scaun, își puse cu un gest neglijent ochelarii și, cu un sentiment de superioritate, își roti privirea prin local.

În fața lui se ivi ca din pămînt un ospătar în „tolstovkă" cenușie și șorț.

— Comanda, vă rog ?

Amintindu-și de șicul cu care dădea comanda papá Sabbakin în tractirul lui Lvov, Filip Stepanovici se uită spre Nikita și Vanecika, apoi, scoțînd înainte un picior îngaloșat, comandă la iuțeală o gărăfioară de votcă rafinată, o scrumbioară garní, o porțioară de purcel cu sos de hrean și cîte două ceaiuri.

— Votcă nu ținem, numai bere, oftă ospătarul cu un zîmbet amar, lăsînd capul în piept. N-avem otorizație.

— Atunci, de ce vă mai ziceți local, dacă n-aveți votcă ? îl judecă aspru și ironic Filip Stepanovici.

Ospătarul își plecă și mai mult fruntea, ca și cînd ar fi zis : „Parcă eu nu știu că, fără votcă, localul nu-i local, da' ce să-i faci, dacă așa e vremurile".

Filip Stepanovici știa, firește, și el că la astfel de localuri nu se mai găsește votcă, dar ar fi fost păcat să scape prilejul de a-și epata subalternii și a-l umili un pic pe ospătar.

— Va să zică, reluă el cu voce groasă, ne aduci, șefule, niște bere, cîte un rac de Kama, bașca o porție de voblă tăiată felioare — dacă-i pe cinste — și mai pune cîteva ouă coapte în spuză, dar vezi de le-alege p-ale mai arse.

— S-a marcat !

Ospătarul, care-l mirosise din capul locului că-i client gras, se retrase respectuos, de-a-ndaratelea, apoi deodată făcu o piruetă și răsuci întrerupătorul cu un gest de scamator. Pe loc se făcu de trei ori mai multă lumină.

Vanecika tuși sfielnic, fixîndu-l pe Filip Stepanovici cu o privire admirativă, vecină cu groaza : abia atunci înțelese și el ce înseamnă un bărbat adevărat.

Filip Stepanovici, care observase impresia făcută asupra celor doi, arboră un zîmbet fin și, imitîndu-l pe bătrînul Sabbakin, își netezi cu batista mustățile ude, aprinse o țigară, se tolăni

pe spătarul scaunului și spuse pe nas, dînd drumul vorbelor o dată cu fumul:

— Ei, tovarășe curier, te ascult. Expune cazul.

Nikita se ridică, luă poziția de drepți, își expuse cererea ca la raport și se așeză la loc.

— Află, Nikita, că, în principiu, eu sînt împotriva avansurilor, dar în cazuri speciale se pot face excepții, cu condiția să existe în casă fonduri disponibile. Tovarășe casier, ce numerar avem?

— Destul, Filip Stepanovici. Putem plăti.

— Dacă-i așa, plătiți contra chitanță.

Săritor, Vanecika scoase un pachet de bancnote noi-nouțe, un creion chimic, o foaie de hîrtie, rosti enigmatica lui vorbă „safé" și într-un minut operațiunea fu executată după toate regulile artei contabilicești.

În vremea asta Filip Stepanovici, muindu-și rar mustățile în spumă și suflînd cu demnitate fumul pe nări, se dăruia odihnei. Înseninat, Nikita bău două pahare, agită în aer sticlele goale și ceru îngăduința să dea și el două sticle, „cu ocazia primirii salariului". Șeful contabil îngădui. Numărul meselor ocupate crescu simțitor. Vanecika găsi că lămpile ce atîrnau în plafon semănau perfect cu ouăle curățate de coajă. Înveselit de această constatare, se trase mai aproape de Filip Stepanovici și spuse că n-ar strica să dea o fugă pînă la cooperativă ca să cumpere o jumătate de votcă. Filip Stepanovici îl amenință cu degetul, dar Vanecika se jură în șoaptă că n-o să se întîmple nimic rău, mai ales că toată lumea face la fel, și, oricum, mîine e zi de leafă. Contabilul

repetă gestul amenințător, după care Vanecika se făcu nevăzut pentru a reveni după puțină vreme gîfîind, roșu la față și cu hainele ude. În timpul cît lipsise, pe masă mai apăruseră trei sticle de bere.

Manipulînd pe sub masă, Nikita turnă votca în pahare. Cu aere de conspiratori, cei trei colegi de serviciu băură, se strîmbară, îmbucară cîte o felioară de pește. Ospătarul luă sticla goală, ascunzînd-o dibaci cu șervetul, cum ai acoperi ceva de rușine, și o duse la bucătărie.

Pe urmă Filip Stepanovici se aplecă peste masă spre Nikita și Vanecika, duhnind a băutură și a raci, și îi asigură că în Rusia n-a fost, nu este și nici nu va fi om mai grozav ca papá Sabbakin, capul firmei comerciale „Sabbakin și fiul". Acestea fiind zise, contabilul lăsă fruntea în jos, cuprins de o adîncă îngîndurare și răsturnă cu mîneca o sticlă goală. „Pardon", strigă Vanecika prinzînd sticla din zbor și răsturnînd în schimb un pahar plin. Nikita își descheie copcile de la gulerul hainei, se lăsă cu toată greutatea peste Filip Stepanovici și, băgîndu-i în ureche sfîrcul umed al nasului, îi vorbi în șoaptă, cam fără șir dar cu înflăcărare, ceva despre banii ridicați de la bancă și despre gară.

— Un moment, lasă-mă să spun și eu o vorbă, bîigui Filip Stepanovici scăpînd de Nikita și agățîndu-se de casier. Fii atent, Vanecika, să-ți explic cum devine cazul... Viața, Vanecika, nu-i decît o himeră... Uite, de o parte, papá Sabbakin, de exemplu, iar de cealaltă parte — Nikita, pricepi? Așa cum îl vezi, beat criță și intenționînd să delapideze salariul femeii de

serviciu Sergheeva... Ei, cine-i Sabbakin și cine mi-e Nikita! E limpede?

Cu un aer grav de filozof, Filip Stepanovici clipi semnificativ cu un ochi bulbucat ca un bob de strugure, îl apucă pe Vanecika de guler, îl trase către sine și chipul i se lumină de un zîmbet atît de radios, încît zbîrciturile aurii păreau tot atîtea raze ce împînzeau întreaga sală. Îi explică în cuvinte puține, dar incoerente, casierului diferența dintre secătura de Nikita și marele Sabbakin. Pomeni cu această ocazie de războiul cu Japonia, de văduva din Lodz, de tractirul lui Lvov și de multe alte detalii memorabile ale biografiei sale. Sufla în nasul casierului, care-l asculta vrăjit, mirozna de raci și, acoperind cu glasu-i hărmălaia bezmetică ce stăruia de la o vreme în sala ticsită, îi descria o lume nebănuită, smulgînd vălul mohorît de pe lucruri care pînă atunci i se păruseră lui Vanecika searbede și nedemne de luat în seamă.

Deodată izbucni o melodie îndrăcită. Moțul bălai al pianistului se năpusti peste clapele albe și negre ale claviaturii ce gemeau sub mîinile lui. Deasupra unor pupitre pliante, trei mîini prinseră a plimba arcușuri miorlăitoare. Buzele indecent țuguiate ale unui muzicant se lipiră de găurica micuță a flautului scoțînd din lemnul lui negru un plînset angelic, pur, tremurător și subțirel. Toate la un loc, învălmășite într-o melodie ațîțătoare, deșteptară în inimi presimțirea unor plăceri himerice, dar totodată foarte accesibile.

Lămpile în formă de ou din tavan porniră să se înmulțească cu o repeziciune fantastică. Vanecika ședea țeapăn, de parcă ar fi înghițit un arac

și zîmbea cu gura pînă la urechi, de părea că obrajii s-au desprins de țeastă și plutesc de capul lor în aerul albăstrui. Nikita stătea drepți ca soldații, cu șapca în cap și bolborosea ceva.

— Ce spui? răcni contabilul, care surzise.

— Drum bun, tovarăși! strigă Nikita, apoi pendulă spre dreapta, și'mneavoastră vă urez drum bun, tovarășu casier. Călătorie plăcută. Îngăduiți-mi să mai dau o sticluță d-adio, pentru a din urmă întîlnire a noastră.

— Dă-i! răcni Vanecika, care nu pricepea o iotă.

— Nikita! îl amenință cu degetul Filip Stepanovici. Ești beat... Te văd, te văd.

Chelnerul destupă sticla rece care pocni ca un pistol și berea înspumă primul pahar. Vanecika scotocea prin buzunare după bani, ca să facă plata.

— Iar acu, Filip Stepanovici, puteți lua și birja, spuse Nikita întinzîndu-i respectuos pălăria și umbrela.

— Să mergem, Vanecika, îngăimă contabilul cu limba împleticită, răsturnînd pe rumeguș un scaun cu pulpanele paltonului, care se făcuseră de plumb.

Era limpede ca bună ziua că a pleca acasă, despărțindu-se de Vanecika tocmai acum, cînd viața abia începea să le surîdă, ar fi fost cea mai mare prostie. După un început atît de plăcut și de promițător, trebuie neapărat să mai meargă undeva. Oricum, mîine iau salariul și, la urma urmei, tot omul are voie să tragă un chefuleț măcar o dată în viață.

— Să mergem, Vanecika, repetă Filip Stepanovici ieșind din local în întunericul nopții.

— Unde mergem, Filip Stepanovici ? întrebă jalnic Vanecika, tremurînd la gîndul că poate pînă la urmă n-o să mai meargă nicăieri și că totul se va sfîrși.

Filip Stepanovici deschise umbrela, se opri, ridică mîna și grăi solemn :

— La mine, Vanecika. Am onoarea să te invit la masă. Punct. Nevastă-mea o să fie foarte bucuroasă. Luăm pe drum ceva mizilic, coniac, murături. Ai să-mi cunoști familia. Ce bine o să le pară la toți. Stai o clipă, Vanecika, țin să-ți spun că-mi ești grozav de simpatic. Vino să te pup. Nu că-s beat, da... de mult...

Filip Stepanovici îl îmbrățișă pe Vanecika, înțepîndu-l rău cu mustața-n ochi.

— Soția dumneavoastră n-o să se supere, Filip Stepanovici ? se îndoi Vanecika.

— Dacă am spus eu că o să se bucure cu toții — e sfînt !... Și niște castraveciori... Cum venim, îi zic nevestii-mi : ia să ne faci Janinocika (Janina o cheamă, că-i din Lodz), ia să ne faci, scumpo, o scrumbioară cu ceapă și purcel cu hrean. O să fie grozav. Soirée intime întrun cerc restrîns — cum zicea papá Sabbakin. Dar bagă de seamă, Vanecika. Că vă știu eu pe voi, tineretul, cum sînteți. Doar am fost și eu... De aia zic, în privința fiicei mele adoptive, să nu-ți pierzi capul. Un boboc de fată ! Cum o vezi, te-ai și îndrăgostit lulea. Iar după masă — o cafeluță, un Cherry-brandy... Serviți vă rog... turuia Filip Stepanovici în timp ce droașca se bălăcea prin ploaie. Îl ținea duios de umeri pe Vanecika pe care aerul curat îl amețise și mai rău. Ascultîndu-l pe contabil, casierul vedea în închipuire o superbă sufragerie de stejar, o față de masă bine scrobită cu șase tacîmuri, iepuri de lemn pe bufet și altele de-acest gen.

Nikita a mai stat nițel în ploaie în mijlocul caldarîmului, uitîndu-se în umbra birjei, apoi și-a desfăcut brațele a resemnare și a murmurat oftînd :

— S-au dus și ăștia. Așa le-o fi scris în planeta lor, să cutreiere orașele. Ia să mă duc și eu...

Își trase bine șapca pe urechi și porni prin băltoace, bodogănind :

— Cînd ai atîta bănet, e și păcat să nu te preumbli. O jumate de lume să tot colinzi... Dar dacă au s-o întindă toți casierii și contabilii, vai și amar de slujbușoară. Ce ar fi să-i trag un chef ?

Și bezna îl înghiți.

CAPITOLUL TREI

CAM peste o jumătate de oră, încărcați cu pungi și pachete și sprijinindu-se grijuliu unul pe altul, contabilul și casierul urcară la etajul al doilea al unui imobil oarecare din cartierul Pokrovskie Vorota, unde locuia Filip Stepanovici. Sunară de patru ori. Pînă nu li se deschise,

Vanecika îi aruncă o privire lui Filip Stepanovici și spuse:

— Poate o deranjăm totuși pe doamna, Filip Stepanovici?

Contabilul se încruntă și răspunse răspicat:

— Dacă te invit eu să iei masa acasă la mine, înseamnă că nu-i nici un deranj. Fără discuție! Fii binevenit! Soția și cu mine o să fim foarte bucuroși. Soirée intime. Punct.

Ușa se deschise brusc. În golul ei era propătită o femeie corpolentă, între două vîrste îmbrăcată cu un capot cu trandafiri mari. După expresia feței, după o anume fremătare a părului ei răsucit în inele dese și mărunte pe niște moațe ce semănau cu bilete de tombolă (garantat necîștigătoare), după curbura aceea incomparabilă, dar totodată amenințătoare a șoldului planturos care indică mai bine decît oricîte tunete starea climatului conjugal — după toate aceste simptome se putea deduce cu certitudine că proiectatul soirée intime într-un cerc restrîns va trebui contramandat.

Dar Filip Stepanovici se interpuse vitejește între musafir și nevastă și, ținînd cumpărăturile la vedere, făcu un pas înainte.

— Nu sînt singur, Janinocika. După cum vezi, mai e cineva aici, Janinocika. Dumnealui e casierul nostru. Știi, m-am gîndit să-l invit la masă. O să ne tratezi cu ceva, pisule, nu-i așa? Am mai luat și eu din oraș niște bunătăți. Și, bine-nțeles, ceva băuturică he-he-he... Vă rugăm să binevoiți a lua parte, cum s-ar zice, la un soirée intime... Avem și dulciuri pentru cucoane... Pe scurt, o să petrecem ca în familie și toată lumea o să se distreze...

Dar pe măsură ce Filip Stepanovici se apropia de consoartă tîrîndu-și galoșii, focul elocinței i se stingea. Aceasta, fără să scoată o vorbă, stătea de piatră în ușă, măsurîndu-l cu o privire care nu spunea absolut nimic. Doar trandafirii de pe șolduri unduiau din ce în ce mai încet. Cînd Filip Stepanovici se apropie cam pînă la distanța de o răsuflare, răsuflare pe care el se căznea să și-o țină, și cînd răsuflarea asta îi atinse totuși nările fremătînde, cucoana își duse o mînă la gîtul ei gras, cu cealaltă își strînse poalele capotului și-l scuipă pe Filip Stepanovici drept în pămătuful din bărbie.

— Marș de-aici, bețivani ordinari ce sînteți! țipă ea isteric de se auzi la toate etajele.

Apoi, scăpărînd din trandafirii ei pestriți, trînti ușa cu atîta putere încît fu de mirare că nu se auzi făcîndu-se zob pe trotuar toate geamurile colorate de la intrarea din față.

— Ce-i cu tine, Janinocika, ce ai? gungurea Filip Stepanovici bătînd timid în ușă cu mînerul umbrelei. La urma urmelor, te rog. E nepoliticos.

Dar dincolo se mai trînti o ușă, apoi încă una, și încă una în fundul apartamentului, după care se așternu tăcerea. Din ușa de vizavi se iți o mutră cu falca legată, aruncă o privire nepăsătoare și dispăru.

— Să plecăm, Filip Stepanovici, v-am spus eu că deranjăm, rosti cu resemnare Vanecika și se clătină. Poate altă dată...

— Prostii! mormăi încurcat Filip Stepanovici. Tu, Vanecika, nu da nici o atenție la ce zice. Știi, e grozav de nervoasă, dar are o inimă

de aur. Se aranjează numaidecît. Ascultă ce-ți spun eu.

Filip Stepanovici se șterse pe bărbie cu mîneca, își compuse o expresie de severitate îngăduitoare și sună de patru ori. Scurt, sec și precis. Nimic ! Avînd grijă să nu se destrame de pe față expresia aceea de demnitate, repetă porția de zbîrnîituri, apoi se așeză pe o treaptă, alături de Vanecika.

— Da' ți-o spun Vanecika, dacă ai cunoaște-o pe fiica mea adoptivă, continuă el, ca un fel de consolare, cuprinzînd de mijloc pe casierul care se muiase ca o cocă. Cum o vezi, te-ai și îndrăgostit. Asta o întrece cu o sută de puncte pe orice miss. Te prezint cum ne așezăm la masă. Că eu nu-s un tartor ca alți părinți, eu înțeleg că idealul nostru e să ne învîrtim în vîrtejul valsului.

Chestia cu valsul l-a impresionat grozav pe Vanecika și a avut darul să-l trezească din moțăiala lui amețită.

— Eu, Filip Stepanovici, sînt destul de... pasabil în societate. N-o să vă fac de rîs.

În momentul acela se auzi ușa. De data aceasta, o deschise un băiețaș de vreo doisprezece ani, palid, tuns cu mașina, pistruiat și cu pîslari.

—A! exclamă Filip Stepanovici. Iată-l pe fiul meu legitim. Vanecika, dă-mi voie să ți-l prezint pe Nikolai Filipovici, cetățeanul Prohorov junior — pionier și radioamator. Unde-i mama?

Fără să răspundă, puștiul făcu stînga împrejur și, călcînd cam strîmb se întoarse în casă.

— Trebuie să fie la bucătărie. O fi pus mîncarea la încălzit, presupuse Filip Stepanovici și, suflînd zgomotos, îl împinse ușurel pe Vanecika în antreul unde era întuneric beznă.

— Te rog să ne ierți, a ars becul. Ține-te de mine. Așa, acum ia-o înainte, fără frică. Aici, pe coridor, drumu-i drept.

Vanecika făcu cîțiva pași și se lovi rău la ochi de colțul unei mobile, pesemne un dulap. Filip Stepanovici dibui clanța și deschise ușa. Pătrunseră într-o cameră destul de spațioasă, ocupată pe jumătate de mobilă pestriță. În mijloc se afla o masă de sufragerie, acoperită cu o mușama pătată de cerneală. De la un capăt la altul al încăperii erau întinse două frînghii pe care se uscau niște izmene vărgate. Din toate abajururile prăfuite ale lustrei mari, de sufragerie, într-unul singur ardea un bec chior. Concentrat, de-i ieșise limba într-o parte, radioamatorul ședea pe un colț al mesei, ținînd lipit de urechea lui roză un receptor de telefon conectat la aparatul pe care se vedea că-l meșterise singur.

Contabilul puse cumpărăturile pe masă și făcu un gest larg, de invitație.

— Fii binevenit! Te rog să ne scuzi pentru rufele astea, dar știi, nu le putem usca în pod, că se fură, de te-apucă groaza. Dar las' că se aranjează îndată. Ia loc. Zoica unde-i?

— La cursuri, răspunse puștiul fără să ia receptorul de la ureche.

— Ei, comedie ! Avem ghinion, Vanecika. Știi, urmează cursurile de stenografie. Acu-acu o să lucreze la congrese. Deșteaptă foc. Mda,

ca să vezi. Dar las' că aranjez eu îndată totul. Kolka, unde-i maică-ta?

Băiatul arătă cu capul spre a doua uşă.

Filip Stepanovici îşi scoase galoşii şi, cu paltonul pe el şi pălăria în cap, se apropie pe vîrfuri de uşa cu pricina.

— Janinuşka, avem musafiri.

— Afară, beţivanilor! răcni de dincolo un glas neîndurător.

Filip Stepanovici clipi către Vanecika.

— Are nervi. Dar nu-i nimic. Tu, Vanecika, aşteaptă aici. Pînă una-alta, desfă pachetele, destupă coniacul. Aranjez imediat totul.

Filip Stepanovici îşi scoase pălăria şi, călcînd tiptil, intră în camera groazei.

E puţin spus o tufă de trandafiri, e puţin spus un rond de flori - nu, în aceeaşi clipă, o întreagă Nisă de roze monstruoase, învîrtejite se prăvăli peste Filip Stepanovici.

— Afară, afară, beţivan nenorocit, să plecaţi amîndoi de aici, că acuşi îţi sparg toate sticlele în cap şi arunc „bunătăţile“ la toţi dracii. În casă nu-i nimic de mîncare, întreţinerea-i neplătită pe trei luni, Kolka a rămas desculţ, n-avem bec în antreu, şi alcoolicul ăsta bătrîn se ţine de chefuri! Din ce bani? Eu nu îngădui orgii în casa mea! Ce-i moda asta? Un-te trezeşti, haimana nenorocită? Unde?

Filip Stepanovici ridică mîinile, încercînd zadarnic să stăvilească acest potop de reproşuri aspre, dar motivate. Cuprins de panică, îngăimă

linguşitor o aiureală întreagă cum că s-a gîndit să-l însoare pe casier cu Zoika (uite aşa — scurt-punct), că Vanecika e o partidă foarte bună şi alte de-astea.

Soţia se holba la el, mută de indignare, apoi îi plesni două palme, pe obrazul drept şi pe cel stîng, ca şi cînd ar fi răsturnat din tigaie pe farfurie două blinii fierbinţi. Din ochii lui Filip Stepanovici picară încet două stele de clestar, scînteiară o clipă, apoi se stinseră.

— Aşa, va să zică, strigă el gîtuit deodată de o ură veche, ce-i zvîcnea acum în nodul gîtului. De astea-mi eşti ?

Închizînd ochii cu voluptate, îşi înplîntă degetele crispate în părul femeii, îi strivi convulsiv moaţele şi o întrebă în cea mai tandră şoaptă :

— Mai faci, scîrbă ?

Glasul lui nesigur prinse tărie :

— Mai faci, scîrbă ? rosti el ceva mai tare, rînjindu-şi colţii galbeni. Mai faci, scîrbă ?

Cu acest refren, sfîşie tacticos, de sus pînă jos, capotul presărat cu odioasele roze, apoi se uită prin cameră cu nişte ochi răi ce pluteau ca într-un abur albastru. Smulse de pe perete un evantai japonez, o etajeră lăcuită, o colivie cu un sticlete împăiat, smuci pătura de lînă de pe comodă, prinse din zbor o vază albastră, le puse toate grămadă în mijlocul duşumelii şi începu să joace tontoroiul peste ele.

— Tu să taci ! Să taci ! zbiera el ca turbat, asurzind de propriul său glas nefiresc şi clăbucind ca un cal. Tu să taci ! Las' că-ţi arăt eu

cine-i stăpîn aici! Și acu, poftește și pune masa, lepădătură! Am zis! Punct.

Străduindu-se să nu ia seama la răcnetele și larma din odaia alăturată, Vanecika destupa trist sticlele cu un tirbușon de buzunar ținînd degetul mic în vînt și despacheta cu o mutră îndoliată felioarele de cracauer, tăiate aiurea.

În sfîrșit, bătălia se termină. În ușa sufrageriei apăru Filip Stepanovici. Gîfîia și era lac de nădușeală.

— Nu te supăra, bîigui el trăgîndu-și sufletul și ștergîndu-se la rădăcina nasului cu o batistă ce părea că flutura în mîna lui tremurătoare. Soția nu prea se simte bine și nu poate veni la masă. Te rog s-o scuzi. Ah, cucoanele astea cu migrenele lor! Dar nu face nimic. Cinăm în doi.

Filip Stepanovici băgă capul în bufet, scotoci pe acolo, apoi se întoarse cu o mutră acră și puse pe masă două căni de faianță, văduvite de toarte. Își frecă mîinile și se uită pieziș la Vanecika.

— Un păhărel de coniac?

Dădură pe gît cîte o cană de coniac care mirosea năprasnic a săpun de toaletă și ciuguliră ceva salam.

— Un clondir de vei bea, capul nu te-o durea... behăi ca o capră Filip Stepanovici și mai turnă un rînd. Îl va durea pe acel, care nu bea de fel. Este, casierule? Și mai dă-le încolo de muieri. Punct. Hai noroc...

Cînd Vanecika o goli și pe a doua, ochii i se făcură cît cepele și capul începu să-i vîjîie cumplit. Filip Stepanovici îi tot băga în ureche receptorul în care o voce ascuțită răpăia mărunt:

Vei fi pe univers stăpînă
Și draga mea vei fi pe veci...

— Afară, bețivani nenorociți! se auzi din budoar o voce gîtuită și monotonă.

— Gura! aruncă nepăsător Filip Stepanovici, zvîrlind întra-acolo o bucată de salam. Salamul făcu „fleoșc" și se lipi de ușă.

Priviți aici, priviți colea;
V-ar place așa ceva?

fredonă amărît contabilul, zgîindu-se ca prin ceață la salamul ce se bălăbănea pe canat, apoi capul îi căzu pe umărul lui Vanecika și-l podidi plînsul.

— Uite-n ce hal m-a adus ciuma asta! Afară de tine, Vanecika, nu mai am pe nimeni. A scos sufletul din mine muierea asta parșivă. Mi-a mîncat zilele, mi-a mîncat toată tinerețea, lua-o-ar toți dracii! Și dac-ai ști cine-a fost pe vremuri Filip Stepanovici Prohorov! Doamne Dumnezeule! Șoim! Leu! Conte! Mă crezi... La Cemulpo, cu un pluton de pușcași... Cu un singur pluton...

Filip Stepanovici înghiți o jumătate de cană de vin imitație Chablis No 63 și-l apucă pe Vanecika de mînecă.

— Pot să mă bizui pe tine, casierule? N-o să mă trădezi?

— Bizuiți-vă, Filip Stepanovici, strigă îndurerat Vanecika, nemaiputînd îndura atîta suferință. Chipul i se boți, topit de dragoste, de milă și devotament, apoi izbucni în plîns. Vă implor, Filip Stepanovici, bizuiți-vă pe mine! N-o să vă trădez!

— Jură !

— Jur, Filip Stepanovici !

Contabilul se ridică cît era de lung şi se clătină.

— Plecăm !

— Şi încotro, mă rog ? se auzi glasul şuierător al soţiei, care stătea în uşă ca un tablou înrămat. Unde aveţi de gînd să plecaţi, domnule criminal ?

— Taci, scîrbă, mormăi somnoros Filip Stepanovici şi, cu o agilitate neaşteptată, smulse de pe frînghie nişte izmene vărgate şi o plesni peste faţă.

— Banditule ! Criminalule ! ţipă soţia, ferindu-şi capul cu coatele goale. Săriţi ! Mă omoară !

— Vanecika, după mine ! comandă Filip Stepanovici, fluturînd izmenele. Păstrează legătura ! Înainte marş !

Apărîndu-se cu servieta şi legănîndu-se, Vanecika se năpusti în urma lui Filip Stepanovici pe coridorul întunecos. Răzbi pe palier. Undeva în spatele lui, foarte aproape, apăru ca într-o străfulgerare un cot gros, cîteva roze ferfeniţite şi chipul speriat al radioamatorului, apoi uşa se închise cu un bubuit de tun. Treptele ţîşniră nebuneşte de jos în sus, împiedicîndu-se în picioarele celor doi colegi. Balustrada se tîra în palmele lor lunecoase răsucindu-se şi sîsîind, ca o cobră întărîtată. Ecourile ţipetelor se zbuciumau între ziduri. Un bec tumefiat, în plasă de sîrmă, trecu ca un proiectil la o înălţime ameţitoare şi pieri. Lîngă uşa melodioasă din faţă, cu spatele lipit de panoul de afişaj al asociaţiei locatarilor stătea o fată îmbrăcată cu un

pardesiu ieftin de culoare albastră şi căciuliţă tricotată, oranj, strîngînd la piept o gentuţă roasă şi un caiet şi-şi muşca buzele.

— Zoika, exclamă Filip Stepanovici ameninţînd-o cu degetul şi cercetînd bănuitor faţa ei speriată, încadrată de buclişoare aurii în care străluceau stropi de ploaie. Zoika !

— Unde ai plecat aşa, tăticule, fără umbrelă şi galoşi ? întrebă ea încetişor, împreunîndu-şi palmele de uimire.

— Ba nu zău, c-ar fi trebuit să-ţi cer ţie voie. Vorba ! Prea te-ai obrăznicit ! Şi — punct ! Casier, după mine !

Înşfăcînd la-ntîmplare mînerul uşii, mai curînd se prăvăli decît ieşi în stradă.

Vanecika însă rămase înăuntru, rezemat de perete, şi uitîndu-se vrăjit la fată. Nu era în stare să scoată o vorbă. Chipul ei drăgălaş pendula prin faţa ochilor lui deşurubaţi. Se căznea din răsputeri să-l oprească în loc, dar el tot plutea şi plutea, pînă ce deodată dispăru. Totul n-a durat decît o clipă. Vanecika auzi pe cineva rîzînd. Şovăi pe picioare, se prinse cu amîndouă mîinile de bara de aramă şi se rostogoli şi el în stradă.

— Spre centru ! La Puşkin ! îi strigă contabilul birjarului. Urcă, Vanecika. Ce zici de Zoika ? Straşnică fată, ai ? Birjar, pe bulevardul Tverskoi ! Mînă tare !

Vanecika se vîrî sub poclitul strîmt. Cînd calul porni, avu senzaţia că trăsura merge de-a-ndaratelea. Ploaia piezişă îi şfichiuia obrazul şi pantalonii. Se perindară plutitor luminile multicolore ale cinematografului „Vise fermecate".

Din orașul negru se răsfirau în jur dragonii strălucitori ai fastului. De pe firele de tramvai picau pocnind stropi fosforescenți.

Sus de tot, deasupra Pieții Roșii, deasupra mausoleului care licărea vag, deasupra zidurilor Kremlinului, pîlpîia ca o limbă de foc pe cerul de smoală, luminat ca printr-un miracol de nu se știe de unde și străveziu de parcă ar fi fost făcut din sticlă topită, steagul roșu al Comitetului Executiv Central.

Purtați de rîurile de lumină de pe Tverskoi, ajunseră, prin huruitul birjelor și vuietul claxoanelor, la Strastnîi. Se dădură jos și fură prinși de iureșul irezistibil al forfotei. Niște găligani zdrențăroși se repezeau la ei băgîndu-le sub nas buchete ude de crizanteme întîrziate. Răsunau chiotele voinicești ale birjarilor de lux. Șoferii îi îmbiau cu cinism să facă o plimbare cu o fetiță în „caleașca amorului". Cîteva monede de argint se rostogoliră într-o băltoacă învăpăiată. Farurile automobilelor aruncau în ochi snopi de lumină albă, țăndărind imaginile.

— Vanecika, unde ești? se auzi confuz glasul lui Filip Stepanovici. Ține-te după mine. Vanecika alergă în direcția vocii și-l zări pe contabil. Într-o mînă avea un buchet, iar de cealaltă i se lipea profesional și operativ o tipă trupeșă, de o frumusețe răpitoare, cu mantou de astrahan negru și pălărie albă, de atlaz. Îl tîra pe Filip Stepanovici spre celălalt capăt al pieței, turuind pe nerăsuflate:

— „Château des Fleurs". Vă recomand călduros. Are și separeuri. Parol.

Lîngă urechea lui Vanecika, o voce plină de promisiuni fredonă:

Aventuri de noapte
Pline de voluptate...

și o mînă moale se strecură sub brațul lui.

— Mă inviți la un local, tinere domn?

Vanecika întoarse capul și văzu aproape de tot un chip palid cu niște ochi superbi. Pălărioara albă, tricotată, trasă pînă la sprîncene îi atingea umărul.

— Hai, bibicule, mai repejor, că ne pierdem de prietenul matale.

— Dumneavoastră sînteți... Zoia? îngăimă Vanecika. Stați, mai întîi să-mi răspundeți: dumneavoastră sînteți... Zoia?

— Dacă vrei tu, puiule, fie și Zoia, rîse gălăgios fata lipindu-se de umărul lui.

Traversară piața în pas alergător, împroșcați din toate părțile cu jerbe de stropi.

— Vanecika! Unde ești? Ține-te după mine!

— Prezent, Filip Stepanovici... E un întuneric...

Cele două felinare electrice de la intrarea restaurantului, ca planeta Saturn în dublu exemplar rotindu-se vertiginos, trecură bolid prin cîmpul lor vizual.

Văzînd fata cu pălărioara albă, Filip Stepanovici îl amenință pe Vanecika cu degetul, apoi deschise cam anevoie ușa localului „Château des Fleurs" și, galant, o pofti pe doamna să treacă înainte.

...Într-un mod bizar și inexplicabil, în momentul acela i se năzări chipul lui Nikita...

— Contele Guido se avîntă în șa... răcni în extaz Filip Stepanovici de se auzi în toată piața Strastnaia și, ca un răspuns la strigătul lui, din ușa deschisă a localului izbucni tărăboiul asurzitor al orchestrei.

CAPITOLUL PATRU

A DOUA ZI, Filip Stepanovici se deșteptă la ora obișnuită... Fiecare are felul lui de a se trezi dimineața, după beție. Care așa, care altminteri. Cîte unul ar vrea mai bine să nu se mai trezească niciodată — se întoarce cu fața la perete și stă cu ochii închiși pînă ce le dă prin cap amicilor lui să-i aducă o litruță și un castravecior.

Pentru contabilii în etate, cu familie mare și predispuși la boli de rinichi, procesul trezirii după o noapte de orgie este o adevărată tortură.

De obicei, după trezire, cetățeanul din această speță mai rămîne o bună bucată de vreme întins pe spate cu pleoapele strînse, ros de neliniște și simțind înăuntrul și în afara făpturii sale un zbucium și o frămîntare de parcă ar călători pe acoperișul unui mărfar. El socotește cîți bani a băut, cîți i-au rămas și cum o să-ntindă cu ce-a mai rămas pînă la chenzina următoare. În timpul acesta genunchii îi sînt zgîlțîiți de un tremur nesuferit, în călcîie simte o mîncărime nebună,

i se bate un ochi, iar undeva în adîncul organismului — în burtă sau, poate, în coșul pieptului — se nasc arsuri, dureri surde și o senzație înfricoșătoare de gol. Zace cetățeanul pe spate, chinuit de amintirea porcăriilor săvîrșite în cursul nopții, și necutezînd să deschidă ochii în așteptarea teribilei și inevitabilei clipe cînd deasupra divanului (în imensa majoritate a cazurilor, trezirile de acest soi nu au loc în patul conjugal) se va ivi fața sarcastică a consoartei și binecunoscutul ei glas corosiv va rosti: „Uită-te-n oglindă, porc bătrîn, să vezi în ce hal ești! Cască-ți gogoașele alea nerușinate și uită-te cum arată haina de pe tine — ești plin de var pe spate! Cine știe prin ce speluncă mi te-ai tăvălit."

Doamne, ce trezire umilitoare! Aproape să nu-ți vină a crede că nu mai departe decît în ajun „porcul bătrîn" se plimba prin oraș în trăsura cu pneuri a unui birjar de lux, cu pălăria dată pe ceafă și un buchet jumulit în mînă, avînd alături o puiculiță planturoasă, că viața i se arăta cu tot caleidoscopul ei de lumini și tentații, și cine mai era ca el!

Ticăloasă trezire: în dreapta — ficatul, în stînga — inima, în față — beznă. Groaznic, groaznic!...

Așadar, Filip Stepanovici s-a trezit și, o dată trezit, a trecut prin tot ce se cuvenea să treacă după purtarea ușuratică din ajun.

În urechi îi stăruia un zgomot de tren expres. Îl mîncau călcîiele. I se zbătea un ochi. Îl ardea o sete cumplită. Avînd grijă să nu ridice pleoapele, încercă să recapituleze toate amănuntele

rușinoase ale nopții de dezmăț. „Bine, dar cum de-a putut să se întîmple totuși? gîndea el. Punctul unu — Vanecika. Dar de ce tocmai el, de unde pînă unde Vanecika? Adică stai, nu-i așa. Punctul unu a fost Nikita. Și mai ciudat! Adică nu. Totul a început cu o oribilă scenă conjugală. Brusc, revăzu în toate amănuntele bătălia de ieri, trandafirii învîrtejiți, salamul zburător, colivia spartă bucățele și altele. Se făcu roșu ca racul și îl năpădi o sudoare fierbinte. Reconstitui pe loc și restul.

— Ce dracu m-o fi apucat? Tîmpită chestie, mormăi el, închizînd și mai strîns ochii.

Își aducea aminte cum a fost la „Château des Fleurs": flori de hîrtie pe mese, pereții pictați peste tot cu peisaje caucaziene, sunetele orchestrei de coarde, scrumbia garni, Vanecika beat mort și două dame care fumau mereu și comandau porto. Pe una o chema Izabela și purta un mantou de caracul, iar cealaltă, a lui Vanecika, era o scoabă... Și pe urmă ce a mai fost? Pe urmă au apărut pe scenă cîțiva ovrei îmbrăcați cu rubăști ucrainiene și șalvari albaștri și au jucat gopak cu atîta foc, de parcă ar fi vrut să-și azvîrle mîinile și picioarele pînă-n tavan. Pe urmă Vanecika i-a dat cuiva peste bot cu un ciorchine de struguri fleșcăiți. Ba nu, asta s-a întîmplat, pare-se, altundeva. Pe urmă Nikita i-a sfătuit să plece la gară. Adică stai, Nikita apăruse mai înainte și atunci i-a sfătuit... Sau poate se înșală... Pe urmă au nimerit într-un separeu unde pe perete, sub niște coarne rămuroase de cerb, atîrna o poză picantă în ramă neagră, iar chelnerul în frac soios destupă cu un gest deșucheat

o sticlă de șampanie și dopul zbură ca un fluture. Pe urmă Vanecika stătea pe ceva foarte roșu și înjura răspicat. Pe urmă Filip Stepanovici puse capul sub robinet și apa-i curse după guler. Pe urmă se vedea gonind nebunește cu o birjă împreună cu Izabela, pe care o ținea strîns de mijloc. Trecură pe sub nu mai știe care pod de cale ferată și tot timpul îi era teamă să nu-i piardă pe Vanecika și pe Nikita și să nu întîrzie, iar în față se zărea cadranul purpuriu al unui ceas luminat. Ce-a mai urmat și cum a ajuns acasă — mister! Atîta mai ținea minte, dar foarte vag, că l-a adus acasă și l-a culcat în pat unul mustăcios, cu o figură de armean și care arăta să fie conductor de tren, dar asta chiar că era o aiureală. Pe scurt, de zece ani nu i se mai întîmplase lui Filip Stepanovici să se îmbete în așa hal și să se poarte într-un mod atît de imoral.

Ajungînd la această tristă concluzie, contabilul se căzni să-și amintească cam cît a cheltuit, ca să știe ce mai are de primit din chenzina pe care o va lua mîine, adică azi. Ieșea că a cheltuit pe puțin cincizeci de ruble. Bașca șampania, pe care cine știe la ce preț de jaf le-o fi socotit-o. Din nou îl trecură nădușelile, de astă dată reci. Ascultă. În casă domnea o liniște suspectă. Numai în urechi îi stăruia huruitul acela otova, întrerupt de scurte zdroncănituri și avea senzația că divanul se leagănă și se răsucește sub el de parcă ar fi suspendat. „E sau tare devreme, sau foarte tîrziu. Oricum, aseară am cam sărit peste cal. Eh, fie ce-o fi."

Scoase un fel de muget jalnic, se întinse, deschise ochii și — surpriză: se afla într-un vagon

de cale ferată, capitonat, culcat pe cușeta de jos. Afară se luminase bine. Pe dreptunghiul alb al geamului zumzăitor pe care ploaia-l hașurase cu bobițe sticloase, se perindau în goană umbre cenușii.

Pe cușeta de vizavi ședea Izabela. Pălărioara albă i se cam strîmbase. Ținînd deschisă pe genunchi uriașa ei poșetă de lac, semănînd cu un brontozaur spintecat își pudra cu mișcări iuți nasul violaceu și gros ca o cartoafă. Obrajii ei lătăreți și fleșcăiți de buldog, tremurau în ritmul roților. În lobii cărnoși ai urechilor se bălăbăneau niște cercei în formă de pară, cu cîte o perlă falsă montată în fiecare.

— Ce se întîmplă ? strigă răgușit Filip Stepanovici și se ridică în capul oaselor ca împins de un resort. Unde mergem ?

— Ei, bonjur, zise Izabela. Să fii mata sănătos ! Ne apropiem de Leningrad.

Contabilului i se făcu negru înaintea ochilor.

— Dar Vanecika unde-i ?

— Un' să fie ? În cușeta de sus, taman deasupra dumitale. Avem un compartiment complet separat. Ceva în genul băilor familiale.

Filip Stepanovici se ridică în picioare și se uită în cușeta de sus. Vanecika era culcat pe burtă, cu capul și mîinile atîrnînd în gol.

— Vanecika, sîntem în tren ! se frămîntă Filip Stepanovici.

Nici un răspuns.

— Mai bine dă-i pace 'mnealui, spuse Izabela, care, scoțînd burta înainte, își lega la spate bentițele fustei de finet.

După ce termină, își potrivi fusta cu gestul soldatului care-și trage nădragii, se aranjă un pic, se înfășură în mantoul de caracul și se așeză picior peste picior.

— Mai bine dă-i pace că suferă de amor. Noaptea, soția 'mnealui s-a dat jos la Klin, uite-așa, de parcă n-ar fi avut nici o obligație. O parșivă, pardon de espresie.

— Care soție ? se holbă la ea Filip Stepanovici.

— Tot așa cum matale ești legitimul meu, chicoti Izabela și îl lovi jucăușă cu poșeta peste ceafa gălbejită. Ce mi-e și cu bărbații ăștia ! Se face că nu ține minte nimica !

Femeia clipi cu înțeles. Filip Stepanovici bîjbîi pe măsuță după pince-nez, îl găsi, și-l potrivi pe nas și privi picioarele groase ale Izabelei vîrîte în niște cizmulițe de pîslă albă, tivite cu piele la cusături, pătate de nădușeală și cu tocurile scîlciate.

— Ce ai căzut așa pe gînduri? întrebă șăgalnic Izabela. Se trase mai lîngă el și-l gîdilă sub nas cu penele de la pălărie : îl seducea.

— Pfui, nu-ți stă de loc bine așa supărat. Ia ezemplu de la mine. Hai mai bine să facem planuri cum o să ne distrăm la Leningrad.

Ca într-o străfulgerare, Filip Stepanovici înțelese limpede cum stau lucrurile și se cutremură. Pe cușeta de sus Vanecika se răsuci și scoase o exclamație de dureroasă surpriză.

— Sîntem în tren, Filip Stepanovici? întrebă el cu glas stins.

— În tren, Vanecika.

— Și eu care credeam că visez...

Vanecika coborî încet, cu servieta subsuoară, scutură din capu-i zbîrlit, zîmbi năuc și iar se miră. Izabela își aranjă iute pălărioara și spuse, lipindu-se mai strîns de Filip Stepanovici:

— 'Mneata, Vanecika, - iartă-mă că-ți spun semplu Vanecika, ca și pretenul dumitale - nu se merită să-ți faci sînge rău pentru vipera aia. E o bagaboantă, pardon de espresie, care nu-și dă seama complect cu cine are de a face. Să crape dracului, acolo la Klin. S-o umfle miliția feroviară! Nu te necăji din cauza ei, domnișorule. Zi-i ptiu și gata. Ducă-se. Acușica, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să ajungem la Leningrad. Apropo, la Leningrad mobila-i ieftină. Și ce mă oftică mai rău și mai rău e că i-am dat să-nțeleagă'mnealui despre ordinara aia, îi tot făceam semne pe sub masă, să spuie și colegul 'mneavoastră care a luat beletele.

— Cine a luat biletele ? Care coleg ? sări contabilul.

— Eu de un' să știu cine-i... Matale l-ai cules de pe stradă în fața lui „Château des Fleurs" și după aia l-ai cărat peste tot după noi... Îi ziceai Nikita și după cîte am înțeles, trebuie că e curier sau așa ceva acolo unde faceți servici.

— Nikita! gemu Filip Stepanovici și-și puse mîinile în cap. Ai auzit, Vanecika ? Nikita ! Chiar așa ! Uite, acum mi-aduc aminte ! El, numai, el. Uh, canalia asta de curier lipsit de orice simț moral, care sub ochii mei a delapidat banii femeii de serviciu Sergheeva ! Asta ne-a făcut figura.

— Păi da! El a stăruit să mergeți la gară, el a luat beletele, el v-a pus în vagon. Era și el abțiguit bine. În gară, la bufetul de-ntîia, a ținut o cuvîntare în toată legea despre ăia de călătoresc prin felurite orașe și despre ce planetă îi iese fiecăruia... Abia se ținea pe picioare... Lumea s-a strîns ca la panoramă și se prăpădea de rîs. Îmi venea și mie să rîd, da' mi-era și rușine pentru 'mnealui. Parol!

Filip Stepanovici o lăsă să povestească pînă la sfîrșit, apoi îl luă pe Vanecika de braț și porniră spre toaletă pe culoarul care se bălăbănea în toate părțile. S-au încuiat acolo și au stat un timp în spațiul acela strîmt, ocolindu-și privirile. Sub picioarele lor, podeaua din tablă galvanizată cu o gaură la mijloc se ridica și se lăsa lin, ca o trambulină, Din fundul scaunului venea un vînt proaspăt, stîrnit de goana trenului. Într-un suport de lemn dănțuia o carafă cu apă gălbuie în care plutea cu labele-n sus o muscă moartă. Mirosea a vopsea de ulei așternută de curînd. Pe oglinda stinsă și vălurită se fugăreau umbre.

— Ce spuneți de asta, tovarășe contabil? rupse tăcerea Vanecika, palid la față și zîmbind albastru. Am impresia că scîrba aia, înainte de a coborî la Klin, mi-a sustras din servietă zece sutare. Vă rog să fiți martor.

Filip Stepanovici se aplecă spre chiuvetă, își umezi tîmplele și făcu un gest lehămetisit.

— Ce martor, mă ? Întîi și întîi, Vanecika, trebuie să facem monetarul.

Colegii se așezară împreună pe marginile scaunului și numărară banii. Nu erau decît zece mii șapte sute patru ruble și ceva mărunțiș.

Cîteva minute rămaseră ca loviți de trăsnet. In gaura scaunului terasamentul liniei se derula scăpărător și vertiginos, vîjîind ca o roată de polizor.

— În total, afară de banii noștri, avem o lipsă de o mie două sute nouăzeci și șase de ruble, articulă în sfîrșit Vanecika.

Contabilul făcu palma căuș, deschise robinetul și, udîndu-și mustățile, sorbi cu lăcomie apa călduță.

— Ce facem? suflă Vanecika.

Se uită mașinal în oglindă, dar în loc de imaginea propriului său chip, văzu o pată grețoasă, de un verde spălăcit.

Filip Stepanovici mai bău o gură, ridică din sprîncene și-și șterse mustățile cu mîneca ce-i tremura.

— Nu facem nimic, răspunse contabilul cu un calm, care l-a surprins chiar și pe el însuși.

Vanecika se uită cu speranță la superiorul său. Iar Filip Stepanovici icni, ca și cînd ar fi zis „acu, ce mai..." și spre propria-i mirare, clipi poznaș și enigmatic.

— Declarăm ? bîigui Vanecika.

— De ce să declarăm ? Prostii. Mergem înainte. Punct. Și de ce nu, în definitiv ?

Clipi încă o dată, apoi îl prinse pe Vanecika de umăr cu degetele-i osoase și-l întrebă, gîdilîndu-i urechea cu mustățile care mai duhneau încă a băutură.

— Ai mai fost la Leningrad ?

— Nu.

— Nici eu, dar am auzit că-i extraordinar. Oraș european. Nu strică să-l cercetăm nițel. Cînd îl vezi, cazi în fund.

— Poate că acoperim cumva paguba?

Filip Stepanovici îl măsură pe Vanecika cu un aer de superioritate și îngăduință ironică, apoi îl înghionti ușurel cu cotul în coaste.

— Și cică sînt acolo în localuri niște dame, o nebunie. Mai toate din înalta societate. Foste contese, foste prințese...

— Nu zău, Filip Stepanovici ? ! Și prințese?

Contabilul își țuguie buzele și țocăi ca un porc.

— Dacă-ți spun. Rămîi țuț. Frumuseți premiate, mă ! Pe alea le trecem întîi în revizie.

Vanecika se rumeni la față și chicoti.

— Da' ce facem cu mamzela aia cu astrahan ?

Filip Stepanovici rămase o clipă pe gînduri, apoi își îndreptă ținuta și se încruntă la imaginea lui din oglindă :

— Îi desființăm postul. Și punct. Altceva ?

De cîtva timp, cineva smucea nervos clanța.

— Să ieșim, Vanecika. Oamenii au treabă aici. Ia-ți scriptele. Și nu uita — capul sus !

Se întoarseră în compartiment. În frunte mergea Vanecika cu servieta sub braț, iar după el, pășea grav Filip Stepanovici. Însoțitorul strîngea rufăria și lăsa jos cușetele rabatabile. Se făcuse mai mult loc și mai multă lumină. Pe măsuța de lîngă fereastră — o pungă cu mere, o găină friptă, o franzelă și o sticlă de votcă ce se mișca încolo și încoace. Izabela stătea cu

nasul în geam și mesteca un măr. Părea foarte agitată.

— Unde ați fost ? Vai ce draci am avut, ce draci ! Am fugit să vă caut și pe platformă ! Să spună și conductorul !

Și se lipi de Filip Stepanovici, plecîndu-și pălărioara pe umărul lui. Filip Stepanovici își scoase nasul dintre penele frînte și se trase mai la o parte. Izabela se alarmă și mai rău. Atitudinea cavalerului ei nu prevestea nimic bun. Era evident că, la lumina zilei, farmecele ei nocturne și-au pierdut puterea de seducție. Asta o necăjea peste măsură. Ș-apoi era și curată pagubă. Nu, Izabela nu va lăsa o dată cu capul să-i scape o așa pomană de fraier, care are la el o sumă frumușică din banii statului. Ca să-l rețină, o să facă orice, o să se dea și peste cap, o să-și pună în bătaie tot armamentul greu. Zis și făcut.

Arborînd o voioșie exagerată și fără a pierde nici o clipă din timpul prețios pe care-l mai avea la îndemînă, Izabela a început acțiunea de seducție. Se arăta nevastă gospodină și iubitoare : sfîșie cu mîinile găina și-i îndesă în gură lui Filip Stepanovici un copan cu pielea boțită. Voia să pară amuzantă ; turuia fără încetare și fredona șansonete de pe vremea afacerii Dreyfus. Fîțîindu-se prin compartiment, avea grijă să nu stea cu fața în lumină. Dacă se nimerea totuși, își vîra nasul în guler, se cuibărea ca o pisicuță în colțul cel mai umbrit al cușetei și chicotea.

La un moment dat, dădu buzna pe culoar și țipă strident după conductor cu glas de mu-

ierușcă capricioasă. Cîțiva ingineri, care se întorceau la Leningrad de pe șantierul hidrocentralei de pe Volhov, scoaseră capul din compartimentul vecin și-i examinară cu o curiozitate amuzantă pălărioara strîmbă și cizmulițele de pîslă. Izabela făcu cu ochiul inginerilor și adresîndu-se conductorului cu „puiule" și „mami", îl rugă să aducă un pahar. Conductorul aduse o cană ciobită de faianță. Izabela îl gratifică cu o ciozvîrtă de găină : „Mănîncă sănătos, nu te jena" — apoi turnă o jumătate de cană de votcă și i-o oferi lui Filip Stepanovici „ca să se dreagă". Filip Stepanovici se strîmbă, dar bău. Pe urmă bău Vanecika. Conductorul nu se lăsă nici el rugat — dădu băutura pe gît, icni, mușcă din găină, mai zăbovi, din politețe, în ușă, își supse vîrfurile mustăților și plecă. La urmă Izabela sorbi și ea o gură, se sufocă și zîmbi printre lacrimi.

— Nu pot să sufăr votca, dar ador porto numărul unsprezece. Aia-i băutură pentru cucoane.

Înviorat de băutură, contabilul își recăpătă sentimentul de superioritate și redeveni șeful autoritar, dar indulgent. Alese dintr-o cutie strivită de „Posolskie" o țigară groasă și umedă cum nu ținea minte să mai fi fumat vreodată, se cam chinui pînă o aprinse. apoi decretă, cu o grimasă de dezgust, că votca asta de treizeci de grade e o poșircă din care nu înțelegi nimic și că pe vremuri el și cu papá Sabbakin beau în localul lui Lvov o votcă de-ți tăia răsuflarea.

— Cică scoate curînd și de patruzeci de grade, sări Izabela ca să susțină conversația.

Dacă dă Dumnezeu să fim sănătoși, o s-o bem împreună, adăugă ea lipindu-și apăsat pulpa de piciorul lui Filip Stepanovici.

— Și de ce nu, comentă Vanecika.

Au băut toată sticla. Buna dispoziție, întunecată de trezirea neplăcută, revenea repede. Ușor amețit, Vanecika își întinse comod picioarele încălțate în cizme murdare. Prin fața ochilor îi trecură, plutind, căciulița oranj și chipul drăgălaș cu sprîncene încruntate. Făcu un efort ca să oprească în loc vedenia, dar, ca și atunci, la capătul scării, ea pieri brusc. Vanecika își rezemă bărbia de măsuță și îngînă un cîntecel trist: „Poteca pe unde treceam cu-a mea iubită, de iarba uitării-i de mult năpădită..."

Izabela tălmăci în felul ei aleanul lui Vanecika și-l mîngîie pe cap.

— Nu te necăji, Vanecika. Uit-o pe scîrba aia. Cum ajungem, îți fac cunoștință cu o pretenă de-a mea din Leningrad. Cu ea o să-ți treacă urîtul. Parol!

Filip Stepanovici suflă pe nas fumul gros și rosti:

— Să vedem cum se prezintă Leningradul vostru. O să-l cercetăm.

— A, o să rămîneți încîntați! Acolo, la „Vladimirski Klub" sînt palmieri adevărați și-i program de cabaret pînă la cinci dimineața! Ce ziceți de asta? Toată noaptea se joacă ruletă. Altă pretenă de-a mea, tot leningrădeancă, tipă bine, nimic de zis, dar nici pe departe ca aia de care i-am zis lu Vanecika, a cîștigat într-o singură noapte paișpe hîrtii de zece, să fie a dracului

care minte — că a doua zi i-a șutit toți banii în tramvai, asta-i altceva. Și trebuie să mai știți că la Leningrad sînt peste tot numa bolivarde. Care-i la noi semplu stradă, la ei bolivard. Parol!

— Mda, confirmă Filip Stepanovici. Bulevardul Nevski, de exemplu. Asta nu-i o noutate pentru mine. O să vedem. O să cercetăm. Și punct.

Acum, era nerăbdător să ajungă. Trenul gonea pe o linie absolut dreaptă, ca trasă cu ața, apropiindu-se cu toată viteza de Leningrad. Mult sub nivelul terasamentului, pămîntul neted, mocirlos, scăldat de ploaie, năpădit (nu se vedea prea bine) de tufăriș sau crînguri, se scurgea cu o exasperantă monotonie în direcția opusă trenului — mai iute acolo unde era aproape de linie, și mai încet cu cît era mai departe. Iar tocmai hăt, în zarea neguroasă, părea că stă pe loc, presărat cu cioturi tăciunite. Din șase în șase secunde, prin fața ferestrei trecea un stîlp de telegraf, drept, subțire și înnegrit de ploaie. Stivele de lemn de mesteacăn se răsuceau domol, expunîndu-și, pe rînd, laturile ude ca apoi s-o zbughească dintr-un salt în partea cealaltă a ferestrei. Se perindau grădinile proaspăt săpate, parcelele aflate în administrația căilor ferate, cabinele acarilor.

Conductorul a adus biletele și a cerut banii pentru așternut. Filip Stepanovici a dat dispoziție și Vanecika a făcut plata, dînd pe deasupra și trei ruble bacșiș. Conductorul le-a spus că peste zece minute vor fi la Leningrad și le-a urat bun sosit.

Filip Stepanovici cercetă cu atenție biletele și le înmînă casierului.

— Vanecika, îndosariază, te rog, aceste acte justificative, pentru decontare. Rostea cuvintele cu o încetineală gravă și preocupată, așa cum obișnuia să se adreseze subalternilor la birou.

Pe neașteptate, această călătorie s-a transformat în închipuirea lui într-o misiune de mare răspundere, avînd o deosebită importanță de stat.

Afară se perindau vile de lemn în stil suedez, garduri, bariere coborîte dincolo de care așteptau birje. Apoi trecură ca într-o străfulgerare zidurile de cărămidă pe jumătate dărîmate ale unei uzine, cazane ruginite, fierărie veche, peste care spînzura scheletul rețelei de apă... După aceea se așternu, paralel cu trenul, o pînză de apă lungă, leșietică. Ea se lățea și se tot lățea, încrețită de vălurele plumburii, pînă ce se prefăcu în ceva ce aducea a rîu. Dincolo de această apă, prin pîcla ploii, prin scamele albe ale emanațiilor la a căror simplă vedere ți se făcea frig și ți se încrețea pielea, se apropia fumul întunecos al marelui oraș. Trenul trecea acum printre vagoane de marfă și linii de triaj. Afișele radioase ale direcției stațiunilor baleno-climaterice, prinse pe culoar, între ferestre, se decolorară subit, invadate de o paloare premergătoare leșinului.

Trenul intră în gară, așa cum intră un capac lăcuit între falțurile unui penar, se opri alene și fu asaltat de hamalii leningrădeni.

— Am ajuns, spuse Izabela și-și făcu cruce. Apoi îl înșfăcă pe Prohorov de braț și adăugă, gospodăroasă : Zic să ne ducem direct la hotelul „Ghighiena". A, motănaș ?

Contabilul îi aruncă lui Vanecika o privire sumbră, care cerea ajutor, dar ajutorul nu venea.

— Tu ce spui, Vanecika, mergem la „Ghighiena"?

— Fie și „Ghighiena", Filip Stepanovici.

Se mai moșmondiră un timp prin compartiment și, în sfîrșit, descinseră cîteșitrei pe peronul umed.

De pe scara murdară a gării li se înfățișă privirilor prima imagine a Leningradului: O vastă piață din piatră înconjurată de clădiri ca de ardezie ce păreau șterse cu un burete ud. În mijlocul pieței, țintind cu fruntea-i lată și îndărătnică de ardezie frontispiciul gării, de parcă ar fi vrut s-o urnească din loc, era cocoțat, cu picioarele rășchirate pe un soclu, un cal dezgustător de gras. În șa se îndesa cu toată greutatea, lăsînd dîrlogii liberi, un țar masiv și gras cu o barbă de portar. Pe soclu era scrisă cu litere mari, albe, o poezioară, care începea așa: „Al tău fiu și al tău părinte au fost osîndiți de popor". De după un flanc al mătăhălosului monument apărea vederii o stradă dreaptă, foarte largă, plină de văzduhuri albastre îmbibate de ploaia măruntă. Ici-colo se zăreau petele spălăcite, aurii ale luminilor abia aprinse sau încă nestinse. Împrejurul pieței grăbeau scrîșnind tramvaie șubrede, acoperite de jos pînă sus cu anunțuri și etichete ca niște valize ce se întorc dintr-o călătorie în jurul lumii. Prin negura ce învăluia piața se ghicea orașul mare, necunoscut. El îi îmbia și îi intimida cu noutatea străzilor sale încă neștiute, le clipea cu luminițele lui verzi, ca și cînd le-ar fi dat a înțelege călătorilor că acolo, undeva, sînt palatele, podurile și rîul, ce le vor fi arătate la momentul potrivit.

Filip Stepanovici și Vanecika se opriră în capul scării, trăgînd adînc în piept aerul umed al Leningradului. Își pipăiră buzunarele de la piept doldora de bani, se uitară unul la altul și-i cuprinse un sentiment în care se împleteau și ușurarea, și spaima, și un fel de veselie ațîțătoare :

— Eh ! O viață are omul !

Niște străini cu ochelari, în paltoane largi de covercot, de o croială impecabilă, care coborîseră din vagonul internațional cu o sumedenie de valize splendide, se uitară cam curioși, în timp ce se instalau într-o mașină de piață, la cei trei ruși — doi bărbați și o femeie — care, fără nici un fel de bagaje, se cocoțaseră într-una din ciudatele birje rusești ce-i purtă în trap mărunt spre adîncul neguros al uneia dintre acele străzi rusești neobișnuit de largi.

Trăsura se hurducăia groaznic pe știrbiturile pavajului de lemn al fostului bulevard Nevski. Izabela sălta greoi pe genunchii ascuțiți ai contabilului și ai casierului. Pălăria ei cînd flutura în ploaie, cînd se prăvălea ca un pescăruș cu aripile frînte.

Vanecika îl împinse discret cu umărul pe Filip Stepanovici, arătînd din ochi spatele Izabelei : „Ei ?" La care Filip Stepanovici închise o pleoapă, se strîmbă îngrețoșat la culme și scutură din cap : „Las' că-i facem noi vînt".

Iar Izabela, săltînd posesiv pe genunchii lor, își spunea în sinea ei : „Numai să mă văd cu voi la «Ghighiena», puișorilor, că nu mai scăpați de mine".

CAPITOLUL CINCI

Mi-i opera lui Petru dragă...
PUȘKIN

LA TREI zile după mai sus-descrisele întîmplări, iată-i pe Filip Stepanovici și pe Vanecika bînd fără chef porto No. 11, într-o cameră a hotelului „Ghighiena".

— Ce facem ? întrebă Vanecika în șoaptă.

— Facem pe dracu, mormăi Filip Stepanovici încruntat, dar tot în șoaptă.

— Ciudat oraș, Filip Stepanovici : bani sînt, totu-i ieftin, dar n-ai unde să te distrezi.

— Asta depinde ce înțelegi tu prin distracție... De fapt, ai dreptate, e destul de plicticos aici.

— Apropo, am de gînd să cumpăr o chitară. Ca să cînt la ea.

— O chitară ? Filip Stepanovici suflă gînditor fumul prin mustăți, căscă și bătu ușurel cu palma gura paharului. Mai bine ia-ți o țiteră — oricît, e instrument popular. Și note. Sau o mandolină. Italienii cîntă serenade la mandolină.

— E bună și mandolina, Filip Stepanovici.

Ajunsă aici, conversația se stinse de la sine. Într-adevăr, se cam plictiseau. Viața de lux și petreceri pe care o visaseră, se lăsa așteptată. Apucaseră, totuși, să guste din multe plăceri. În orice caz, Izabela își dădea toată silința. De cum s-au instalat la hotel, a plecat undeva și s-a întors însoțită de amica pe care i-o pro-

misese lui Vanecika. Amica era ciolănoasă, molîie și monstruos de lungă. Se recomandă Murka. Intrînd în cameră, Murka își scoase pălărioara finlandeză, de piele, își aranjă la oglindă părul rar și, așa cum era, cu paltonul ud de ploaie, se așeză pe genunchii lui Filip Stepanovici.

— Nu mai fi supărat, rosti ea leneș, rezemîndu-și bărbia ascuțită de clavicula contabilului. Uită de amorul ăla și hai mai bine să ne veselim. Atinge-mă cu doi poli.

— Fă, te așezi în brațe la cavalerul meu, rîse Izabela. Uite, ăla ți-e logodnicul.

Murka se ridică alene, spuse „pardon", prinse pe perete o ploșniță, o strivi pe loc cu arătătorul, se mută pe genunchii lui Vanecika și repetă :

— Uită de amorul ăla și hai mai bine să ne veselim. Atinge-mă cu doi poli.

Pe Vanecika îl lua cu fierbințeli și făgădui banii ceruți. După aceea se duseră cu toții să mănînce la o bodegă de lîngă piața „Peat Uglov". Au băut ceva la masă, iar după aceea au luat două birje și s-au oprit la cinema. Filmul nu le-a plăcut : ofițerii alb-gardiști au împușcat un comunist, prin vălătuci de fum roșu partizanii galopau nebunește, agitîndu-și săbiile căzăcești, unul în haină de orășean se căznea să urce o mitralieră pe acoperiș, și în vremea asta o cocotă, cu o țigară lungă între buzele negre, mirosea flori... La banii lor puteau pretinde un film mai acătării ! Pe urmă s-au urcat iar în birje și au plecat la un alt cinematograf, să se mai înveselească, dar n-au nimerit-o, pentru că făcuseră imprudența să nu se uite la afiș, și cînd au intrat în sală, pe ecranul albăstrui același tip cu haina de orășean tocmai se chinuia să urce mitraliera în podul casei. N-au plecat pentru că nu s-au îndurat de banii plătiți și au stat pînă la sfîrșit. Pe urmă s-au dus să chefuiască la un local. La local se dansa gopak, pe mese erau flori uscate cu funde de hîrtie, pe platouri, în mijlocul unei garnituri pestrițe, zăceau pe burtă scrumbii cu fălcile argintii căscate și pătrunjel în bot. Doamnele comandau ba vin porto Nr. 11, ba portocale, ba caviar, și se ridicau cu rîndul de la masă cerînd de fiecare dată două ruble pentru W. C. Au petrecut așa pînă la închidere, după care, beți turtă, au plecat cu birja să continuie cheful la faimosul „Vladimirski Klub". Izabela nu mințise : la „Vladimirski Klub" se juca ruletă și creșteau palmieri în niște hîrdaie verzi. Era o hărmălaie de nedescris. Pe scenă, bineînțeles, se dansa gopak. S-au așezat la o masă în sala comună, dar ca să-l potolească pe casier care voia, zor-nevoie, să urce pe scenă și să interpreteze cuplete, au trebuit să treacă în separeu. Au mîncat fără nici o poftă cotlet de porc, au băut porto, Xeres, bere — orice li se servea. Mai încolo, cu foc de Xeres în gît și ochii-n aspic, au trecut în sala de joc. Oare merită povestit cum le-a mers ? Se știe cum se întîmplă în astfel de cazuri. Venă la ruletă — ghină la maca. Damele se dădeau de ceasul morții, cereau bani să le poarte noroc și se fîțîiau între mese, încinse și îndîrjite, repezindu-se să ponteze sau să joace

pe mîna cuiva care avea şansă. Pe urmă norocul s-a schimbat: ghină la ruletă, venă la maca. După care, au intrat în pasă proastă şi la ruletă, şi la maca şi tot aşa au ţinut-o cam pînă la patru dimineaţa. Între timp, făcuseră cunoştinţă cu nişte băieţi de viaţă şi au trecut cu toţii într-un separeu mai mare, cu pian, unde au fost chemaţi şi doi dizeuri şi s-a băut o cantitate zdravănă de votcă. Tot ce a mai urmat a lăsat celor doi colegi de birou o impresie de brambureală şi... de chilipir: au plătit trupei de cîntece ucrainene, în afară de masă, numai treizeci de ruble, iar guriştilor cincisprezece plus o rublă pentru birjă. Băieţii de viaţă i-au costat ceva mai scump — cam un pol de căciulă, iar ca damele să nu se simtă nedreptăţite, le-au dat şi lor cîte o hîrtie de zece. Cînd s-au întors cu birja la „Ghighiena", era ziuă albă. S-au trezit destul de tîrziu, au băut sifon, bere, au rumegat fără nici un chef pere scumpe. Înainte de masă, s-au închis la toaletă şi au făcut casa. Apoi au plecat cu birja la restaurant şi au luat-o de la cap.

În afară de asta, cei doi colegi de birou nu văzuseră încă nimic din Leningrad, cu toate că oraşul atît de atrăgător le dădea mereu tîrcoale, clipindu-le prin ceaţă cu luminile străzilor neexplorate. Tot plănuiau să evadeze într-o zi, în doi, de sub tutela damelor şi să cerceteze în amănunt toate tentaţiile Leningradului — pe excontesele şi prinţesele, jazbandul, „Barul", şi multe altele despre care auziseră atîtea de la băieţii aceia de viaţă de la „Vladimirski Klub". Dar ţi-ai găsit! Izabela, care îl ţinea pe Filip Stepanovici sub papuc, era de o perseverenţă

diabolică: bărbaţii nici nu puteau să iasă singuri din hotel. Iar cînd trebuia să se repeadă undeva pentru scurt timp, o lăsa pe Murka de pază.

La ora aceea însă Izabela era dusă în oraş, după tîrguieli. În camera de alături Murka trîndăvea pe divan aruncînd arar cîte o privire să se convingă că bărbaţii-s acasă şi căscînd apatic. Tocmai de aceea Filip Stepanovici şi Vanecika vorbeau în şoaptă.

— Totuşi, Filip Stepanovici, cum rămîne cu proiectul nostru? Mergem să cercetăm oraşul? reluă Vanecika.

— N-ar strica, fu de părere şi Filip Stepanovici. Hai noroc!

Ciocniră un pahar şi mîncară pere „băr"[1].

— Eu zic, Filip Stepanovici, că, dacă tot am hotărît să-l cercetăm, apoi să-l cercetăm. Ce rost are să ne pierdem timpul cu fufele astea?

Filip Stepanovici făcu ochii mici.

— Crezi?

— Păi sigur! Ajunge.

— Gata, punct. Mergem.

Contabilul se sculă cu un aer decis şi-şi puse paltonul. Atunci Murka se dădu jos alene de pe divan şi întrebă prin uşa deschisă:

— Unde să mergem? S-o aşteptăm, băieţi, pe Izabelocika. Acuşica vine şi ea.

Filip Stepanovici o cîntări de sus.

— Asta nu te priveşte, madam. Culcă-te la loc. Să mergem, Vanecika.

— Mă băgaţi la idei, spuse Murka. Iar tu, Vanecika, nu ţi-e ruşine să tratezi aşa o femeie?

[1] Corect e *beurré*.

Vanecika făcu pe surdul și se vîrî în palton. Murka veni lîngă el și-l apucă de servietă.

— Nu m-am așteptat să-mi faci tocmai 'mneata o figură ca asta. (Fără o vorbă, Vanecika se trase la o parte). De ce taci ?

Neștiind ce să întreprindă, Murka încercă să izbucnească în hohote de plîns și să leșine, dar fiind leneșă și total lipsită de temperament, scena nu i-a reușit. Abia apucase să-și frîngă mîinile a disperare și să dea drumul din gîtlej unui sunet ciudat, cînd Filip Stepanovici își rînji colții galbeni și răcni :

— Gura !

Era cumplit la vedere. Murka se zgribuli și începu să bîzîie. Filip Stepanovici își ascunse colții și porunci calm :

— Tovarășe casier, plătește-i domnișoarei o sumă drept despăgubiri.

Vanecika scoase din buzunar patruzeci de ruble, se gîndi și mai puse douăzeci.

— Merci, spuse Murka. Băgă bancnotele sub jartieră și-și tîrî picioarele înapoi spre divan.

Cînd se văzură afară din hotel, colegii răsuflară ușurați. Dar nu apucară să facă nici zece pași că au fost cît pe ce să dea nas în nas cu Izabela. Era gătită cu o pălărioară roz cu aripioare și se întorcea din oraș într-o trăsură de lux. Ședea înghesuită între cumpărături și-l lovea pe birjar pe spinare cu o umbreluță verde, nou-nouță. Nările îi palpitau, pudra liliachie, muiată de ploaie, se prelingea pe fața ei grasă, surescitată, obrajii și cerceii se zbăteau ca un clopot de alarmă. Pesemne că o rodeau presimtiri negre. Îi venea să-și tragă palme că întîrziase atîta ! E drept că a apucat să rezolve o mulțime de treburi — să pună pe libret patru sute șaptezeci de ruble, să-și ia pălărioară, umbreluță, șoșonei și de-o rochiță, să-i comande lenjeresei două garnituri de pat brodate și cu panglici, — dar, oricum, a fost o mare imprudență să-i lase pe bărbați numai sub paza Murkăi. Că în bărbați nu poți să ai bază, mai ales dacă-s cu bani în buzunar ! Izabela se dădea de ceasul morții. Calul era numai abur și clăbuc.

— Uite-o pe Izabelocika ! miorlăi Filip Stepanovici. Pe față i se lăbărță un zîmbet lingușitor, dar cînd să dea ochii cu ea, de după colț se ivi, împroșcînd cu noroi și duhnind a benzină, un camion lung al întreprinderii „Leningradtextil", și-i ascunse.

— Nu ne-a văzut, șopti Vanecika. Zău că nu ne-a văzut, Filip Stepanovici. O să treacă fără să oprească. Să ne pitim !

Îl prinse de mînă pe contabilul căruia îi pierise toată vlaga, și-l tîrî într-un gang. Într-adevăr, Izabela trecu mai departe, fără să-i observe. Colegii au mai așteptat cîteva minute, apoi ieșiră din ascunzătoare și se repeziră la primul birjar.

— Unde mergem, vă rog ?

— Unde vrei, frățioare, dar mînă tare, gîfîi Filip Stepanovici. Ai cinci ruble bacșiș !

Pricepînd numaidecît că nu-i de șagă, birjarul se săltă pe capră ca în scările unei șei imaginare, aruncă peste umăr o căutătură sălbatică, plesni calul cu hățul de-a lungul spinării și chiui fioros. Dobitocul porni în galop și goni așa cu nările-n

vînt pînă ce-i scoase pe muşterii din zona primejdioasă.

Ne putem lesne închipui ce s-a întîmplat la „Ghighiena" cînd Izabela a constatat dispariţia bărbaţilor. Scena care a avut loc între cele două femei, deşi scurtă, a fost atît de vijelioasă şi de dramatică, atît de copios garnisită cu interjecţii, gesturi, inflexiuni, lacrimi, violenţe verbale şi suspensuri, încît pentru a o reda ne-ar trebui un spaţiu mult prea mare.

În timpul acesta, colegii străbăteau tropa-tropa bulevardele largi, cam pustii, şi tăifăsuiau cu birjarul.

— Ascultă, birjar, deschise vorba Filip Stepanovici, revenindu-şi treptat şi recăpătînd obişnuitu-i aer grav şi superior. Plimbă-ne pe străzile voastre cele mai de seamă. Noi nu sîntem de aici. Am venit de la centru, în delegaţie, pentru a inspecta ce şi cum e pe la voi. Ai înţeles ?

— 'Nţeles, oftă surugiul trăgînd cu coada ochiului la clienţii din trăsură : „O fi inspectori din ăia de se topesc în primul gang ş-apoi adio şi n-am cuvinte", totuşi repetă : 'Nţeles, să trăiţi.

— Bun, dă-i drumul.

— Tii, boierule, ce s-o scumpit ovăzul, mormăi birjarul ca într-o doară.

— Lasă, lasă, tu plimbă-ne şi, mai ales, arată-ne monumentele şi toate alea. Cît despre ovăz, fii pe pace — n-o să rămîi în pagubă.

— Foarte mulţămit. De arătat, pot să v-arăt, de ce nu ? Numai că depandă ce vă intirisează, să trăiţi... Uite, de pildă, acilea p-aproape e un locşor de-i zice „Vladimirski Klub". Să vă duc acolo ? La unii le place. Au şi palmieri...

— Nu, acolo nu ! Îl cunoaştem. Du-ne undeva, departe de „Vladimirski Klub", pe bulevardul Nevski, de pildă, sau la poduri. Într-un cuvînt, vrem să vedem diferite monumente.

— Se poate şi pe Nevski, să trăiţi. Dar nu vă fie cu supărare acu-i zice la noi „25 Octombrie". Sînt şi ceva poduri p-acolo. Cum ar fi podul Anicikov, ăla cu cai. Dacă mergem mai departe pă „25 Octombrie", dăm de „Gostinîi dvor". Mai departe ajungem în strada Morskaia şi cum facem la dreapta — ai Marele Stat-major, ai şi Palatul de iarnă, unde trăiau ţarii, ai şi Ermitajul pe strada Milionnaia. Acu — ce porunciţi 'mneavoastră, dar se merită să le vezi.

— Acolo să ne duci.

— Gata ! Dii, drăguţă !

Birjarul dădu bici căluţului şi în faţa privirilor celor doi călători prinseră a se perinda şi a se desfăşura majestuoasele splendori ale fostului oraş de scaun. Bulevardul Nevski li se arătă în toată lărgimea şi lungimea lui imensă, cu toate felinarele lui încă neaprinse — trecătorii rari, magazine, trusturi, lustragii, negustori ambulanţi — terminîndu-se vag, undeva departe, cu săgeata celebrului turn. Înapoia grilajului scuarului Ekaterininski apăru pentru o clipă chipul imperturbabil al împărătesei, biciuită, împreună cu toţi amanţii ei, de crengile desfrunzite, pînă la totală învineţire şi nesimţire. Apele sumbre ale Moikăi, cetluite în granit cenuşiu, oglindeau slab un pod cocoşat şi clădiri înalte uniforme, cu o puzderie de ferestre negre şi care păreau decupate din carton. Iar bulevardul se aşternea mai departe şi tot mai departe, de ziceai că nu se va sfîrşi niciodată.

— Ajunsărăm și la Morskaia de care spusei, îi anunță birjarul făcînd la dreapta.

— Iar aista îi arcul Marelui Stat-Major.

Într-adevăr, celor doi colegi de birou li se înfățișă surprinzător de aproape un arc de un roșu închis ce unea două edificii de tipul clădirilor publice. În fața lui atîrna pe un suport ce ieșea lateral din zid un ceas masiv. Prin golul dintre capetele arcului, pe jumătate ascuns privirilor de ceasul acela, se zărea un fragment de caldarîm foarte curat și ordonat. Copitele țăcăniră tare sub bolțile întunecoase și iată-i în Piața Palatului, unde se deschise o priveliște negrăit de frumoasă și de majestuoasă. Imensa piață, pavată toată cu piatră mică, rotundă, era mărginită de clădiri așezate în formă de potcoavă. În partea cealaltă, perdeluit de ploaie, se înălța masivul brun-roșietic al Palatului de iarnă, cu o sumedenie de statui pe acoperiș. Piața era cu desăvîrșire pustie. La mijloc, chiar în centrul ei, se ridica ușoară și totodată trainică, o columnă zveltă. Era atît de înaltă, încît îngerul cu crucea din vîrful ei părea că planează în amețitoarele înalturi ale văzduhului triumfal.

— Ce zici, casierule ? Se compară asta cu „Vladimirski Klub“ ? grăi Filip Stepanovici pe un ton de parcă toate acestea ar fi fost opera lui.

— Ce să mai zic, Filip Stepanovici. Strașnică piață. Țarism !

Birja traversă piața, ocoli tribuna de scînduri ridicată pentru aniversarea lui Octombrie, trecu foarte aproape de Palatul de iarnă pe sub balcoanele lui laterale și coti spre chei.

Depășiți de rîul umflat și mohorît, o luară pe splaiul pustiu, prin dreptul unor clădiri și grilaje

superbe. Dar copleșit de cele văzute pînă acum, Filip Stepanovici nu le mai dădea atenție. În închipuirea lui, și așa înfierbîntată, se succedau fără nici o rînduială scene la care nu asistase niciodată : defilarea regimentelor de gardă imperială, balurile aristocrației, recepțiile la curte, chefurile husarilor. La peroanele unor palate imaginare trăgeau caleștile curtenilor, mănușile cu manșetă în formă de pîlnie ale ofițerilor de gardă atingeau elegant chivărele aureolate cu vulturi turnați în metal strălucitor, vîrfurile săbiilor ca oglinda zgîriau gheața parchetului, pintenii se loveau și se depărtau cu un clinchet ca al soneriei de telefon, lacheii aduceau șampanie înspumată și în mijlocul acestor vedenii haotice... contele Guido, cu o pană de struț la pălărie și o roză la piept, își pune botforul în scară, se avîntă în șa și își joacă țanțoș bidiviul negru ca pana corbului.

Birjarul oprise de multișor lîngă statuia țarului Petru în Piața Senatului. Cățărat pe stînca alunecoasă a soclului, Vanecika se căznea să ajungă cu mîna lui mică pînă la pîntecul ros al calului cabrat, pe care cineva scrisese oblic, cu creta : „Murka e o toantă“.

Cu picioarele lungi atîrnînd în gol și cu fălcile puternice de aramă ciupită, îndreptate spre Neva, împăratul încununat cu tăioase frunze de lauri întindea un braț spre depărtări. Acolo se năzăreau prin pîcla amăgitoare catarge și șantiere navale. Tot acolo se năștea înserarea timpurie coborînd peste apele agitate.

Filip Stepanovici se cățără și el pe soclu, zăbovi între picioarele din spate ale calului și pipăi îndelung coada împietrită într-o fluturare zbuciumată.

După aceea, întrucît îi rodea foamea — iar în afară de foame Vanecika mai ardea de nerăbdare să cerceteze încă necercetatele plăceri leningrădene și să facă cunoștință cu ex-prințese — colegii porunciră birjarului să-i ducă la masă, undeva unde se servește băutură.

Birjarul îi duse prin dreptul a două clădiri gemene, galbene ca șofranul — Senatul guvernant și Sinodul guvernant — și înconjurînd catedrala Isakievski, se întoarse pe Nevski, dar pe un alt drum. Celebra catedrală nu le-a făcut însă călătorilor grăbiți impresia cuvenită și se părea că, din această pricină, edificiul care seamănă cu un cap de maur, ce poartă un coif bizantin de aur înegrit, îi urmărește dintre colonade cu o privire lungă, dojenitoare.

După un timp, mîncați și băuți, colegii de birou mai făcură pe ceață un tur pe Nevski în goana mare, apoi intrară în faimosul „Bar" din clădirea hotelului „Europa". Iar după încă o oră, portarul hotelului, care se repezise pînă la colț după țigări, văzu năvălind în stradă din „Bar" un grup foarte agitat. În frunte alergau doi inși : unul măruntel, celălalt înalt. În urma lor, ținînd în loc cu brațele desfăcute patru dame puse pe scandal, venea un june cu palton larg și o pipă ce arunca scîntei în noapte.

Se urcară cîteșitrei într-o mașină de piață care semăna mai degrabă cu duba unei pușcării și trîntiră portiera.

Șoferul făcu contactul, mașina scoase cîteva pocnete, o mînă zvîrli pe fereastra spartă a automobilului în direcția damelor un răvășit buchet de crizanteme.

— Spre „Kammennoostrovski". Dă-i bătaie !

Automobilul demară. Din aceeași ferestruică apăru o figură mustăciaosă, care zbieră de vui strada :

— Servim la comandă pe majestatea sa împăratul ! Pa, puicuțelor ! Complimente la toată lumea !

Și mașina dispăru.

CAPITOLUL ȘASE

— CARE va să zică, înalta societate ?

— Categoric.

— Veritabilă ?

— Evident.

— Inclusiv... împăratul ?

— Fiți fotogenici !

— Ai văzut, casierule ? De ce taci ? Aoleu, ești criță... Ei și ?... N-ai decît... Scurt — punct.

Mașina șontîcăi pe un pod lung și se opri. Lumina albă a farurilor mătură grilajul unei case boierești și rămase animată în aer ca un abur sticlos.

— Am ajuns, anunță tipul cu pipa deschizînd portiera.

Filip Stepanovici se dădu jos, făcu cîteva mișcări ca să se dezmorțească și bolborosi :

— Să vedem. Să cercetăm.

— Şi c-contese ? bîlbîi Vanecika. Lungul şir de felinare ce lumina strada se dedubla şi plutea în ochii lui deşurubaţi.

— Evident.

—Numai să fie nişte ex-veritabile, nu im-mitaţie... Safé...

Junele sună. Uşa masivă se deschise şi colegii văzură apărînd în cadrul ei un lacheu cărunt, cu ghetre albe şi livrea roşie cu bumbi de aur.

— De-ai casei, de-ai casei, se grăbi să-l asigure junele. Intraţi, cetăţeni, poftiţi. Iar tu, tovarăşe lacheu, dă o fugă sus şi anunţă că au sosit doi gentlemani de la Moscova şi aşa mai departe. Mai eşti aici ? Apoi, către cei doi : Vă rog, domnilor, entrez.

Lacheul dispăru, iar gentlemanii de la Moscova, împinşi uşurel din spate de junele care trepăda în jurul lor făcînd piruete graţioase, pătrunseră într-un hol de un fast şi de o splendoare care îi năuci. Reflectaţi din dreapta şi din stînga de oglinzi enorme, scăldaţi în luminile nenumăratelor candelabre cu suporturi de marmură, cei doi colegi fură luaţi în primire de un galonat şi impunător portar. Cînd îşi lepădară paltoanele, se simţiră foarte stingheri şi chicotiră, de parcă ar fi intrat goi-puşcă la baia comună. Sub scară, la o măsuţă, vindea bilete o domnişoară ţîfnoasă îmbrăcată cu o jachetă tricotată. Filip Stepanovici plăti, îşi potrivi pince-nez-ul, îşi pipăi nodul de la cravată, apoi rosti nazal şi împleticit:

— Ş-acum...

— Mai cu viaţă, gentlemani ! Mai cu nerv, exclamă junele. Făcu cu ochiul domnişoarei de la

bilete şi-l prinse pe Vanecika de braţ. După mine, seniori ! Peste cîteva clipe, vă voi introduce în cel mai select salon din U.R.S.S. Tot înainte şi mai sus !

Cu aceste cuvinte, îl luă amical de mijloc pe Filip Stepanovici şi îi conduse în sus pe scara de marmură, sărind treptele şi ţăcănind ritmic din tocuri. Tolstovka lui bleumarin de catifea se înfoia balon, apărînd fugitiv în oglinzi, lavaliera boemă flutura şi unduia pe gîtul subţirel, pantalonii reiaţi schiţau paşi de mazurcă, ochii de şobolan, aproape lipiţi de rădăcina nasului cătau în toate părţile cu o crudă viclenie, obrajii traşi, raşi cu perdaf aveau o culoare albăstrie, iar din găvanul pipei ţîşneau scîntei.

Pătrunseră, astfel, în pas alergător, într-o sală mare, puternic luminată, dar goală. Numai în colţul cel mai îndepărtat lucea un pian deschis ce semăna cu un frac. Cineva cu trăsături nedesluşite clămpănea melancolic, cu un singur deget, melodia „Kirpiciki“, cu lungi pauze între note. În sala următoare, oglindindu-se cu capul în jos în parchet, stătea ţanţoş, rezemat în sabie şi ciugulindu-şi cu degetele mustăcioara englezească, un cornet în uniformă azurie.

— Poleanski, unde-i societatea ? întrebă junele, fără să încetinească.

Cornetul luă poziţie şi-şi pocni călcîiele.

— Societatea a tghecut în salonul albastgu, răspunse el cu o plecăciune, arătînd o cărare largă ce-i brăzda pieptănătura de la frunte pînă la ceafă. Jogjik, dă-mi tghei guble, am gămas leftegh !

La care junele, sîcîit, răspunse cu un gest elocvent:

— Ce trei ruble, mă, că aici miroase a miare.

— Ai văzut? șușoti Filip Stepanovici, împungîndu-l ușor pe Vanecika în coaste. Mai ai ceva de spus, casierule!

Deși casierul nu putea zice nimic, pentru că era turtă și doar se hlizea prostește, Filip Stepanovici continuă:

—În tren mă tot bîrîiai: „Să acoperim, să acoperim", dar cum s-acoperi cînd n-ai cu ce?

Contabilul socoti că-i cazul să-l pomenească din nou pe papá Sabbakin care avea un ginere grenadier la Moscova, carele grenadier... Dar nu apucă să spună povestea pînă la capăt căci se pomeni la intrarea unei alte săli, de culoare albastră.

În ușă stătea lacheul care urcase să-i anunțe. Se dădu la o parte făcîndu-le loc.

— Ladies and gentlemen! răcni sălbatec junele, desenînd cu mîna în aer o parafă imaginară. Atențiune! Dați-mi voie să vă prezint pe noii mei prieteni care au venit special de la Moscova la Sanct Petersburg pentru a frecventa înalta societate. Îngăduiți să-i introduc?

Cei doi colegi de birou strecurară o privire pe după spatele plușat al junelui și rămaseră cu gurile căscate: aveau înaintea ochilor înalta societate în carne și oase. De-a lungul pereților, într-adevăr tapisați cu stofă albastră, ședeau în poze pline de grație, pe divănașe îmbrăcate în mătase bleu și scaune cu picioare aurite domni și doamne cu o înfățișare sută la sută aristocratică — generali cu epoleți, cordoane și panglici multicolore, înalți demnitari în vestoane ferecate în cusături

metalice, contese în etate cu nasuri vulturești, ochi tiroidieni și bonete negre de dantelă, magistrați, amirali, ofițeri din cavaleria imperială, fete nespus de frumoase în rochii de bal... Fumau, stăteau de vorbă, își făceau vînt cu evantaie din pene de struț, iar unele personaje ședeau picior peste picior și priveau printre gene într-o nonșalantă nemișcare, cu capul pomădat odihnind în palma mîinii ascunsă de o mănușă albă. Pe mese — sticle, scrumiere și flori. Iar în mijlocul acestui fast, poleit cu aurul orbitoarelor lumini electrice, pe un enorm covor albastru Aubusson se plimba gînditor, cu brațul petrecut după mijlocul unui bătrînel pleșuv, în frac, răposatul împărat Nicolae al doilea.

— Îngăduiți să-i introduc? mai răcni o dată junele și încîntat de impresia produsă asupra celor doi colegi de cele văzute, rîse strident și îi înghionti înainte.

— Poftiți, poftiți! strigară simandicoasele fețe și bătură din palme.

Iar împăratul Nicolae al doilea îi dădu drumul bătrînelului pleșuv și se apropie fără grabă de Filip Stepanovici. Se opri la cîțiva pași de el, scoase un picior înainte și un pic lateral, își încovoie umerii — ceea ce-i dădu un aer de stîngăcie — își potrivi bluza kaki-changeant, apoi, zîmbind radios, își pipăi mustața roșcovană cu două degete împreunate ca pentru jurămînt și rosti cu un glăscior tîrav și graseind ușor, după obiceiul cavaleriștilor de altă dată:

— Bună seaga, domnilog! Încîntat să vă văd aici.

— Pe onoarea mea ! izbucni bătrînelul în frac. Ochii i se umeziră. Frîngîndu-şi mîinile de emoţie, începu să alerge prin sală. Aveţi cuvîntul meu de cinste ! E fenomenal ! El ! Ca două picături de apă ! „Bună seaga, domnilog ! Incîntat să vă văd aici !" Exact aşa spunea, dar exact la fel ! Nu-mi vine să-mi cred ochilor, nu-mi vine să-mi cred urechilor. Mai zi o dată, te implor !

— Mă rog... Bună seaga, domnilog. Încîntat să vă văd aici, repetă împăratul cu absolut aceeaşi intonaţie şi deodată trînti cu un bas gros şi hîrîit, holbîndu-şi cumplit ochii păienjeniţi de vinişoare sîngerii : Votcă ? Bere ? Şampanie ? Sau îi ardem o maca ? Ho, ho, ho !... rîse împăratul şi şovăi pe picioare. Cei doi colegi nu apucară să se dezmeticească, necum să rostească o vorbuliţă, că în faţa lor apăru cornetul azuriu :

— Excelenţele voastghe civile, am onoaghea să mă ghecomand : pghinţul Cagaghin juniog, cognet în ghegimentul de gagdă călaghe al majestăţii sale. Societatea aşteaptă de la dumneavoastgă genegozitate şi dăgnicie. Îmi pegmiteţi să comand supeul ?

Filip Stepanovici se uită dintr-o parte la azuriul şi sarcasticul cornet şi grăi de sus, pe nas, ridicînd o sprînceană :

— Îmi pare foa-rrr-te bine. Iar eu sînt contele Guido însoţit de casierul meu Vanecika.

Făcu un gest grozav de aristocratic, care voia să exprime o largă ospitalitate şi, brusc, deveni stacojiu la faţă.

— Îmi pare foa-rrr-te bine ! strigă el cu glas de fagot. Poftiţi ! Soirée intime. Cherry-brandy... Monsieurs — mesdames... Fac cinste la toată lumea... Cu ce-a dat Dumnezeu...

Filip Stepanovici fu cît pe ce să cadă, dar dintr-o parte cornetul, din cealaltă defunctul împărat îl luară de cîte-un braţ şi-l conduseră grijuliu în salonul de alături, unde se afla bufetul. Sus, în loja muzicii, prinse a cînta o orchestră de coarde. Un amiral, albit de ani, scoase din buzunarul vestonului un pachet de cărţi. Unul după altul, nobilii domni şi nobilele doamne se urniră spre bufet, de unde se şi auzeau scurtele pupături ale sticlelor destupate. Junele cu pipa se agita de colo-colo, de parcă ar fi condus finalul unui cadril dezmăţat. Salonul se golise. Uitat de toţi în tevatura iscată, Vanecika rămase singur în mijlocul covorului, abia ţinîndu-se pe picioare, chiar acolo unde se plimbase adineaori împăratul. Strîngînd servieta la subţioară, îşi roti stingher privirile împăienjenite. Deodată văzu o fată care, înfăşurată într-un şal persan, fuma, picior peste picior, şi-l pironea printre gene cu ochii ei de cercheză, ca şi cînd ar fi spus : „Dacă nu mă înşel, tinere domn, vrei să faci cunoştinţă cu o contesă ? Să zicem că eu sînt contesă. Îndrăzneşte !" Vanecika îşi simţi gîtul ca iasca. Cu mijlocul frînt, se apropie de fată. O salută cu stîngăcie, lipindu-şi călcîiele ciubotelor, zîmbi cu o încîntare neroadă şi întrebă cu un glas ce-i pierea la fiecare vorbă :

— Sînteţi principesă, dacă nu vă supăraţi ?

— Prinţesă, cu voia dumneavoastră, răspunse fata lansînd spre el o trîmbă de fum. Ei, şi mai departe ?

...În vremea asta, după ce se răfuise în lege cu căscata de Murka, Izabela îşi încleştă fălcile groase şi, fără să mai piardă o clipă, se repezi în urmărirea fugarilor. Poate că alta în locul ei s-ar fi lăsat păgubaşă : „Să se mai bucure şi altele de cavalerii ăştia, că eu mi-am făcut suma". Dar Izabelei nu-i stătea în fire să se mulţumească cu atît. Era de o lăcomie fenomenală şi în proiectele ei de chiverniseală ţintise o mie cinci sute de ruble, sau poate două mii, dacă nu chiar trei. Numai gîndul că poate alta o să pape părăluţele astea picate de haram îi dădea o energie turbată.

După ce se tocmi un sfert de oră ţigăneşte cu un birjar, Izabela se instală temeinic în trăsură, se înfăşură cu un gest decis în mantou şi se porni să cutreiere Leningradul. Întîi şi întîi, a luat la rînd gările unde ar fi putut să se ducă cei doi. Află cu de-amănuntul cînd şi încotro pleacă trenurile şi, negăsindu-i la bufete şi nici la casele de bilete, se liniştise : n-au apucat s-o întindă. După aceea, a început să cerceteze metodic toate restaurantele şi bodegile unde după competenta ei opinie, evadaţii s-ar fi putut încurca la un chefuleţ. Asemenea localuri erau destule, dar Izabela le cunoştea pe degete. Mai întîi a oprit la cafeneaua „Olimp" unde, în mijloc, într-o ladă de sticlă, este expus întotdeauna un ditamai purcel cu violete în rît. Acolo s-a grozăvit în

faţa suratelor cu pălărioara cea nouă, le-a lăsat să-i pipăie ciorapii de fil de Perse, a făcut-o cu ouă şi cu oţet pe gîsca aia de Murka, a lăsat să se înţeleagă, dîndu-şi aere, că e colată cu directorul unui trust din Moscova şi că are o mie cinci sute de ruble depuşi pe carnet. După ce le aruncă destul praf în ochi, ca să le stîrnească invidia, îşi ţuguie buzele, se înfăşură în mantou şi-şi făcu o ieşire gălăgioasă. Turneul a continuat cu acelaşi program la „Nizka", „Viena", „Château des Fleurs" (căci unde este acel tîrguşor din Rusia care să nu-şi aibă un „Château des Fleurs" al lui ?) la „Hurzuf", la „Dariale", la „Continental", la „Polul sud", pentru orice eventualitate, la „Vladimirski Klub" şi într-o sumedenie de alte instituţii similare pînă ce, în sfîrşit, pe la nouă, a descins la „Bar".

— Vai, ce păcat că ai întîrziat ! îi spuse, printre hohote de rîs, o damă de acolo, atunci cînd Izabela, după ce dăduse la iuţeală o raită prin toate cele nouă separeuri îmbrăcate în stejar ale bodegii americane, se aşeză, gîfîind, la o masă. Ai întîrziat, Dunka ! Să fi văzut, tu, ce a fost aici ! Să mori de rîs ! Stai să-ţi spui : vin doi tipi, piliţi de nu se puteau ţine pe picioare. Mai întîi nici n-au vrut să le dea drumul că erau şi inţoliţi cam nasol, dar aveau biştari, auzi tu, uite aşa un purcoi, ba chiar mai mare, şi zbiară : „Unde-s p-acilea contese şi prinţese ? Că noi avem treabă cu doamne din lumea mare !" Şi ei de-abia se mai ţineau pe scaune de beţi !

Izabelei începură să-i tremure obrajii.

— Ş-acu unde sînt ? Unde s-au dus ?

— Mă, da'grăbită mai ești! sări cu gura una din fete, cu o etolă de pisică la gît. Poftă-n cui, fetico!... Uite acilea-s, adăugă ea scoțînd de trei ori degetul mare între arătător și mijlociu. Sare pe coadă! Jorjik, tu, i-a cărat cu mașina la Kamennoostrovski, să-l vadă pe țar. De acu, gata! Că acolo, pînă nu-i curăță și de ultima lescaie, nu le dă drumul. Categoric. Au organizat un adevărat trust de șmecheri, cu țarul în frunte.

— Ce trust? Ce țar? îngăimă Izabela, făcîndu-se roșie ca focul. Pe mine v-ați găsit să mă aiuriți?

— Iote mă, că asta nu știe nimica! Da'ce, ai căzut din lună? Aici la Leningrad se petrec niște chestii, de-ți stă ceasul. Știi, lumea se dă-n vînt după cinema. Și nu e zi să nu filmeze vreun film istoric. Nu demult s-au apucat să facă un film de-i zice „Nicolae Sîngerosul", cu țar, țarină, toată suita, miniștri, și fel de fel de deputați. Și ce-i mai grozav e că în filmul ăsta nu joacă artiști, ci foști generali, amirali, adjutanți și ofițeri adevărați. Au chiar și un mitropolit. Să moară care minte. Ciupeau cîte trei rublișoare pe zi, iar care venea cu calul — opt. Le-au dat uniforme cum purta garda imperială — tunici, pantaloni de cavaleriști, epoleți, săbii, și tot felul de chestii de-astea — ia și te îmbracă! Comedie, nu alta! Ălora a început să le cam țîțîie fundul. Li-era că de cum o să-și pună uniforme d-alea de-ale lor, din vechiul regim, haț! o să-i ia de turul pantalonilor și o să-i zvîrle la mititica. Dar p-ormă și-au pus țoalele alea, că ce, trei rublișoare îi de colo?! După aia i-a frecat trei zile de le-a ieșit untul — ba filmări pe piață, ba filmări în Palatul de iarnă. S-a strîns la lume, ca la foc. A trebuit să cheme miliția călare. Da'cel mai grozav e c-au dibuit ăia pentru film un țar Nicolae care cică seamănă așa bine, că mulți dintre foști, cînd îl vedeau, picau jos fără simțire. Și cine te bate pe tine gîndul că e țarul ăla? Un brutar semplu, un fiteșcare, hoț și bețiv, din cartierul Petersburgski. Ca să vezi, tu! Sereda îi zice. Leit moaca de pe monezile alea vechi de cincizeci de copeici — și barba, și mustățile, ce mai, bucățică ruptă. Taman atunci vine de la Moscova și artistul ăla mai mare care trebuia să-l joace pe Nicolae Sîngerosu. Trei luni de zile a lăsat să-i crească barba spicial pentru film și iacătă-l c-a sosit. Cică și ăsta seamănă, atît că-i nițeluș mai gras. Ei, și mi-i duc pe amîndoi la Palatul de iarnă, îi îmbracă cu toate alea, să vadă care-i mai potrivit. Au trimis după spicialiști — foști lachei de-ai țarului — și i-au întrebat: care-i mai bun de țar? Și ce crezi?! Cînd l-au văzut lacheii pe brutarul nostru, nici n-au mai vrut să se uite la artistul din Moscova. „Ăsta, strigă ei! Ăsta! Ca două picături de apă. Iar ăstălalt îi prea gras, și nasul chiar că nu seamănă de loc!" Ș-a trebuit moscovitul să se întoarcă acasă cu barbă cu tot. 'Cea lumea că la gară înjura birjerește și striga că o să-i crape capul brutarului. Păcat că n-ai fost aici, Dunka. Două zile ne-am prăpădit de rîs...

— Zi mai departe cu trustul! o întrerupse Izabela, sucindu-se nervoasă pe scaun. Dă-i drumul.

— Ce a fost mai departe? Toată lumea ştie! Cînd generalii şi amiralii ăia văzură şi văzură că nimeni nu le face vrun rău, ba din contră, le mai plăteşte şi trei rublişoare, aşa le-a plăcut comedia asta că nu mai vrea să se dezbrace, chit că filmările se terminase de trei zile. S-a strîns grămadă în studioul de pe Kamennoostrovski şi nu se îndură să plece acasă: se plimbă de colo-colo în uniformele lor şi cu sabia la şold, beau votcă. Tot acolo-i şi brutarul, şi cîteva cucoane dintre foste.

— Da' ce fel de trust e ăla?

— Toată afacerea e foarte semplă. Îl ştii pe Jorjik, nu? Ei, asta-i bună! Jorjik, prezentatoru, şmecheru! El a fost cu ideea. A aranjat în clădirea aia un bufet, cu toate cele — băuturică, solo pian, orchestră, foxtrot — a pus o casieriţă la intrarea în muştărie, mese pentru maca şi preferans, unii zic că ar avea şi ruletă, şi-i agaţă pe fraierii de străini, cică o să le arate tot ţarismul în păr pentru cinzeci de ruble, de căciulă, plata în dolari. Ăia-s curioşi şi pică. Ei, şi care le intră acolo, fraţii mi-l jupoaie. Uite, aseară numai, i-a muls pe nişte nemţi de două miare. Şi azi, i-a agăţat p-ăştialalţi doi. Vai de cozonacul lor. Pînă nu le ia şi cămeşa de pe ei, nu se lasă. Categoric!

Fără o vorbă, Izabela se smuci din loc şi se năpusti spre ieşire. În uşă dădu s-o prindă în braţe un zdrahon de marinar suedez, căpitan de vas comercial cu chipiul încărcat de fireturi aurite, dar Izabela i se propti cu amîndouă mîinile în piept şi-l îmbrînci cu atîta furie, încît marinarul, surprins, fugi de-a-ndaratelea, balansînd şi împleticindu-se, pînă ce se lăsă greoi pe genunchii unui tip care n-avea nici un amestec în treaba asta. Interiorul „Barului" — pereţii îmbrăcaţi în stejar, florile, afişele, halbele, pălărioarele, racii — se răsturnă lent în ochii lui bulbucaţi. Avu chiar senzaţia că jazul s-a clătinat, răsturnînd în capul lui un vacarm năucitor, un întreg ghiveci format din piculine hîrîitoare şi baterie.

Iar Izabela, blagoslovindu-i printre buzele încleştate pe neruşinaţii de străini care-şi permit prea multe, gonea cu birja să caute trustul şmecherilor. Nu era o treabă uşoară, totuşi în mai puţin de o oră, după ce i-a înnebunit pe toţi portarii, paznicii şi administratorii de imobile de pe splaiul Kamennoostrovski, a reuşit să găsească studioul. Dădu buzna înăuntru prin intrarea de serviciu. Cheful era în toi. Undeva în fundul clădirii răsunau glasuri bete şi clocotea muzica.

Îmbrîncind cu umbrela uşi ce duceau în necunoscut, se năpusti în direcţia zgomotelor. În semiobscuritatea coridorului, se împiedică de o ladă cu sticle goale şi un trepied şi înjură straşnic. Pe urmă, nimeri într-o bucătărie îmbrăcată în faianţă unde într-o fumăraie înecăcioasă pălălăia şi lăcrima un bucătar stacojiu. După aceea, urcă într-un suflet nişte trepte de stejar, se rătăci, se hazardă iar pe coridorul acela fără uşi şi sui din nou o scară, dar de astă dată una îngustă, de fier. În cele din urmă, se pomeni într-un balcon interior, sub bagdadia ornamentată cu picturi şi stucaturi, în spatele orchestrei de coarde. Izabela îşi umflă obrajii albiţi cu suliman, dădu iama printre viori şi pupitre, şi călcînd

pe bătături, își croi drum cu coatele spre balustradă. O privire îi fu de-ajuns ca să recunoască în mijlocul sălii chelia lui Filip Stepanovici, cu un pumnal între dinți, acesta fierbea un îndrăcit dans lezghin numit „Rugăciunea lui Șamil". Înota într-o tunică de general pe care și-o pusese peste haină și labele aurite ale epoleților îl băteau familiar pe umeri. Răsucindu-și într-un mod cu totul nefiresc picioarele ca fusele, și învîrtind în aer o sticlă de bere, contabilul mîrîia, clipea și era înspăimîntător la vedere. În jurul lui stăteau roată niște personaje din cea mai selectă societate care strigau și băteau bețivănește din palme în tactul melodiei.

— Scuzați, vă rog ! strigă Izabela, plecîndu-se peste balustradă și agitîndu-și umbreluța. Aici erai, motănașule ? Și eu care te caut prin tot orașul ! Uită-te la tine în ce hal ești, Doamne Dumnezeule ! Vai, vai, vai !

Muzica amuți.

— Izabelocika, chițcăi contabilul, scăpînd dintre dinți pumnalul care se înfipse în covor.

Înaltei societăți îi cam pieri cheful.

— Hoților ! Pezevenchilor !. se dezlănțui Izabela, făcîndu-se cărămizie la față. Ce-o fi păzind agenții de la cremenal ! Ați ademenit în trustul vostru de șmecheri un bărbat la care are cine să-i poarte de grijă, l-ați îmbătat, ș-acu vreți să-l jupuiți de tot ? Ei bine, aflați că n-o să vă meargă ! Vă torn eu la G.P.U., oricît ați fi voi de generali și de amirali ! A apus vremurile alea blestemate ale țarismului ! Ptiu, fi-v-ar a dracu de contese ! Și ție, motănașule, cum nu ți-e rușine să te comportezi așa cu o cunoștință feminină, bîzîi Izabela și-și șterse nasul cu mîneca de astrahan. Nu m-am așteptat să-mi faci tocmai tu una ca asta ! Mai ales că sînt în poziție și trebuie să-mi dai ăl puțin optzeci de ruble pentru chirotaj — să spună și doamnele — sau pensie elementară — una din două.

La auzul acestor cuvinte, pe Filip Stepanovici, cu toată beția, l-a apucat o groază și o disperare de a început să alerge iepurește prin sală, lovindu-se de mobilă și neputînd nimeri ușa. Dîndu-și seama că bătălia e aproape cîștigată și că acum totul e să atace decis și fulgerător, fără să mai stea pe gînduri, Izabela escaladă balustrada și îmbrățișînd o coloană cu picioarele-i grăsălane, se lăsă lunecînd în jos, ca un soldat de pe stîlp la întrecerile cu premii și suflînd greu, se înfățișă înaintea lui Filip Stepanovici.

— Izabelocika ! Janinocika ! bîigui acesta. Vanecika, unde ești ? Casierule ! Fraților ! Nu mă lăsați !

— Hai acasă, motănașule ! șopti duios Izabela. Hai acasă puișor, pînă nu-ți iau ăștia și cămeșa de pe tine. Să părăsim, bibicule, acest loc de pierzanie.

În cugetul tulbure al lui Filip Stepanovici scăpărară pentru o clipă roze învîrtejite ; o mînie sălbatică îi zgîlți nodul beregatei și fu cît pe-aci să-și rînjească colții și să scoată un mîrîit de fiară, dar în loc de asta, se așeză pe covor și mustățile i se pleoștiră jalnic.

— Cherry-brandy, îngăimă el cu limba împleticită. Poftiți vă rog... Mesdames...

— Să mergem, motănașule, spuse Izabela apucîndu-l zdravăn de epoleți. E timpul să faci nani.

Societatea își reveni, în sfîrșit, din stupoare. Tînărul cu „tolstovkă" se repezi în ajutorul contabilului, schițînd în aer volute amenințătoare și pretinzînd plata pentru băutură, orchestră și lumină, dar pocnit cu umbrela în cap, fu silit să bată în retragere :Izabela nu știa de glumă. Cornetul azuriu dădu să intervină, dar se încurcă în pinteni, se împiedică de propria-i sabie, răsturnă o măsuță cu sticle și, fîstîcindu-se de tot, părăsi cîmpul de bătaie. Atunci se produse o încăierare generală. Căruntul general, cu bretele, venit glonț de la bufet să-și salveze tunica de la dezastru, evită în ultima clipă lovitura care se prăbuși cu un șuier mătăsos peste obrazul defunctului împărat, picat spre ghinionul lui sub mîna necruțătoare a Izabelei. Cînd l-a văzut, furia ei a atins apogeul.

— Uite și scîrba aia de brutar! Așa-ți trebuie, țar parșiv ce ești! Să mai poftești și alt'dat' să-mi sufli tipii! O să-ți scot ochii ăia nerușinați, mă tiran sîngeros și exploatator al oamenilor muncii, ba o să te duc și la secție. Parol!

Acestea fiind zise, Izabela îi împlîntă în barbă țepii manichiurei și, șuierînd ca o șopîrlă, ciuguli din ea cel puțin o treime. Împăratul scoase un țipăt de durere și, pe neașteptate, se puse pe bocit cu un glas pițigăiat și fornăit :

— Tova-răși! Pentru ce am luptat, vă întreb, dacă i se ia unui sindicalist cinstit, fără de partid, și ultima lui barbă ?! Pentru barba asta am fost persecutat sub vechiul regim al lui Nicolae Sîngerosul... Din pricina afurisitei ăsteia de bărbi,

călăii țariști m-au sancționat pe cale administrativă, pentru lezmajestate. La secție, m-au pus să dau în scris c-o să-mi rad barba. Da'cum stau lucrurile azi cînd proletariatul a triumfat ? Îmi lasă barba în pace ? Nu, tovarăși, nici azi nu-mi lasă barba în pace! E drept că nu-mi mai spune să mă rad pe cale administrativă, ba din contra, mă plătește cîte trei rublișoare pe zi, dar tot din pricina procletei ăsteia de bărbi mă aleg cu supărări și înjurături. Zău dacă barba asta contrarevoluționară, arz-o-ar focul s-o arză, nu mi-a stricat toată viața. D'aia zic — unde-i libertatea, ce păzește inspecția muncitorească-țărănească și de ce se îngăduie una ca asta, tovarăși ?

Urmărită de iremiadele îndureratului brutar din cartierul Petersburgski, Izabela, respingînd cu umbrela toate atacurile, îl tîra de guler pe Filip Stepanovici prin șirul de încăperi răscolite de alarmă și tărăboi.

...Iar Vanecika, fermecat și îndrăgostit la toartă, ședea mut în sala slab luminată, în colțul de după pian și o mînca din ochi pe prințesă. Adorația ce o simțea pentru ea îl trezise nițel din beție, dar îl făcuse și mai timid. Cu fălcile încleștate și fruntea brobonată, făcea eforturi supraomenești ca să înăbușe în fașă indecentele ghiorăituri din mațe. Ardea și suferea, neștiind cum să înceapă, zîmbea nătîng și era gata de orice sacrificiu. Iar prințesa, cu mînuțele încrucișate sub șal și ținînd întinse și bine lipite picioarele-i lungi, îmbrăcate cu ciorapi vaporoși de mătase și pantofiori de lac, strîngea o țigare în gurița-i adumbrită de o urmă de mustăcioară și-l privea prin rotocoale de fum cu ochii ei de cerchez, plini de

promisiuni. Parcă-i surîse un pic! Parcă-i făcuse cu ochiul! Vanecika se perpeli o oră încheiată în tăcerea asta electrizantă și tocmai cînd se decise la naiba știe ce pas îndrăzneț, în sala de alături izbucni scandalul.

Auzind răcnetele teribile ale Izabelei și zgomotele încăierării, Vanecika îngălbeni. Prințesa sări în picioare și, poruncindu-i să nu se miște de acolo, fugi să vadă ce s-a întîmplat. O singură privire îi fu de ajuns ca să se lămurească.

Se întoarse repejor pe vîrfuri, se lipi de Vanecika cu umărul ei eteric, se aplecă, ameţindu-l cu parfumul ei diabolic, îl gîdilă pe obraz cu o șuviță și, ducîndu-și un deget la buze, șopti:

— Sst! Ai bani la dumneata?

— Am, răspunse la fel de tainic Vanecika și simți în stomac frig și dogoare în același timp.

— Mulți?

— Un vagon.

— S-o ștergem.

Îl prinse de cot.

— Sst! Să nu tropăi cu cizmele... Și să nu scoți o vorbă.

Îl luă de mînă și-l trase repede spre scară.

CAPITOLUL ȘAPTE

CÎND se văzu cu prințesa în birjă pe bulevardul pustiu, Vanecika iscodi hoțește în jur, apoi o prinse de mijlocelul subțirel și vîrtos, o

răsturnă și-și lipi pătimaș buzele de gîtul ei cu pielea încrețită de frig. Cu mișcări gingașe, dar destul de hotărîte, fata se eliberă din brațele lui și-i astupă gura cu palma.

— Sst! Acum nu se poate. Ești nebun.

— Dar cînd? hîrîi casierul.

Ochii ei enigmatici licăriră în noapte. Se înfășură și mai bine în impermeabil, se lipi de înfierbîntatul casier și rîse ușor, gîdilat.

— Fii cuminţel... Sst!... „Dăruiește-mi noaptea asta, iar mîine — fie ce o fi", cîntă ea cu o voce gravă. Ne-am înțeles? Nu se cade să facem nebunii într-o trăsură de piață! Cum te cheamă?

— Vanecika.

— Iar pe mine prințesa Agabekova, dar poți să-mi spui simplu, Iren.

Îi strînse mîna cu degetele reci, înțepîndu-l dureros cu gheruțele-i șlefuite și-și culcă capul pe umărul lui.

— Unde mergem? scînci casierul.

— La „Evropeiskaia", șopti ea fierbinte. Birjar, ia-o spre „Evropeiskaia"! În noaptea asta am chef de nebunii! Vreau mormane de flori, muzică și șampanie. Spune, Ivane, îți plac ananași cu șampanie? Mie grozav! „Visarea aprinde rubine-n priviri, Clarette... Cînd te alint, te sărut și te strîng drăgăstos la piept..." E șic, nu?

— Ananasu-i șic de tot! bîigui fără noimă Vanecika. Imaginîndu-și cam ce o să se întîmple într-un separeu la „Evropeiskaia" își ieșea pur și simplu din minți.

„Evropeiskaia" nu avea separeuri și Vanecika fu nevoit să stea cuminte, față în față cu dom-

nişoara lui, într-o sală verzuie care aducea a împărăţie submarină, ascunzîndu-şi ruşinat sub masă cizmele de-a dreptul indecente, care răspîndeau în tot localul o duhoare de cîine plouat. În jur — gomă şi bune maniere. Cîţiva nemţi cu gulere tari înghiţitau metodic nisetru cu sos de ciuperci. La o masă din colţ, un militar cu romburi la petliţe, care şedea solitar în compania unei sticle de apă minerală, îşi încreţea cu un aer vajnic bărbia bine rasă şi-şi netezea cu degetele frumoasele-i mustăţi, ca şi cînd ar fi zis: „Voi, ăştelalţi, treaba voastră ce faceţi, eu însă am venit aici de dragul romanţelor ţigăneşti". Mai spre fundul sălii, ascunsă de podiumul scenei şi de decorul vegetal, petrecea o societate numeroasă. Chelnerii în alb se precipitau mereu spre partea aceea împingînd măsuţe pe roţi cu grătare sfîrîitoare, vase de argint, sticle şi fructe. De acolo se auzeau fîsîiturile de extinctor ale sifoanelor şi rîsete de femei cherchelite. Printre mesele goale se plimba cu un aer morocănos, călcînd cu grijă pentru a-şi menaja picioarele reumatice încălţate cu botine cu elastic şi încheiate cu nasturi, un domn de vîrstă mijlocie pus la smoching. Din cînd în cînd, mirosea florile de pe mese, făcînd o mutră, de parcă ar fi mirosit ciuperci veninoase.

— Cine-i ăsta? se miră Vanecika.

— Dumnealui e maître d'hôtel, şuieră Iren holbîndu-se fioros şi arătîndu-i limba răsucită ca un jgheabuleţ. Ai înţeles?

— Mătrul. Am înţeles, repetă Vanecika şi deodată i se făcu atît de urît acolo, încît îi trecu şi beţia şi propuse fetei să se ducă mai bine la

„Vladimirski Klub", unde au şi separeuri şi toate cele.

Iren îl somă însă să stea cuminte şi să n-o bată la cap, altfel nu obţine nimic. „Acuşi o să înceapă programul de cabaret şi o să ne amuzăm, iar pe urmă, după ce vedem programul"... şi-l împunse cu unghiile sub masă. Într-adevăr, peste puţin timp, cortina de catifea se deschise, acompaniatorul lovi clapele şi dintr-un colţ al scenei ţîşni piezis, în pas alergător, frecîndu-şi mîinile şi depănînd din coatele roase, un june scheletic, în frac şi vestă de pichet. Scăpărînd din ghetrele-i albe şi strunit de o zăbală nevăzută, tînărul făcu de două ori ocolul scenei, zîmbi strîmb şi începu să turuie rostogolindu-se pe „r"-uri ca pe nişte patine cu role: „Tovarrrăşi şi cetăţeni spectatorrri din astă searrră, rrrubla din rrrepublica noastrrră prrroletarrră, trrrece acum prin crrriză monetarrră... Cu tot n.e.p.-ul ce s-a intrrrodus, rrritmul vieţii sociale s-a rrridicat atît de sus, încît unii casierrri de la instituţii de stat, «hapen sie ghevezen» în mod nerrruşinat..."

Ca să facă publicul să rîdă, sfrijitul schiţă un gest menit să ilustreze cît mai sugestiv acel „hapen", dar spectatorii şedeau cu chipurile de piatră, şi tînărul, după ce mai trăncăni puţin cu vioiciune, fugi în culise, scăpărînd din ghetre.

Din cauza acestor aluzii, Vanecika simţi un gol la stomac şi se indispuse şi mai rău. Iren, cu nelipsita ţigară în gură, cu coatele goale pe masă şi bărbia uscăţivă rezemată în palme, îl fixă de după flori, ca o meduză, cu nişte ochi înguştaţi, ce făgăduiau o sumedenie de plăceri nebănuite,

numai să mai aibă puțină răbdare. Le-au servit o cină ireală, stropită cu vin străin. Localul s-a umplut. Brusc, Vanecika și-a dat seama că orchestra cînta de mult. O șanteză cu voce de bariton cînta „Între noi nici nu a fost iubire, ne-am despărțit ca două nave-n larg“. O țigancă, semănînd cu un rînd de cărți de joc pe care cineva le amestecă repede-repede, juca cu foc scuturînd mărunt daireaua și umerii, și chiuind din răsputeri „I-uh!“. Pe urmă, un neamț se ridică pe jumătate cu un efort vizibil, holbă ochii și, suflînd greu, aruncă în Iren un rotocol de serpentină. Banda de hîrtie, lungă și verde, zbură prin sală, se învălură, pluti în aer în dreptul policandrului și ateriză lin pe o ureche a lui Vanecika. Neamțul se aplecă, bombîndu-și fundul și le adresă un gest reverențios. Vanecika se supără, dar văzînd că și alții se bombardează cu panglici multicolore, zîmbi ștrengărește, cumpără de douăsprezece ruble serpentine și se apucă să le arunce în toate părțile cu atîta înverșunare, de parcă ar fi tras cu pietre în porumbei. Benzile colorate începură să-i joace înaintea ochilor. Atunci, cu un zîmbet de blajină beatitudine, se lăsă să cadă pe scaun, își răvăși chica udă, trase sticla mai aproape și, în numai cinci minute, se chercheli atît de zdravăn, încît o lăsă pe Iren cu gura căscată. Acum, vedea totul în roz, urîtul și neliniștea de adineauri se risipiră ca prin farmec. Cupele și sticlele se dublară și porniră să defileze oblic. Vanecika ceru lista, comandă șampanie și lichioruri din care bău fără să le deosebească du-

pă gust ori tărie, în schimb le recunoștea perfect după culoare: galben — șampanie, verde și roz — lichior, alb — tot un lichior, dar îi zicea altfel. Pe urmă a trimis să-i aducă de la bar o havană de cinci ruble și, cu trabucul arzînd ca o torță între dinți, pribegi îndelung, speriind personalul, prin culoarele amețitoare în căutarea closetului. În hol, lîngă oglindă, o domnișoară ședea la o măsuță și vindea lozuri dintr-o roată de sticlă. Vanecika luă de patruzeci de ruble, cîștigă o grămadă de obiecte și le donă pe loc înapoi loteriei, oprindu-și numai un cal bălțat de mucava, o clanță mare, de aramă, ca pentru o intrare principală, și o sticlă de colonie. Întors în sală, văzu că mesele fuseseră date la o parte și se dansa foxtrot. Neamțul, care zvîrlise în ei cu serpentine, o ținea strîns pe Iren, strivind-o cu burta și împungînd stîngaci cu coatele în lături, se vînzolea de ici colo prin sală, tîrșindu-și picioarele. Iar ea, cu capul dat pe spate, își muta ritmic picioarele lungi, dezgolite pînă la genunchi și sufla fumul de țigară drept în nasul neamțului. Pe Vanecika îl apucă gelozia, ochii i se făcură trandafirii, ca ai iepurilor de casă și Dumnezeu știe ce ar fi fost în stare să facă dacă tocmai atunci cînd ajunse în mijlocul sălii, o cucoană foarte grasă și foarte beată din societatea ce chefuia de cealaltă parte a estradei nu l-ar fi prins de mijloc, rîzînd în hohote. Ținînd în stînga și-n dreapta partenerei calul de mucava și clanța de aramă, muiat în sudoare zoioasă și mistuit de spaimă, Vanecika îndrăzni cîțiva pași pati-

nați, apoi — fie ce-o fi! — se apucă să țopăie pe loc cu blacheurile, schițînd figurile stranii și complicate ale unui joc rusesc numai de el știut. „Zi așa, mă! Arde-i ca la noi!“ strigară niște voci împleticite. Vanecika se învîrti pe loc, șovăi, scăpă din brațele grăsanei și, proiectat în lături, bufni pe un scaun la o masă străină. Nemții și petrecăreții de dincolo de estradă voiră să stea cu Vanecika. Cîteva mese fură puse cap la cap. Vanecika zbieră să vină o duzină de sticle cu șampanie, coniac, oranjadă, și începu să se pupe cu niște mustăcioși... Nu mai știa de cînd erau pe masă cafelele și înghețata. Cineva stingea luminile. Grăsana își sfîșia bluza și cotcodăcea ca o găină: i se făcuse rău. Serpentina atîrna ca fideaua pe lustrele stinse și pe galeriile pe care licăreau reflexele zorilor. Orchestra tăcuse de mult și cortina era trasă. Pe covor, strălucea în întuneric o sticlă răsturnată. Un neamț cu fața ca de ghips porni iute și țeapăn spre ușă, dar nu apucă să ajungă. Ospătarul făcea socoteala. Și din tot haosul ăsta, îl priveau printre gene pe Vanecika ochii diabolici și fumurii ai fetei. O prinse de brațul gol. Brațul era cald și supus.

— Faci plata și plecăm, spuse ea și adăugă cu o șoaptă pătimașă: Să nu dai bacșiș mai mult de cinci ruble.

Cu un gest, de parcă și le-ar smulge din inimă, Vanecika scoase din buzunarul exterior de la piept un teanc de bancnote și, așa beat cum era, numără cu dexteritate și repeziciune suma de pe notă, mai puse zece ruble deasupra, bolborosi: „Semnați vă

rog“ și împinse banii chelnerului... Preț de o clipă, aprinsă în cugetul lui aidoma cu lampa cea verde de la birou, avu iluzia că nu s-a petrecut nimic, că totul e în ordine, că se află la serviciu, la măsuța lui dindărătul ghișeului și plătește pe bază de bon o sumă importantă unui cooperator pe care-l cunoaște.

— Safé, rosti el mașinal și, în același moment, lampa verde se stinse.

Iren îl luă la braț.

— Să mergem! mormăi nerăbdător Vanecika, trepădînd în jurul fetei în timp ce portarul o ajuta să se îmbrace. Unde ne ducem?

De cum ieșiră pe ușă, îi plesni o rafală de vînt și de ploaie. Întunericul de catran aproape că-l orbea. Vanecika ridică gulerul și se zgribuli, făcîndu-se mic-mititel. La intrare adăsta sub șuvoaie o mașină cu care mai mersese parcă o dată și care părea mai curînd o dubă de pușcărie decît un taxi. Vanecika se urcă resemnat și avu senzația că urca cel puțin pentru a zecea oară în acest automobil în ziua aceea.

— Șofer, la insule! porunci Iren.

Vanecika încercă zadarnic să-și acopere genunchii înghețați cu poalele scurte ale paltonașului. Tremurînd de frig, o cuprinse pe jună, cam cu de-a sila, pe după umeri.

— Ce insule? Hai mai bine la tine, să ne culcăm.

— Taci! Doamne, ce brută senzuală! Las'că ai vreme! Acum vreau să-mi fac de cap. Șofer, spre insula Elaghin! Dacă zici ceva, sar din mers! După aia mergem la mine... La culcare... Clar?

Cu o mină enigmatică, fata se propti cu palmele de umărul casierului și declamă cu un glas vibrînd de patimă :

În amintirea mea acum se înfiripă
Al lui Elaghin pod... Coloane zăpezite,
Un nechezat... Foșnește-ușor nisipul...
Și șoapte de femei îndrăgostite...

— Eu aș zice să mergem mai bine la hotelul „Ghighiena", spuse cu glas jalnic Vanecika.

— Taci, să nu mai scoți o vorbă. Ascultă :

Peste hăul cel negru,-n vecie,
Bidiviul gonește cu nările-n vînt...

În momentul acela, căluțul de mucava sări de pe pernele mașinii și zbură pe fereastră. Mașina se poticni, pîrîi și se lăsă într-o rînă.

— ...Fir-ar să fie de rablă, mormăi șoferul. Dădu un ocol mașinii, se băgă sub roți, se mînji, înjură tot și toate și îi pofti să se dea dracului jos pentru că s-a stricat o roată din spate și nu mai e chip să pornească.

Vanecika coborî, căută cu ochii tulburi de băutură căluțul evadat și abia într-un tîrziu îl găsi într-o băltoacă. Cum ieși la aer, Vanecika se turti de-a binelea și celelalte peripeții din noaptea aceea aveau să-i lase niște amintiri crîmpocite și apăsătoare ca halucinațiile unui bețiv. Își aducea vag de tot aminte că au mers o bucată pe jos, apoi au luat o birjă și au pornit prin ploaie. La un moment dat, au trecut peste un pod sub care vuiau și se umflau niște ape nevăzute. Iren ba se lipea de dînsul, ba îl respingea și recita versuri bizare, iar el, exasperat, îi striga birjarului s-o ia spre hotelul „Ghighiena". Dar birjarul nu-l asculta și nu răspundea, de parcă ar fi fost surdomut. Apoi s-au oprit parcă lîngă o geamie și Vanecika a angajat cu paznicul o lungă discuție despre turci. Cum-necum, pînă la urmă n-au mai ajuns la insule. Birjarul a întors și după ce s-au trambalat cam un ceas și jumătate pe niște străzi întortocheate pe care n-ar mai fi în stare să le recunoască, a oprit în fața unei căsuțe de lemn. Aici fata îi dădu drumul birjei și-i spuse lui Vanecika de la obraz, să-i dea banii înainte. La lumina unui felinar, Vanecika numără și plăti cu mîini tremurînde de nerăbdare o sumă foarte piperată. Fata izbucni în plîns, se strînse lîngă el, îl sărută cu foc pe obraz, îl respinse iar : „Pfui, Ivane, de cînd nu te-ai bărbierit" și-l duse la culcare într-o odăiță luminată de o biată lampă cu gaz. Pe pereți se tîrau niște gîndaci negri, iar dintr-un colț despărțit cu o perdea de stambă se auzeau sforăituri.

— Mai încet, pentru numele lui Dumnezeu, șopti fata. Doarme mămica. E bolnavă, sărăcuța.

— Și dumneaei e prințesă ? întrebă tot în șoaptă casierul, așezîndu-se pe patul îngust și descălțîndu-se în grabă.

— Principesă, cu voia dumneavoastră, îl corectă sarcastic fata, apoi adulmecă aerul. Ivane, vită nespălată, pune-ți imediat cizmele. Îți put picioarele ca la soldați. Îmi vine să vărs.

— Irinocika...

— Pentru nimic în lume ! izbucni fata. Să nu pui mîna pe mine, porcule ! Mai întîi du-te la baie !

— Baie la ora asta ? se tîngui casierul.

— Te privește, caută.

Cu aceste cuvinte, îi sări pe genunchi și începu să bîzîie.

— Cu ce ți-am greșit, Doamne, că trebuie să îndur chinurile astea morale ? Un parvenit și un mascul beat — asta ești, Ivane. Pleacă. Abuzînd de poziția ta, tu vrei să profiți de o tînără aristocrată ca pe urmă s-o abandonezi... Spune, Ivane, n-o să mă abandonezi ?

— Nu se există să te abandonez ! îngăimă casierul, mai-mai să-i dea lacrimile.

— Jură !

— Să mă bată Dumnezeu ! Te iau de nevastă.

— Ivane, ești un adevărat gentleman. Știi, mi-e penibil. Ai putea să-ți închipui cine știe ce despre mine. Dar îți jur pe tot ce am mai sfînt, îți jur pe mămica mea suferindă și pe tatăl meu — general adjutant, că nu sînt profesionistă. Dar am nevoie de bani, Ivane, de o grămadă de bani. Vai, nu pot privi nepăsătoare cum se stinge măicuța în ungherul acela igrasios... Trebuie să-i trimit cîte ceva și lui tăticu în străinătate... Acum că ești logodnicul meu, Ivane, pot să-ți vorbesc deschis... Mi-e penibil să ți-o spun, dar dacă-mi dai o mie de ruble voi fi a ta.

— Cinci sute, hîrîi Vanecika, ducîndu-și mîinile tremurătoare la buzunarul de la piept și i se așternu un văl peste ochi.

— Vanecika... Comoara mea... Hai zău... O mie... O să găsim un apartament pe bulevardul Nevski, a să avem un dormitor din lemn de

păr... să faci nani... Și eu voi fi o scîrbă mică, a ta micuță nevestică.

— Eh, ce mai contează ! exclamă Vanecika, fremătînd de nerăbdare și făcu plata.

— Merci, spuse prințesa. Duse banii în colțul de după perdea, se întoarse și se așeză cumințică lîngă fereastră.

— „Indienii sînt ca ananașii și ananașii ca indienii, glumi creola amintindu-și de exoticul meleag“, rosti ea, căscînd și scoase la el limba răsucită ca un jghebuleț.

Vanecika deveni deodată foarte îndrăzneț.

— Nu te obrăznici, șopti ea proptindu-se cu palma rășchirată de gura lui umedă. Vanecika văzu aproape de tot ochii ei îngălbeniți de ură.

— Irinocika, păpușico, gîfîi el.

— Calmează-te și ține-ți mîinile acasă.

Fata se smuci. Amîndoi își pierdură echilibrul și căzură în fund pe dușumea, răsturnînd un scaun. Pe scrin se rostogoli o sticluță. Sforăiturile încetară. De după perdeaua de stambă se ivi un găligan somnoros, în indispensabili, și rosti cu un bas potolit : „Pare-mi-se că mata faci scandal, cetățene !“ Cu o mînă de fier, îl înșfăcă pe Vanecika de guler, îl scoase în stradă, ca pe un pisoi, îl așeză pe o bornă din fața casei, apoi, tîrînd agale bentițele de la cracii izmenelor și zgribulindu-se de răcoarea zorilor, se întoarse în casă și trase zăvorul. Oberlihtul se deschise pentru o clipă și cineva aruncă afară căluțul. De furie și umilință, pe Vanecika era să-l podidească plînsul. Îi venea să izbească

în ușă cu pumnii și cu picioarele, să spargă geamurile, să facă un scandal monstru, ca să se adune toată strada și să vină miliția să dreseze proces-verbal. Să-i dea în judecată, la tribunal cu ei... Eh, pe dracu ! Numai gîndindu-se că o să vină miliția, pe Vanecika îl trecu o sudoare călduță și i se muiară genunchii. Luă de jos călușul și porni la întîmplare. Se făcuse ziuă. Lumina anemică a dimineții ploioase părea tăioasă și de un alb orbitor pentru ochii lui împăienjeniți. Rătăci fără țintă pe bulevardele largi și drepte care semănau leit între ele. Undeva în depărtare șuierau sirene de fabrici și uzine. Trecu scîrțîind primul tramvai, ticsit de muncitori. De după colț apărură niște lucrători cu diverse scule pe umeri. Unul din ei, care ducea un fierăstrău, îl apostrofă : „Hei, sugativă, decît să mergi pe jos, încalecă-ți bidiviul“ și făcu cu ochiul spre căluț. Lui Vanecika îi venea să intre în pămînt, nici el nu știa de ce. Coti pe o străduță laterală care-l scoase pe chei și păși pe un pod pustiu, peste Neva. La jumătatea podului se opri și scuipă în apă. Avea în gură un gust acru-dulceag. În stînga albăstrea prin ceață, pe malul îndepărtat, o fortăreață joasă și lungă, iar în dreapta, Vanecika recunoscu Palatul de iarnă, Amiralitatea, casele boierești și grilajele, aceleași pe care le văzuse ziua, dar din partea cealaltă. Se uită în dreapta și în stînga și convingîndu-se că pe toată lungimea lui podul este pustiu, rînji cu mînie și răcni în vînt, cît îl ținea gura :

— Huo-o-ooo, țari și împărați ! Lepre aristocrate ce sînteți ! Hoților ! Pungașilor ! Pezevenchilor ! Masculi bețivani și parveniți !

Dar era puțin probabil ca glasul său, sfîșiat de vîntul furios încăierat cu apele burzuluite ale Nevei, să fi ajuns pînă-n maluri. Vanecika țipă așa, cu glas sfîșietor, izbucnit din adîncurile ființei sale, pînă răgușí. Apoi traversă Piața palatului și ieși pe bulevardul Nevski pe care grăbeau spre locurile de muncă funcționari ai diverselor instituții de stat. Brusc, se văzu într-o oglindă pocită și ulcerată de bule de aer : un ciotîc neras, jegos, livid la față, cu ochii injectați, servietă sub un braț și călușul feleșcăit sub celalt — pe scurt, un mascul și un parvenit sadea. Îngrozit de imaginea din oglindă, înțelese pentru prima oară că ceea ce se petrece cu el e stupid, aproape neverosimil. Toți oamenii aceștia rași proaspăt, care trec grăbiți cu gulerele ridicate, cu serviete și galoși își au rostul lor. Numai el stă proțăpit în oglindă ca o momîie. Un porc de cîine, asta e. Nici nu s-a dus măcar o dată la baie, nu s-a bărbierit, nu și-a cumpărat galoși. Picioarele i-au transpirat de se lipesc de branțuri și put de-i e rușine de oameni. Îl apucă disperarea și brusc deveni grozav de nerăbdător să facă imediat toate astea : să se bărbierească, să se îmbăieze, să-și ia palton și galoși, o chitară nu prea scumpă și un costum în dungi. Dădu să intre în primul magazin, dar văzu grila și lacătul. Încercă la al doilea, la al treilea, la o frizerie — peste tot erau lacăte și zăbrele ca la pușcărie sau la grădina zoologică.

nu era încă ora deschiderii. Atunci îl cuprinse o sfîrșeală cumplită și i se făcu greață. Abia trăgîndu-și picioarele umflate, ajunse pînă la o trăsură de piață și, cu un gest de resemnare, porunci birjarului să-l ducă la „Ghighiena".

CAPITOLUL OPT

ÎN ACEEAȘI dimineață, pe la unsprezece, un bărbat cu o înfățișare stranie se apropie de loja portarului de la hotelul „Ghighiena". De ce stranie — era greu să-ți dai seama de la prima vedere. Totul părea la el absolut normal — începînd cu ghetele, nu chiar de ultima modă, dar bine lustruite, și terminînd cu șapca înfoiată, de stofă, cum poartă suporterii jocheilor sau tinerii pasionați de film. Înfoiat îi era și paltonul larg, cu mîneci chimono și cordon. Călcătura gravă și apăsată, ceafa trandafirie, scurtă și plinuță, pe măsura trupului rotofei, îi completau portretul. Pe scurt, un personaj cu o înfățișare onorabilă, dacă făceai abstracție de scîrțîitul ciudat, ascuțit care-i însoțea pașii un pic șontîcăiți și de mîna stîngă ce-i ieșea țeapănă din mîneca paltonului, semănînd cu cleștelui racului sau cu o mașină de tuns. Ca să n-o mai lungim, la o cercetare mai atentă se putea observa că mîna și piciorul cu pricina erau de fapt niște proteze. Omul puse pe tejghea serviea-i respectabilă și umflată, din piele de crocodil, dădu mîna cu portarul și întrebă :

— Ceva nou ?

— Cum să nu, răspunse portarul îndatoritor. De alaltăieri stau la numărul șaișpe doi delapidatori din Moscova. Nu chiar de lux, ci așa și-așa, potriviți — vo patru mii de căciulă, mai mult nu trag. Pe drum s-au pricopsit cu o damă și chefuiesc la „Vladimirski Klub". După tipic.

— Pricep, rosti personajul cu un aer important, ridicînd o sprînceană.

Apoi, cu mișcări lente, se descheie la palton, îi desfăcu poalele cum ai deschide un safeu, scoase un portțigaret de aur și-l trată pe portar cu o țigară groasă de culoare crem.

— Servește. Și zi așa. Perfect. Iar acum, drăguță, n-ai putea să-mi spui... După cîteva clipe de gîndire, se însufleți : Care va să zică, de alaltăieri la camera șaișpe ? Bun, bun. Din Moscova — parcă așa ziceai ?

— Da, vă rog.

— Aha ! Asta-mi convine. Cu o femeie ? Huîm. Și altceva ?

Portarul se uită hoțește în jur și, pentru că în momentul acela un călător cobora scara, se apucă să înșire în șoaptă tot ce știa, ba chiar și ce nu știa despre mușteriii din camera șaisprezece. Bărbatul cu protezele ascultă cu o mină gravă și oarecum distrată trăncăneala zeloasă a portarului, dînd din cap și aprobînd în răstimpuri : „bun", „perfect", „aha". La fiecare „aha" ridica semnificativ o sprînceană, ce părea să joace rolul semnului exclamării.

Aflînd tot ce-l interesa, îl salută din cap pe portar, strînse servieta subțioară, și, acompaniat de scîrțîitul lent al articulațiilor sale artificiale, sui un pic pieziș scara, găsi numărul șaisprezece, se așeză în profil, făcu „aha“ din sprînceană și bătu scurt și decis de două ori.

La numărul șaisprezece, de cu dimineață mirosea a scandal. Filip Stepanovici, pe care Izabela îl adusese în zori într-un hal fără de hal din „Kamennîi ostrov“, cum a dat de pat, s-a culcat așa cum era, cu palton și ochelari, dar somnul i-a fost scurt : s-a trezit odată cu zorile. Era plin de puf, mahmur și pămîntiu la față. Izabela, care nici nu se culcase, fierbea înăbușit, așteptînd cu nerăbdare clipa deșteptării, ca să aibă o explicație cu dumnealui.

Pretexte pentru a-i face o scenă avea berechet : unu — evadarea ; doi — orgia din clădirea studioului, care costase o grămadă de bani, fiindcă pînă la urmă a trebuit să achite totul ; trei — dispariția lui Vanecika cu o sumă apreciabilă. Și cîte și mai cîte. Nu a apucat Filip Stepanovici să deschidă ochii-i umflați și să mormăie că-i este sete, că Izabela se înfășură în mantou, își înfipse mîinile în șolduri și, cu o voce plîngăreață, suind pînă în ultima treaptă a scării muzicale, începu :

— Se poate să-mi faci tu una ca asta, motănașule ? Nu ți-e rușine să tratezi așa o femeie ?

După acest prolog, coborî brusc vocea pînă la notele cele mai de jos și, ridicînd-o apoi treptat, îi trînti contabilului — căruia îi era o lehamite de

nici nu mai reacționa — o scenă conjugală clasică : „Tu ești așa și pe dincolo... Cu ce am păcătuit că am parte de un alcoolic ca tine... Unde mi-a fost capul... Un-te-ai tăvălit, porc bătrîn ce ești, de ți-e spatele plin de var “ — și dă-i, și dă-i. O apucau pandaliile, își frîngea mîinile, pretindea bani pentru raclaj, bătea cu șoșonii în dușumea, se jura că se duce întins la miliția judiciară ca să-l denunțe. Filip Stepanovici care tot mai ședea în pat, ros de o groază surdă, se uita cu coada ochiului pe fereastra prin care se vedea un acoperiș roșu, lucios, pe muchea căruia pășea în ploaie o mîță de un alb murdar cu pomeții proeminenți și ochii albaștri, de spălătoreasă.

La un moment dat, intră spășit Vanecika cu călutul decolorat la subțioară și începu să se dezbrace, fără să se uite la nimeni.

— Lume, lume, priviți și admirați, a mai sosit un fante ! Poți să te iei de mînă cu ăstălalt ! strigă Izabela. A tunat și v-a adunat ! Halal prieten ! Cum te-a lăsat inima, Vanecika, să te porți așa cu un coleg — să-l aduci într-o casă de pierzanie și să-l părăsești acolo, pradă bandiților ! Pfui, nu te-am crezut în stare de una ca asta. Aș fi curioasă să știu unde ai petrecut mata noaptea ? După căluț, bănui că la „Evropeiskaia“ unde te încarcă la socoteală de patru ori cît nu face și pentru un antricot „maître d'hôtel“ îți ia trei cincizeci. Da' fetei cît i-ai dat ? Întreb așa, ca chestie.

Fără o vorbă, Vanecika își atîrnă paltonașul în cui, după care, călcînd pe vîrfuri, se duse spre canapea, se așeză și lăsă fruntea în pămînt. Filip Stepanovici luă din cutia ruptă o țigară scumpă, dar proastă, o aprinse, se strîmbă, apoi,

cu un efort de voință, își compuse o mină demnă și-i făcu cu ochiul lui Vanecika ca și cum ar fi zis: poate că într-un fel, cu timpul, o să scăpăm de muierea asta. Dar ocheada, care se voia ștrengărească, a ieșit tragicomică. Izabela făcu o pauză — trimise un băiat de serviciu după vin și apă gazoasă și se apucă să-i potrivească din gît pe amîndoi.

Aceasta era situația cînd se auziră bătăi în ușă și intră în cameră personajul mai sus-pomenit, strîngînd la subțioară servieta-i umflată. Cu un zîmbet viclean pe buze, cercetă atent oamenii și mobilierul, pipăi din ochi pereții și tavanul, de parcă ar fi avut de gînd să închirieze sau chiar să cumpere totul, rosti de cîteva ori semnificativele lui „aha" și „bu-un", și, în sfîrșit, adresîndu-se lui Filip Stepanovici, spuse amabil, dar din vîrful limbii, încît lăsa impresia că vorbește pentru sticlele de pe masă:

— Vă rog să mă scuzați că am întrerupt această discuție prietenească. Nu cumva sînteți cetățeanul Prohorov?

— Eu sînt! răspunse Filip Stepanovici ridicîndu-se de pe pat și încheindu-și cu stîngăcie paltonul la doi nasturi.

— Aha. Bănuiam. Îmi pare bine de cunoștință. În acest caz, dumnealui trebuie să fie prietenul dumneavoastră, cetățeanul Kliukvin?

— Prezent, răspunse Vanecika cu glas stins, ca la închisoare cînd se face apelul.

— Aha. Deci dumneavoastră sînteți. Bu-un. Iar dumneaei...

— De mine vă rog să nu vă ocupați și nici să nu mă luați în seamă, izbucni Izabela, roșie de

parcă luase foc și trîntindu-și pe cap pălăria roz cu aripi, urmă: am tot dreptul să trec ziua pentru cinci minute pe la niște domni care se numără printre cunoștințele mele. Iar în treburile lor de bărbați eu nu mă amestec! Și vă rog să nu mă rețineți — am probă la croitoreasă.

— Liniștiți-vă, cetățeancă. Tot lucrul la timpul său. Cu dumneavoastră vom discuta separat.

— Cum adică să mă liniștesc? Mă miră că aud asemenea vorbe de la un intilectual ca mata! Poate vreau afară, adică la veceu?! Poate mă scap pe mine?! E revoltător! Lăsați-mă să ies!

Pe obrajii Izabelei pîlpîiau pete roșii. Alergă de colo-colo, stîrnind vînt cu fîțîiala ei, apoi își înhăță umbreluța nouă de culoare verde, o zbughi spre ușă și se mistui brusc, de parcă ar fi explodat.

— Ce nervoasă e dumneaei! i se adresă politicos vizitatorul lui Filip Stepanovici și se așeză pe un scaun. Dar să nu ne abatem. Care va să zică, nu m-am înșelat: dumneavoastră sînteți cetățeanul Prohorov, iar dumneavoastră — cetățeanul Kliukvin, așa-i?

— Așa-i, răspunseră într-un glas Filip Stepanovici și Vanecika și le fugi tot sîngele din obraji.

— Aha. Încîntat. Dar de ce stați în picioare? Luați loc! Nu vă jenați.

Cei doi se executară.

— Am cu dumneavoastră o mică chestiune oficială. De altfel, n-o să vă rețin mult.

— Un moment, tovarășe, rosti deodată țîfnos și nazal Filip Stepanovici — un mo-ment, vă rog. Ca reprezentant al unei instituții cen-

trale, eu... adică noi, cercetînd condițiile... și fiind, cum s-ar spune... Dar, de fapt, cu cine am onoarea ?

— O să vedeți numaidecît, răspunse vizitatorul cu o politețe sarcastică. Scîrțîind strident din proteză, puse servieta pe masă, o deschise tacticos, scotoci puțin în ea și scoase la iveală o hîrtie.

— Fiți bun și-o citiți. Acolo scrie tot.

Filip Stepanovici dezdoi hîrtia, bîjbîi pe masă după ochelari răsturnînd cu mîneca trădătoare un pahar și îngăimă, poticnindu-se la fiecare cuvînt :

— Sper... că-mi dați... voie... să aprind... o țigară ?

— Vă rog chiar ! exclamă vizitatorul și-și deschise portțigaretul. Serviți, cetățene Prohorov. Iar dumneavoastră, cetățene Kliukvin, mi se pare că nu sînteți fumător, așa-i ? Știam.

Cu aceste cuvinte îi întinse, prevenitor, lui Filip Stepanovici un chibrit aprins, apoi, ordonat, stinse chibritul și se uită după scrumieră, dar negăsind nici una, îl puse înapoi în cutie. Filip Stepanovici sorbi de cîteva ori din țigară, scurt și repede, apoi își fixă nu fără dificultate pince-nez-ul pe nasul transpirat și citi în sfîrșit hîrtia care, în afară de un amplu antet, de ștampilă și de mai multe semnături, cuprindea următorul text : „Adeverință. Prin prezenta se adeverește că tov. Kașkadamov B. K. este colector de teren și delegat pentru difuzarea publicațiilor «Țecompom» -ului. Toate persoanele și instituțiile sînt rugate să-i acorde tov. Kașkadamov tot sprijinul și concursul."

— Limpede, nu ? E în ordine, grăi delegatul „Țekompom" -ului scoțînd iute din servietă două ilustrate și o broșură cu copertă în culori. Sper că acum ne vom înțelege ușor. Nu-i cazul, desigur, să vă expun sarcinile și obiectivele instituției noastre. Să trecem direct la subiect : două seturi complete ale publicațiilor noastre compuse fiecare din portretul artistic al renumitului compozitor Moniușko și o mie de exemplare din broșura agricolă de știință popularizată despre creșterea porcilor, în versuri și ilustrată, două sute de ruble setul. Luați sau nu ? Observați vă rog hîrtia și tiparul. Execuție ireproșabilă. O podoabă pentru orice instituție sau locuință particulară. Uitați-vă, de pildă, cum este executat compozitorul Moniușko. O asemănare extraordinară, parcă trăiește. Puneți mîna să vă convingeți.

Filip Stepanovici luă ilustrata în mînă și o contemplă cu admirație : într-adevăr compozitorul numai că nu vorbea.

— Luați ?

— Tu ce crezi, Vanecika ? întrebă cu o voce plină, de bas, Filip Stepanovici, care prinsese culoare și se uita vesel la casier.

— Să luăm, Filip Stepanovici, de ce nu ? răspunse Vanecika, nevenindu-i încă să creadă că totul s-a terminat cu bine.

— Perfect. Vă tai chitanță pentru două seturi. Total — patru sute de ruble.

Cît ai clipi, delegatul deșurubă stiloul și completă o chitanță.

— Binevoiți să achitați ?

— Vanecika, plătește, dădu dispoziție Filip Stepanovici, iar chitanța îndosariaz-o.

— Safé, făcu casierul și onoră chitanța, dar în timp ce făcea plata, cîntări din ochi suma rămasă, se strîmbă și se frecă în creștet.

După ce toate formalitățile fură îndeplinite, Filip Stepanovici spuse netezindu-și mustața :

— Știți, v-am luat drept altcineva. Aveți un aer atît de oficial.

— Aha, făcu semnificativ delegatul, pricep. Achiziția nu v-a indispus, sper ? Vă rog să mă iertați că am speriat-o atît de rău pe doamna. Apropo, unde doriți să livrez comanda ?

— Hmmm... Tu ce zici, Vanecika ? Puteți s-o expediați unde vreți. Nici o grabă. Cît despre doamna, s-a nimerit chiar foarte bine că...

— Înțeleg, vă asigur, rosti delegatul cu deferență accentuată.

— Poate că dumnealui o să bea cu noi un porto unsprezece ? propuse Vanecika, căruia i-ar fi părut rău să lase să plece așa un om atît de simpatic.

— E o idee ! Ce ziceți de un păhărel, tovarășe delegat ? exclamă Filip Stepanovici cu un gest de largă ospitalitate.

Delegatul n-a refuzat invitația, cu singura obiecție că el personal preferă Château-Yquem de marcă „Concordia" — e mai ușor, nu te doare capul după el, pe scurt, e un vin excelent.

— E o idee ! repetă Filip Stepanovici și după ce-i informă că, după cîte își aduce aminte, și la papá Sabbakin se servea la masă Château-Yquem, trimise băiatul după gustări și băutură.

Vinul le dezlegase limbile și delegatul „Țekompom"-ului, așa șnapan cum era, se dovedi a fi un băiat de viață și un excelent povestitor. Știa istorii foarte interesante și cei doi colegi se amuzau mai ceva ca la teatru.

După al cincilea păhărel, delegatul împinse șmecherește șapca pe ceafă, își garnisi cu gropițe obrăjorii durdulii și catifelați ca de hîrciog, puse pe masă mîna-i artificială, scîrțîi o dată din ea și începu :

— Vă spun precis : provincialii sînt oamenii cei mai simpatici. În general, provincia e o mină de aur. Clondyke. Nici nu se compară cu capitala. Da... Cînd așezat într-o brișcă anterevoluționară te îndrepți spre vreo reședință de județ, te simți un Cicikov, un Hlestakov, sau, vă rog să mă scuzați, un reprezentant al Inspecției Muncitorești Țărănești. „Ia zi, frate surugiule, cum e clădirea comitetului executiv județean — cu ori fără etaj ?" Dacă zice că-i fără, e prost — mai că-ți vine să faci cale întoarsă ; dacă zice cu, aha ! — altă mîncare de pește. „Ia zi, frate surugiule, cine-i la voi președintele comitetului județean, cum arată la figură, ce hram poartă, în tîrgul vostru sînt niscaiva asociații de producție și desfacere sau cooperative meșteșugărești ?" Dacă președintele e unul sfrijit și vechi membru de partid, prea bine nu e ; dacă însă gîfîie de gras — aha !, perfect ! Treaba e ca și făcută. Iar dacă tîrgul mai are și cooperative meșteșugărești — și mai grozav ! Și uite așa, în timp ce căluții păroși se canonesc să-și smulgă copitele din clisă, mai pierd cîte o potcoavă și se stropesc în mijlocul drumului pînă ce aștepți să

se scurgă un lung şir de care încărcate cu piei cenuşărite, pînă una-alta, situaţia îţi apare ca în palmă. Iar în cele două ceasuri cît se mai tîrăşte brişca pe strada mare pînă la comitetul judeţean, ai şi făcut planul de bătaie. V-o spun categoric. Ei, ce ziceţi de vinişorul ăsta ?! În sănătatea dumneavoastră !

Delegatul ciocni cu contabilul şi cu casierul, sorbi o gură şi luă vorba de unde o lăsase.

— E foarte greu să ai de-a face cu preşedinţii sfrijiţi. Ăştia-s îndărătnici, nu glumă. Pe sfrijit trebuie să-l iei prin surprindere — intri neanunţat în cabinet şi, fără nici o introducere, trînteşti servieta pe birou şi spui : „Luaţi trei seturi de publicaţii ale «Ţekompom»-ului, sau nu luaţi ? Scurt ! Mai repede, tovarăşe, că n-am timp. Joi trebuie să prezint raportul la Moscova, la Micul Consiliu al Comisarilor Poporului. Aud ?" Aici se pot produce două situaţii : ori cumpără pe loc — aha ! e bine — ori începe să bată din picioare — iară bine : stînga împrejur şi v-am salutat din mers. Nu, hotărît, cu un preşedinte gras te descurci mult mai uşor. Mai ales vara, sau dacă-n birou soba-i încinsă. Mergi la sigur ! Pe grăsan îl iei prin uzură. Întîi, pui servieta pe masă, clipeşti cu tîlc, îl sfredeleşti cu privirea, spui în treacăt că ai venit într-o misiune oficială, dar cine eşti, ce calitate ai — nimic ! Să năduşească ! Îl laşi să fiarbă aşa, la foc mic preţ de o oră şi jumătate şi cînd s-a sleit de tot, gata, îl ai în buzunar. Vă rog să mă credeţi : cînd după o oră şi jumătate de presimţiri sumbre, îndoieli şi căinţă află că tot ce-i ceri e să cumpere nişte nenorocite de patru seturi, grăsanul nu mai ştie ce să facă de bucurie. Cînd i-l arăt pe compozitorul Moniuşko, parcă-l vede pe tat-său. Sare în sus, se repede personal la contabilitate şi la casierie, trece în scripte tot ce vrei, şi ce nu vrei numai să te vadă odată plecat. Aha ! Ai dat lovitura !

Trimise în tavan o trîmbă de fum, o privi cum se risipeşte şi zîmbi amical şi complice celor doi, ca şi cînd ar spune : „Ca să vezi ce fraieri pe lumea asta, nu oameni deştepţi ca noi". Măguliţi, Filip Stepanovici şi Vanecika se înveseliră, iar delegatul stinse ţigara de un dop, îşi turnă vin şi continuă visător :

— Dar se întîmplă să dai de un grăsan care scoate el untul din tine şi pînă la urmă tot nu cumpără nimic. Sau invers, de un sfrijit care... O dată, în Ucraina, am nimerit la un preşedinte jigărit ca un cîine vagabond. De altfel şi orăşelul era prăpădit. Comitetul judeţean se afla într-o clădire fără etaj, vizavi un ţap molfăia afişul de pe gard. Nici o afacere, zic în gîndul meu, dar fiindcă tot sînt aici, hai să intru. „Aşa şi pe dincolo... preşedintele «Ţekompom»-ului... de la centru." „Îmi pare bine, zice. Cu ce vă pot fi de folos ?" Îi explic totul din fir-a-păr şi închei : „Luaţi sau nu luaţi ? Da ori ba ?" Şi ce credeţi ? Preşedintele roşeşte de plăcere şi, cu faţa numai zîmbet, se ridică de la locul lui şi zice pe ucraineşte : *«Ţe nam treaba»* — adică e exact ce ne trebuie, — sîntem lihniţi după asta !" Ei, comedie, zic în gîndul meu, dar din moment ce sînteţi lihniţi — e perfect ! Apoi, cu glas tare : „Vă costă patru sute de ruble două seturi. E bine ?" „Patru sute de carboave !" se

sperie președintele și se scarpină la ceafă. „De unde naiba să scot atîta bănet ?“ Și căzu pe gînduri. Ei, dacă așa stau lucrurile, las'pe mine. „Aduceți, zic, bugetul vostru și se aranjează.“ Și nu ziceți că idealistul de președinte îmi aduce bugetul lor local ?! Mă uit prin buget — jale mare. Pas dacă poți să scoți ceva. Învățămînt ? Nu prea-ți vine să dai în învățători, spuneți și dumneavoastră. La fel și cu asistența medicală : întreținerea spitalelor și altele. Orișicît, nu ? Una, alta, paza contra incendiilor, prevederile sociale, — pe scurt, n-ai de unde să rupi o lăscaie. Bietul meu idealist să-i dea lacrimile : murea să cumpere seturile. N-am mai întîlnit un asemenea caz în practica mea, parol ! Caut, caut — e albastră. Deodată — pac ! Ce-i asta ? citesc la punctul zece : „Pentru reparații de drumuri și poduri — trei sute cincizeci și una de ruble șaizeci copeici“. Aha ! Ceea ce era de demonstrat. „Ordonanțează, zic, nenișorule, de la punctul zece trei sute cincizeci de carboave. Vă fac cincizeci de ruble reducere, iar podurile pot să mai aștepte. Just ?“ „Just ! răspunde el ca un ecou, podurile pot să mai aștepte.“ Zîmbea cu gura pînă la urechi și-i jucau în jurul nasului niște pistrui cît ploșnițele de mari. Cum s-or fi descurcînd acolo fără drumuri și poduri — nu știu, că eu, atîta treabă am : banii în geantă și v-am salutat. Vira !

Făcură haz. După o scurtă tăcere, delegatul reluă.

— Da-a, președinții de județ sînt cei mai simpatici oameni. Și ce viață e în provincie, ce domnișoare ! Și ce bine te distrezi ! Ce mai încolo-încoace, viața din capitală nici nu se compară cu cea de provincie. V-o spun categoric. Cine ești tu în capitală cu o sută de ruble în buzunar ? Sau chiar cu o mie ? Nimic. Zero. Un grăunte. Un firicel de nisip. O moluscă. În provincie însă, dacă ai în servietă vreo trei poli disponibili, ești un bogătaș, o celebritate, o partidă bună, un amant disputat, un personaj influent, tot ce poftești ! Mă uit la voi, tovarăși, și mă mir că zăceți în împuțita asta de „Ghighiena“. Ce ați huzuri cu banii voștri în mămuca provincie ! Băștinașii v-ar purta pe brațe ! Ați fi arbitrii eleganței, v-o spun pertinamente. Acolo, un bilet la cinema, rîndul întîi, e treizeci de copeici ; la restaurant un meniu din trei feluri — cincizeci. Cu opt sute de ruble — mă jur pe mormîntul mamei mele — cumperi o casă cu acareturi cu tot, plus văduvioara care mai are și ea vreun miar și jumătate la ciorap.

Filip Stepanovici îi făcu cu ochiul lui Vanecika și-i pufni rîsul pe amîndoi.

— Hai noroc ! Eu unul, numai în provincie pot spune că trăiesc după pofta inimii. Cum pun mîna pe ceva parale, mă înfrupt două săptămîni din plăcerile județene, dacă între timp nu pierd toți banii la cărți. Vă sfătuiesc să faceți la fel. Ce ziceți ? Pot să vă recomand un orășel încîntător — Ukrmutsk. Poziție pitorească pe malul unui rîu, fete, clubul feroviarilor — un club mare, are și operetă. Într-un cuvînt, prima întîi !

Deodată trînti cu servieta în masă și, scîrțîind strident din proteză, se ridică pe jumătate.

— Pe scurt : plecăm ori ba ? îi întrebă el de-a dreptul.

— Plecăm, ce mai! strigă entuziasmat Vanecika, turnînd cu cel puțin două degete mai mult decît încăpea în pahar.

— Mă rog, grăi Filip Stepanovici prin fumul reveriilor, eu nu sînt contra. Dacă-i vorba să cercetăm, apoi să cercetăm.

— Aha! Atunci, s-o luăm din loc. Acum e două. Avem tren la patru. Una, alta, biletele... Masa o luăm la gară. Bagaje n-aveți, nu? Sunați să facă nota.

În fața celor doi colegi de birou se deschiseră orizonturi noi. Achitară nota scandalos de umflată și imediat se simțiră nespus de ușori.

— Trăiască Ukrmutskul! răcni Vanecika ieșind în stradă cu pasul împleticit, ținînd geanta și călutul subțioară. Și cuvîntul sec și mohorît „Ukrmutsk", născocit parcă de o minte mahmură după o cruntă beție, i-a apărut casierului ca făurit din soare.

O ceață groasă, înăbușitoare și totodată rece înecase Leningradul. Părea că aici nici n-a existat vreodată un oraș, că li s-a năzărit doar la beție, cu toate frumusețile și tentațiile sale diabolice și apoi a dispărut pe veci. Pe felinarele îndepărtate îmboboceau treptat curcubee anemice, ca mai apoi să se mistuie iar în ceață. Siluetele difuze ale pietonilor se ghiceau mai mult după scîrțîitul pașilor și plescăitul apei. Dincolo de spinarea birjarului, totul era șters și cețos. Numai cînd trenul s-a pus în mișcare, lui Filip Stepanovici, care privea pe fereastră, i s-a părut că vede pe Izabela, alergînd pe peron cu poalele mantoului ridicate, agitîndu-și umbrela și strigînd: „Motănașule, motănașule! Să-mi dai pensie alimentară, motănașule! Unde pleci, motănașule?"

Dar și această imagine era nebuloasă și incertă ca totul în jur.

CAPITOLUL NOUĂ

TRENUL se tîra iavaș-iavaș din gară în gară. Cu aceeași încetineală se tîra și noaptea în întîmpinarea trenului, străbătînd de la un capăt la altul vagoanele zdrăngănitoare și marcîndu-și trecerea cu uși trîntite, umbre căpățînoase și pîlpîiala agitată a lumînărilor ce se topeau și se buhăiau de ceara picurată în felinarele zumzuitoare. Vanecika stătea pe platforma vagonului necapitonat și se zgîia prin geamul stropit de ploaie. De atîta stat pe loc, îi înțepeniseră genunchii și șalele. Îl chinuia foamea, dar cel mai rău era că nu putea dormi din pricina gălăgiei pe care o făceau jucătorii. Trenul nici nu plecase bine din Leningrad, că delegatul scoase din servietă un pachet de cărți nou-nouțe și, zîmbind cu gropițe în obraji, clipi către vecini: ce ar fi să facem una mică, să ne treacă timpul? S-a înfiripat un joc confuz, ca în tren. Jucau „deviatka". La început miza a fost într-adevăr mică, apoi a început să crească, iar la căderea nopții jocul s-a încins rău de tot. Doi achizitori de la calea fe-

rată, care, de cînd pornise trenul, discutaseră în surdină despre vreo două sute de puduri de lînă degradate de ploaie, coborîră de pe cușetele de sus și acum era a doua oară cînd, aprinși la față și nădușiți, se duceau mai la o parte ca să-și dezlege nădragii în ale căror tainițe pitiseră banii statului.

Filip Stepanovici se înfierbîntase: ochelarii îi lunecau mereu de pe nasul rumenit, mîinile nădușite pătau cărțile și bumăștile de zece. Iar delegatul se schimbase cu desăvîrșire: devenise crud și neîndurător, de aveai impresia că-i strînge pe toți de beregată cu gheara-i mecanică, spunînd: „Pînă aici ți-a fost, nenișorule, cu mine ți-ai găsit nașul!" În jurul jucătorilor s-a bulucit toată bruma de călători ai vagonului. Iar conductorul, care primise cinci ruble bacșiș, nu numai că nu interzicea jocul, dar se străduia să le facă și tot felul de servicii: aducea bere și luminări, îi anunța cînd se apropia controlul. Muncit de griji, Vanecika se așeza lîngă Filip Stepanovici și-i șoptea, trăgîndu-l de mînecă:

— Ajunge, Filip Stepanovici, ăsta vă lefterește, țineți minte ce vă spun. Zău că nu trebuie să aveți încredere în el, cît o fi el de delegat.

Filip Stepanovici îl repezea:

— Nu-mi sta în coaste. Mă tot dondănești și nu-mi vine cartea.

Vanecika se întorcea, căscînd, în frigul de pe platformă și se uita pe geam. Afară era vreme urîtă. Noaptea se scurgea de-a lungul trenului ca un necontenit zăplaz de pădure rară și nu știai dacă petele albe sînt mestecenii, albeața băltoacelor, ori pospaiul de nea — într-un cuvînt, nu

se putea desluși ce era de cealaltă parte a geamului stropit de fulgi mari, apoși. Barem de-ar da un ger și ar mai ninge peste noapte, tot ar fi mai vesel. De cînd era Vanecika pe lume, niciodată nu și-a simțit inima atît de grea, niciodată nu i-a venit să-și plîngă de milă ca acum. Prin cap i se perindau niște gînduri haotice, dureroase și stranii. Intrau, fără nici o ordine și plecau brusc, neînvoite, lăsînd în urmă o senzație pîngăritoare, dezolantă. Ba i se făcea necaz că-i dăduse prostește Murkăi șaizeci de ruble, ba îi venea să-și tragă palme că n-a apucat să se ducă la baie, să-și schimbe rufăria, să-și ia o chitară... Își aducea aminte de escroaca aia de prințesă, revedea în minte hotelul „Evropeiskaia", perdeaua de stambă și toate celelalte și îi venea să sară din tren de inimă rea. Apoi, din senin, memoria i-o aducea înaintea ochilor pe Zoia, fata lui Filip Stepanovici, cu cipilica ei oranj, cu zulufii ce-i cădeau pe frunte, cu sprîncenele încruntate — Zoia rîdea, strîngînd la piept gentuța în care avea niște hîrtii — învăța stenografia! Fată isteață. Numai o clipă a văzut-o și nu mai poate s-o uite. Decît să se trambaleze încolo și încoace cu trenul, mai bine s-ar însura cu una ca dînsa — viață liniștită, calda intimitate a unui cămin. Ar putea să deschidă o prăvălioară, ceva modest. S-ar duce împreună la cinema, la teatru. Apoi, poate ar avea și un copilaș — unul mititel de tot, cu un năsuc cît un bob de mazăre, și smîrcîit. Acompaniat de cadența roților pe care o simțea cu tălpile, de huruitul intermitent al trenului și de zăngănitul geamurilor, Vanecika fredona mașinal în gînd,

pînă la năucire și migrenă, cîntecul ce-l obseda: „Poteca pe unde treceam cu-a mea iubită, de iarba uitării-i de mult năpădită". Termina cîntecul, îl lua de la început și nu se putea descotorosi de el, dar buimăceala îl ajută să nu se gîndească la alte lucruri mai grave, de care, dacă-și amintea doar, avea senzația că i se cască o prăpastie sub picioare.

Din cînd în cînd, dădea buzna pe platformă Filip Stepanovici. Cu paltonul descheiat și frecîndu-și obrajii cu palmele, îi povestea cu o șoaptă șuierătoare:

— Pricepi, ăsta bate orice carte. La mine-i șase, la el șapte; la mine-i opt, la el — nouă. De șase ori la rînd, ce zici de asta! Adineauri a luat un pot de vreo trei sutare, bestia!

Și iar dispărea în vagon.

Parcă-parcă mijea de ziuă. Zăpada căzută peste noapte nu se mai topea. Geruletul din pragul zorilor învelise pămîntul cu o pojghiță de gheață. Defilară niște acoperișuri albe, apărură luminile unei gări — și trenul se opri. Un om cu cojoc de oaie deschise ușa pe dinafară și arătîndu-se pînă la piept în golul ei, puse pe platformă un felinar aprins. O dată cu felinarul, năvăli înăuntru aerul de iarnă, însoțit de un înviorător și îngînat șuier de locomotivă.

— Ce gară-i asta? se interesă Vanecika.

— Kalinov-oraș, răspunse cu o voce matinală omul în cojoc și, lăsînd ușa deschisă, se duse la treburile lui.

— Kalinov-oraș, murmură somnoros Vanecika. Aceste două cuvinte, pronunțate ca unul singur: Kalinovoraș, i se părură foarte cunoscute. Văzu în gînd un plic cenușiu și adresa scrisă cu creion chimic: satul Verhneaia Beriozovka, plasa Uspenskoe, jud. Kalinov. Brusc, în mintea lui se făcu lumină și simți că îngheață. Pe platformă apăru Filip Stepanovici. Pălăria de astrahan îi ședea strîmb.

— Ca să vezi! mîrîi el clătinînd din cap. Bate tot, auzi, bate orice carte, parcă ar fi necuratul. E fenomenal!

— Filip Stepanovici, imploră Vanecika, țineți minte ce vă spun, o să vă ia și ultimul ban. Să n-aveți încredere, cît o fi el de delegat. Dacă este — că mai degrabă e un escroc! Pun capul că joacă cu cărți măsluite. O să vă nenorocească, tovarășe Prohorov. Nu vă mai întoarceți acolo.

— Vorbești prostii, bombăni Filip Stepanovici potrivindu-și ochelarii cu un aer încurcat. Cum să nu mă întorc?

— Foarte simplu, Filip Stepanovici, coborî Vanecika glasul, foarte simplu, repetă el cu o șoaptă precipitată. Ne dăm jos binișor, iar dînsul n-are decît să plece mai departe cu cărțile lui cu tot. Mai bine rămînem aici, la Kalinov. De la gară sînt două verste pînă la oraș. Și e un oraș pe cinste. Cunosc, că-s născut în județul Kalinov, satul Verhneaia Beriozovka. Maica mea stă și acum acolo, dacă n-o fi murit. Treizeci de verste de la șină. Mai bine coborîm, Filip Stepanovici, hai zău.

— Ce tot spui? bîigui contabilul, frecîndu-și mîinile și tremurînd de frig. Cum să cobor așa, nitam-nisam? Una că mi-ar fi penibil față de el, și apoi — biletele...

— Dă-le încolo de bilete! Coborîm, și gata. Uitați-vă ce frumos a nins. Luăm o sanie și cu cincizeci de copeici, ne duce ca vîntul la oraș. Drept la hotel ne oprim. Hai să coborîm, Filip Stepanovici.

— În definitiv, cedă Filip Stepanovici, fie și Kalinov. Ce să ne legăm la cap? Mergem la bufetul de a-ntîia să luăm cîte o votcă.

Coborîră cu fereală pe terasament și, călcînd prin zăpadă porniră pe întuneric pe sub ferestrele luminate ale vagonului spre peronul de lemn, unde sub cazanul de apă pentru ceai ședeau pe saci niște siluete nedeslușite. Un clopot somnoros bătu de plecare, locomotiva scuipă aburi, trenul se urni și imediat se făcu loc berechet pentru dimineața ce sosea cu întîrziere.

La bufetul modest, unde, nu se știe de ce, în loc de lumină electrică ardea o lampă cu gaz, n-au găsit nici votcă, nici bere. Mutînd dintr-un loc în altul o sticlă cu o searbădă limonadă violacee, bufetierul îi lămuri îmbufnat că, din cauza încorporărilor, s-a interzis să se vîndă trei zile băuturi alcoolice și că acum, pe o rază de o sută de verste, nu poți cumpăra decît samogon[1].

— Dacă veniți mîine, vă servim votcă de patruzeci de grade, la pahar.

— Asta-i bună, bombăni în mustăți Filip Stepanovici. Halal oraș Kalinovul ăsta al vostru.

— Pentru ordonanțele miliției noi nu sîntem răspunzători, se rățoi bufetierul și, după ce se scărpină pe spinare cu dosul palmei, se retrase în întuneric și zdroncăni acolo cu vesela.

[1] Rachiu făcut în casă.

La gară nu mai aveau ce aștepta. Ieșiră în partea cealaltă.

Lîngă grădinița rotundă a gării adăstau de-a curmezișul drumului două trăsuri și două sănii — se vede că vremea era aici instabilă — cu numere ca niște calendare. Birjarii ședeau posomorîți pe capre, cu picioarele atîrnînd într-o parte. Nu le dădură nici o atenție noilor sosiți. Caii melancolici, cu capetele băgate adînc în traiste, nici nu mișcau din coadă. Cei doi colegi de birou au dîrdîit vreo două minute în frigul din pragul zorilor pe scările de la intrarea gării. În sfîrșit, un birjar întrebă, căscînd și făcîndu-și cruce în dreptul gurii bărboase:

— Ce, o venit trenul?

— A venit, răspunse Vanecika. Vrem să mergem la Kalinov. O jumătate de rublă.

— Dați pazăci, că drumu-i moale, se însufleți birjarul și-și smulse din cap șapca ruptă.

— Știi că ești bine! exclamă Filip Stepanovici. Ți se oferă cincizeci de copeici, iar tu ceri patruzeci. Aveți aici tarif fix, sau ce?

— Tarif, ai? se supără birjarul și-și puse șapca în cap. După tarif să vă ducă alții. Mi s-a părut că ziceți doșcinci, de-aia.

— Mă rog, îți dăm patruzeci.

Birjarul se descoperi iar, suci și răsuci șapca și deodată, și-o îndesă hotărît peste urechi.

— Să vă ia altcareva pazăci, că eu cu mai puțin de-un sfert de rublă nu vă duc, spuse el pe nerăsuflate.

— Mă, da'sucit mai ești, se enervă Filip Stepanovici. Noi am venit pentru cercetări și n-avem

timp de taclale. Ba vrei cincizeci, ba douăzeci şi cinci...

— Cu doşcinci să vă ducă care-o vrea, că eu nu iau mai puţin de cincizeci, aşa cum ne tocmirăm.

Filip Stepanovici îşi ieşi din sărite:

— Da'tu ce, îţi baţi joc de noi? Ba vrei douăzeci şi cinci, ba cincizeci, dracu să te mai înţeleagă, beţivan nenorocit.

— Ehe, cînd-s băut, nu mă încurc. Să stăm de vorbă mîine, cînd o pune la vînzare a de pazăci de grade! Da'acu, că-s treaz — zic pazăci şi gîndesc cinzăci, că seamănă al dracu'la ureche.

— Hotărăşte-te odată, răcni Filip Stepanovici de răsună piaţa, ne duci ori nu ne duci pentru patruzeci de copeici?

— Nu vă duc, răspunse flegmatic birjarul şi le întoarse spatele, să vă ducă alţii.

— Ptiu! făcu cu năduf Filip Stepanovici şi scuipă de-adevăratelea.

Exclamaţia avu darul să trezească din moleşeală un birjar tînăr, cu o cuşmă albă, cum se poartă în Siberia şi cojoc rupt la subţiori unde se zbîrleau bucăţi de blană sfîşiată.

— Poftiţi acilea, vă duc cu treizeci, strigă el, bătînd nerăbdător din coate: părea pus pe fapte mari.

Cei doi colegi se urcară în sania lui prea înaltă şi incomodă, aşternută cu paie, îşi înveliră genunchii cu o pătură zdrenţăroasă, şi birjarul îi duse în oraşul Kalinov, care semăna ca două picături de apă cu toate oraşele judeţene: zece biserici străvechi, două noi şi încă una netermi-

nată, foişorul de foc, piaţa, împrejmuită cu magazii de grîne şi făină, încuiate cu nişte lacăte enorme şi încă pustie la ora aceea, dacă făceai abstracţie de ţăranul ciupit de vărsat, proţăpit exact la mijloc, venit de cine ştie unde şi care avea o vacă de vînzare. Birjarul, care aflase pe drum de la muşterii că-s funcţionari de stat şi au venit la Kalinov în cercetare, se săltă pe capră, strigă „haida", îndemnîndu-şi căluţul său sur ca un şoarece şi, cu pretenţii de şic, trase la intrarea „Casei ţăranului" care dădea în piaţă. Dar „Casa ţăranului" era încă închisă şi pe treptele ei lîncezeau cîţiva săteni, care nici nu se uitară la cei doi străini. Alături de „Casa ţăranului" se afla tractirul particular „Oriol" care avea şi camere, iar ceva mai încolo, ceainăria „Tver", dar şi aici era închis.

Filip Stepanovici şi Vanecika coborîră din sanie, achitară cursa şi porniră în pas de plimbare în jurul pieţei. Birjarul îi agăţă în cap căluţului traista cu grăunţe, îl străşnici cu codirişteа ca să stea cuminte şi se luă după cei doi — poate o să aibă nevoie de ceva. Cît timp a stat pe capră, birjarul li s-a părut aşa şi aşa, dar de cum s-a dat jos, s-a văzut cît e de sărac şi de prăpădit. Trupul lui măruntel era vîrît într-un cojoc numai petice şi cu poalele retezate pînă la buzunare, ţurloaiele ca două beţe înotau în pîslarii prea mari, desperecheaţi şi rupţi, care-l împiedicau la mers, avea un năsuc ascuţit şi roz, sprîncenele de asemenea roze, o bărbuţă în smocuri, nişte ochişori albaştri, cu o căutătură deşucheată — îl cunoşteai imediat că-i place bă-

uturica şi că-i un lălîu, dar din ăia şmecheroşi cărora în armată le zice „mămăligă moale“ şi de obicei sînt daţi la serviciile auxiliare.

Ca să omoare timpul, cei doi colegi făcură un tur prin piaţă. Pe o clădire din colţ era fixată o tăbliţă cu inscripţia: „Piaţa fostă tov. Deduşkin“. Ceva mai încolo, în capul unei străzi pustii care cobora în pantă, o altă tăbliţă glăsuia: „Bulevardul fost Deduşkin“. Iar pe firma lungă a unui magazin închis, scria cu litere de o şchioapă: „Cooperativa fostă Deduşkin“. Prevenitor, birjarul se grăbi să-i lămurească: acest Deduşkin a fost comandantul miliţiei oraşului Kalinov. Zmeu, nu alta! În semn de omagiu, populaţia recunoscătoare a rebotezat piaţa, strada, cooperativa şi încă multe alte instituţii şi locuri publice. Se gîndeau chiar să schimbe şi numele oraşului din Kalinov în Deduşkin, dar tovarăşul Deduşkin şi-a băgat mîinile pînă la coate în banii statului, a fost prins, judecat de tribunalul gubernial, care s-a deplasat anume la Kalinov, şi condamnat la trei ani detenţiune cu regim celular şi degradare civică. Edilii oraşului şi-au bătut mult capul gîndindu-se cum să iasă cu faţa curată din această încurcătură — că doar nu era din cauza unui criminal să cheltuiască bani pentru tăbliţe şi firme noi. Pînă la urmă, le-a venit ideea să pună pretutindeni „fost“ înaintea numelui. Şi s-a terminat cu Deduşkin.

Dinspre celălalt capăt al pieţei fost Deduşkin, venea, cu o gîscă la subţioară, un localnic cu caschetă şi cizme de toval. Şi el, şi gîsca păreau întruchiparea unei plictiseli atît de cumplite, că

nici nu există cuvinte s-o descrii. Omul muta picioarele cu o asemenea încetineală, încît aveai uneori impresia că nu merge, ci stă pe loc, trist şi stingher, cu un picior ridicat pe jumătate şi se întreabă dacă merită ori ba să pună talpa pe pămînt.

— Ce să spun, halal capitală de judeţ, comentă Filip Stepanovici pufăind din ţigară ca s-o aţîţe mai bine. Votcă nu, ceainăriile închise, toţi umblă plouaţi şi dacă era aici unul Deduşkin, acum şi ăla-i fost. Te plimbi ca prostu prin piaţă că altceva n-ai ce face. Provincie, beznă.

— Foarte bine ziserăţi, cetăţene, că oamenii umblă plouaţi, sări birjarul, întrecîndu-i şi uitîndu-se de jos în sus la Filip Stepanovici, cum te-ai uitat la soare. Ăsta-i adevărul adevărat. Da' de ce-s plouaţi? Că nu-i votcă, d-aia. Dar dacă o da Dumnezeu să apucăm ziua de mîine, o să ne împărtăşim din a de pazăci de grade. Cît despre ceainărie, acuşica trebuie să deschidă. Dinspre partea aiasta binevoiţi să fiţi pe pace... Iacă, o şi descuie...

Într-adevăr, în momentul acela, uşa tractirului particular „Oriol“ fu dată de perete. Oamenii care adăstaseră pe treptele „Casei ţăranului“ se sfătuiră din ochi şi, unul după altul, îşi tîrîră picioarele spre „Oriol“. Ceva mai tîrziu, cînd treptele se goliră, se deschise şi „Casa ţăranului“. Cu birjarul după ei, Filip Stepanovici şi Vanecika intrară la „Oriol“ şi cerură o cameră. Bucuros de chiriaşi, jupînul începu să se agite şi-l strigă pe garson. Numaidecît, garsonul, cu jiletcă, puse jos un ditamai samovar cu care venise dân-

țuind din tindă, își șterse mîinile de șorț și sui valvîrtej scările. După el urcă într-un suflet o femeiușcă speriată de moarte, cărînd un candelabru de bronz și două lemne de mesteacăn.

— Unde-ai băgat, fă, cheile de la număru unu, se auzi de sus o voce șuierată. Nu vezi c-au venit niște delapidatori de la centru ? Mișcă-te, toanto !

Nu trecu mult și, călăuziți de jupîn, urcară scara nevopsită. Pătrunseră într-o încăpere cu pereții din scînduri, lipiți pe dinăuntru, ca un cufăraș de cătană, cu hîrtie colorată în dungi bleu și galben. Ca mobilier — masă, divan, un pat de fier așternut cu scîndură goală, un scrin. Deasupra scrinului, într-o ramă de lemn cu zorzoane, se jimba o oglindă atît de vălurită că părea de tablă. În ea se reflecta candelabrul în care era înfipt, în loc de lumînare. un buchet alcătuit din trandafiri de hîrtie și năgară de un verde veninos. În timp ce birjarul, care nu se știe de ce intrase în cameră o dată cu ceilalți, își boțea cușma în mîini, chicotind prostește și urîndu-le noroc în casă nouă, în timp ce Filip Stepanovici, suflînd cu gravitate fumul pe nări și uitîndu-se de sus la jupîn și la tot personalul tractirului, îi lua la refec că de ce n-au votcă și comanda pentru micul dejun, cu aere de fin cunoscător, un menu savant și copios, ca să afle pînă la urmă că birtul nu poate oferi decît omletă cu salam, Vanecika stătea la fereastră și privea afară. Privea și se tot minuna că stă aici și se uită pe fereastră la orașul Kalinov pe care-l cunoștea încă din copilărie, dar pe care apucase să-l uite, și că orașul arată la fel ca atunci. În

mintea lui, Kalinovul de altădată se confunda cu cel de acum, și se simțea, de parcă în toți acești ani nu se petrecuse nimic, ca și cum n-ar fi auzit în viața lui nici de încorporarea din nouă sute șaisprezece, nici de serviciul la manutanța de campanie, și pe urmă la Moscova, la cancelaria regimentului, nici de punctele de triaj, nici de batalionul de pază din Armata Roșie, nici de „brațele de muncă", nici de comisarul militar tovarășul Turkestanski, nici de imobilul de pe Measnițkaia unde poate că arde și acum, în spatele peretelui de placaj, un bec puternic sub tipsia verde... De parcă n-a fost nimic din toate acestea. A fost și există și acum în fața ochilor numai orașul Kalinov, în jurul lui — județul Kalinov, în mijlocul județului Kalinov — plasa Uspenskaia, iar într-un ungher al plășii Uspenskaia, acolo unde se termină pădurea de la Burîghii și rîul Kalinovka face un cot de cel puțin opt verste, între luncă și pădure se resfiră satul Beriozovka de Sus pe care apele revărsate primăvara îl potopesc tocmai pînă la biserică... Vara, puștimea prinde raci în gîrlă, iarna se duce peste pajiște la școala din Burîghii ... În pragul iernii, mama îmbracă cu paie pereții de bîrne ai casei și ferestruicile se fac mici de tot. Satul e împurpurat de călini. Uite-l și pe tata, întorcîndu-se de la oraș cu o ceată de șindrilari din satul lor... că pămîntu-i puțin și prost, nu poate să-i hrănească, și-și ține țăranul zilele cu ce cîștigă din meșteșugul lui... În staulul cald, Grușa, sora lui, mulge vaca, iar alături se repară o sanie joasă, pentru cărat lemne și poveri...

Seara, cînd bunica trebăluieşte lîngă cuptor, umbra încornorată a furcii de scos oale ţopăie prin toată casa de zici că-i ducă-se pe pustii... Un prunc plînge în leagăn, iar undeva prin împrejurimi, poştalioni înarmaţi cu pistoale militare şi tesace transportă poşta. În pădure se îmbibă cu umezeală muşchii şi lichenii şi licăresc cioturi putrede, dincolo de pădure e moara, pe care o auzi huruind, bacul, iar şi mai departe — calea ferată ce duce la Kalinov-oraş, o mîndreţe de capitală de judeţ, unde sînt atîtea lucruri atrăgătoare: piaţa iarmarocului, foişorul de foc, tractirele, covrigii şi o mulţime de sfinte biserici... Iar acum, Kalinovoraşul copilăriei sale i se aşterne ca în palmă înaintea ochilor. Un localnic duce undeva o gîscă, o ploicică măruntă cerne peste zăpadă şi paie, ţăranul cu vaca aşteaptă stană în mijlocul pieţei, un cîrd de stăncuţe se avîntă muţeşte spre cerul de grafit şi se risipesc pe acoperişurile magaziilor de grîne, ca sute de căciuli zvîrlite în sus de o mulţime ascunsă vederii.

Între timp, garsonul aduse omletă şi ceai. Birjarul, poftit de Filip Stepanovici, şedea cu o prefăcută modestie şi umilă mulţumire pe marginea scaunului, cu cuşma pe genunchi, sufla în farfurioară şi muşca cuviincios, în răstimpuri, dintr-o bucăţică de zahăr. Vanecika se aşeză şi el la masă. Clăti paharul în spălătoare şi bău cu lăcomie ceai, pînă îşi potoli setea. Nici nu gustă omleta, îi trecuse pofta, iar Filip Stepanovici o cercase doar cu furculiţa, aşa că toată omleta o dădu gata birjarul, lăsînd pe farfurioară, aşa

cum cere bună-cuviinţa, două felioare de salam. Încălziţi de ceai, colegii de birou s-au descheiat la paltoane şi, cu capul rezemat în pumni, se cufundară în gînduri nerostite. Fiecare îşi bătea capul să născocească un mod de a petrece timpul, dar degeaba. N-aveau absolut nimic de făcut şi se plictiseau aşa de rău, că le trecu şi somnul.

— Care va să zică, în capitala asta a voastră de judeţ nu se poate face rost de ceva în genul ăsta? mormăi într-un tîrziu Filip Stepanovici, mişcîndu-şi sugestiv degetele pe sub nasul birjarului.

— Nu, să trăiţi! exclamă acesta trezindu-se din moţăială şi clipind buimac. Aşa cevaşilea nu avem. Vă foarte mulţămim pentru ospătare. Ştiţi, oamenii n-au apucat să facă destule provizii. Au cam greşit socoteala şi nu s-a ajuns. Dar mîine îi dă drumu'.

— Da' ce beau acum oamenii în oraşul Kalinov? Ori te pomeneşti că s-au lăsat de băutură?!

— Dreptu-i că unii s-o lăsat — aşteaptă să scoată a de pazăci. Alţii fac rost de samogon.

— De unde?

— Cum dă unde! Dă prin sate. Al mai grozav, fruntea, o rublă şi douăzeci sticla. Vrun iz, ceva — nici pomeneală, şi-i tare de-ţi ia gura foc. Mai dihai ca votca!

Birjarul sări în picioare şi bătînd aerul cu mînecile-i lungi, îi asigură că dacă-i dau'mnealor poruncă, o să le aducă în doi timpi şi trei mişcări

din satul ăl mai apropiat ș-o damigeană întreagă — opt verste încolo, opt încoace — taman la masă or să aibă ce cinsti. Vanecika oftă și, foarte timid, propuse pe neașteptate să plece mai bine tustrei în satul Beriozovka de Sus, care-i numai la vreo treizeci de verste — acolo-i maica lui, neamurile, și tot ce mai are pe lumea asta — și ăia o să le dea din samogonul ăl mai bun — n-o să-l păcălească tocmai pe el — și o să-i găzduiască peste noapte, vorba ceea, ca la mama acasă.

— Foarte bine, să mergem ! se însufleți Filip Stepanovici. Dacă e să cercetăm, apoi să cercetăm. Cu orașul ăsta Kalinov ne-am lămurit. Hai la Beriozovka de Sus !

Ațîțat de ținta aceasta nouă, Filip Stepanovici își potrivi țanțoș pince-nez-ul, încrucișînd ochii la rădăcina nasului, și-și închipui numaidecît că îi așteaptă ceva intermediar între o aristocratică partidă de vînătoare de iarnă, cu ogari, și o plimbare cu sănii în goana vijelioasă a troicilor înspumate, cu covoare, zurgălăi, femei frumoase și popasuri pe la conace... Cornul lunii deasupra clopotniței, zăpada de porțelan, flacăra albastră a punciului și alte de-astea...

Imediat, colegii se învoiră din preț cu birjarul care aproba sus și tare ideea ce le venise, achitară la iuțeală consumația, reținînd totuși camera și spunînd jupînului că se vor întoarce mîine la prînz, cînd o să fie votcă, și fără să mai piardă o clipă, coborîră în tractir. Deoarece birjarul nu era de prin partea locului, se gîndiră să-i întrebe cu de-amănuntul pe mușterii care-i drumul cel mai

scurt spre Beriozovka de Sus. Poporanii, care asudau lîngă ceainice cu mutre de filozofi greci antici, ascultară cu luare-aminte întrebările, schimbară priviri, își mîngîiară bărbile, ținură sfat și abia după aceea, unul din ei le-a descris cu vorba cumpănită și cu lux de amănunte tot drumul : pînă la ce sat trebuie să meargă întîi și întîi, încotro s-o cotească după aia, ce pod anume să treacă și încotro s-o apuce cînd o să dea de-o moară — da' nu aia care arsese mai-an, ci ailaltă, din Kuzkino, unde morăreasa-i chioară de un ochi și pe unde merge bacul. Cînd ajunse la acest punct cu explicațiile, un moșneag hodorogit, ce ședea mai încolo, clătină din cap a îndoială și molfăi răstit că pe drumul ăla n-o să ajungă în veci, și că trebuie s-o apuce în cu totul altă parte, înspre Klimovka iar de la Klimovka pînă la Beriozovka e o zvîrlitură de băț. Cînd i s-a explicat că nu e vorba de Beriozovka, ci de Beriozovka de Sus, moșul se întoarse înciudat într-o parte și prinse a bodogăni de unul singur, să juri că citește din Gogol :

— Crezui că la Beriozovka ș-atît, da' dumnealor le trebuiește Beriozovka de Sus. Păi, zi așa. Că Beriozovka de Sus îi una, iar Beriozovka ș-atît îi cu totu altăceva... La fiecare se merge p-alt drum. Ba o mai fo ș-una de-i zicea Beriozovka de Jos, da' o ars, să tot fie vo treizeci de ani de atunci...

Moșneagul a mormăit așa vreo jumătate de oră despre încurcătura cu Beriozovcile, dar nimeni nu-l lua în seamă.

Filip Stepanovici și Vanecika se urcară în sanie și porniră la drum.

— Stai! zbieră fără veste Filip Stepanovici care iar simțea nevoia să comande și să epateze. Stai! Se poate, mă, să nu ducem și noi un dar, acolo, la ai tăi? Cînd te duci în vizită la neamuri, e musai să le faci un cadou. Este? Birjar, oprește o clipă. Mă, Vanecika, trebuie să-i facem mamei tale o surpriză, să rămînă tablou. Ceva grandios!

Filip Stepanovici se uită în jur și privirea-i căzu pe țăranul cu vaca.

— O vacă! exclamă el. O vacă! Ai obiecții, casierule? O vacă e ceva indispensabil în agricultură. O să producem senzație! Stupefacție! Entuziasm general! Luăm vaca! Te asigur că maică-ta n-o să mai poată de bucurie!

Acestea fiind zise, Filip Stepanovici sări din sanie cu o agilitate neobișnuită la vîrsta lui și cumpără așa de repede vaca, încît la început țăranul nici nu prea înțelese ce s-a întîmplat. Filip Stepanovici bătu ușurel vaca peste burduhanul bălțat aidoma cu harta Australiei pentru uz școlar, apoi o legă în spatele saniei, se instală, învelindu-se cu pătura flenduroasă, porunci vizitiului care încremenise de uimire „Acu, mînă!“ și mîndru de isprava lui, îi trase un ghiont lui Vanecika.

— Haida! răcni extaziat birjarul pocnindu-se, cruciș, cu mănușile peste coaste. Ce-o să mai fie! Cu boieri ca ăștia, trai, neică!

Călutul sur porni în galop.

Uimită, vaca își aplecă coarnele și-i urmă la trap. Curînd orașul rămase departe în zare.

Iar țăranul de la care cumpăraseră vaca, a mai stat o bună bucată de vreme țintuit, sub

ploaia măruntă în mijlocul pieței fostă Dedușkin, cu șapca într-o mînă și o sută douăzeci de ruble în cealaltă, nefiind în stare să se dezmeticească și s-o ia din loc.

CAPITOLUL ZECE

De zece ani nu mai fusese Vanecika acasă și nu se mai văzuse cu maică-sa. La început îi scria și-i trimitea salutări, dar pe urmă n-a mai dat nici un semn de viață. Uneori avea impresia că nici ea, nici Beriozovka de Sus nu mai există pe lume. Dar îndată ce călutul sur, încordîndu-și pîntecul și rășchirîndu-și picioarele ce alunecau mereu pe drumul muiat, izbuti să-i urce în sfîrșit în vîrful unei costișe, lui Vanecika îi tresări inima de emoție. Satul începea brusc, fără nici o introducere: izbe cenușii de bîrne, învelite cu paie din care se ițeau hornuri înnegrite, cu chenare albastre, traforate la ferestre și tinde adăugate lateral, cocoțate pe parmaci și avînd acoperiș separat, cu cumpănă. De o parte și de alta, de-a lungul gardurilor și a gărdutelor din ostrețe, toată ulița — dreaptă, largă și pustie — era împurpurată, de-ți fugeau ochii, cu șiruri dese de călini păliți de brumă și ciuguliți de vrăbii. Părea că fără rumeneala lor de suliman care mai înveselea cu o nuanță luminoasă, artificială, priveliștea mohorîtă a satului, oamenii n-ar mai fi putut trăi de urît sub cerul acela gri-vinețiu ce atîrna

jos nemişcat, sub tăcerea pădurilor îmbibate de umezeala cu iz răşinos a unui sfîrşit de toamnă.

Chiar la intrarea în sat, o ţărancă trupeşă, cu broboadă negricioasă şi îmbrăcată cu o haină bărbătească care-i venea strîmtă, căptuşea o casă cu paie.

— Opreşte! Opreşte! strigă deodată Vanecika. Mămucă!

Sări din sanie.

Femeia se întoarse cu faţa la drum, îngustă din ochi, să vadă mai bine sania, vaca legată în spatele ei, căluţul sur, şi pe tîrgoveţii ce şedeau înăuntru, apoi făcu un pas înainte, încă unul şi scăpă jos mănunchiul de paie. Un chip înspăimîntat de femeie se ivi într-o ferestruică dar dispăru imediat. Apoi acelaşi chip, dar de astă dată îmbrobodit, scăpără în celalt gemuleţ. Pocni o uşă şi din tindă ieşi glonţ o ţărăncuţă stîngace, încălţată cu pîslari. Ambele femei bătură o dată din palme a spaimă şi uimire şi se repeziră la vaca ce stătea în spatele saniei, cu coastele umflîndu-i-se şi dezumflîndu-se ca nişte foale şi lingînd umerii de postav ai lui Filip Stepanovici.

— Ea îi, murgana noastră! ţipă sfîşietor ţăranca mai vîrstnică şi-l înşfăcă pe Filip Stepanovici de mînecă:

— Un' găsişi vita, ia zi! Şi funia de pe coarnele ei îi tot aia ce i-o legasem cu mîna mea, iaca, tot satul o să vă spună că-i funia noastră, a Kliukvinilor. Ce năpastă o mai fi şi asta, Doamne şi Maica Precistă!

— Ce-i făcurăţi lui Danila, tîlharilor? izbucni în bocete tinerica, ştergîndu-şi cu broboada chipul lătăreţ şi foind bezmetic în jurul saniei. Cum o plecat alaltăieri la tîrg să vîndă vaca, parcă l-a înghiţit pămîntul. Îmi spunea mie ceva inima. Ce-i făcurăţi?

— Ce ai, mămucă, aţi mîncat mătrăgună? bîigui Vanecika năucit de ţipetele femeilor. Nu mă mai cunoaşteţi?

Femeia se uită bine la el, gemu înăbuşit şi păli la faţă.

— Vaniuşa! suflă ea, făcîndu-şi cruce şi-şi duse spasmodic mîna la inimă. E Vaniuşa, să mă bată Dumnezeu! Noi nici nu mai credeam că trăieşti. Auzi! Drăguliţă Doamne! Vaniuşa!

Cu trupul zbuciumat de rîs şi lacrimi, femeia îl strînse pe micuţul Vanecika lîngă trupul ei masiv.

— Vaniuşa! Bădiţ-al meu de la oraş! exclamă şi fata, lipindu-şi sfielnic obrazul de umărul fratelui.

Îndată s-a lămurit şi tărăşenia cu vita: s-a nimerit ca cei doi colegi să cumpere chiar vaca pe care, cu două zile în urmă, mama lui Vanecika o trimisese la vînzare în oraşul Kalinov. Iar ţăranul de la care o cumpăraseră era unul Danila, logodnicul fetei. Aşa că senzaţia şi entuziasmul general scontate de contabil nu s-au produs. În schimb, stupefacţia era fără margini. Iar Filip Stepanovici, care profitase de haltele făcute pe drum şi apucase a se aghesmui în lege cu samogon sub competenta îndrumare a birjarului, coborî demn din sanie, îşi ridică un

pic pălăria și, pocnindu-și împleticit călcîiele, se înclină în toate părțile, îngăimînd pe nas cu o seniorială condescendență ceva intermediar între „îmi pare bine“ și „vă rog să luați loc“. Apoi, pe nepusă masă, le trînti o polilogie atît de încîlcită despre inspectarea satului, despre papá Sabbakin, despre pramatia aia de delegat, despre țarul Nicolae Sîngerosul, despre Izabelocika și altele, încît femeile înlemniră de spaimă și respect, iar birjarul, cherchelit și el, exclama în răstimpuri „Haida !“ și se plesnea încîntat cu mănușile peste coaste.

Scumpii oaspeți fură conduși în casă. După ce deshămă și îngriji de cal, Alioșka (aflaseră pe drum că așa îl cheamă pe deșucheatul de birjar), intră și el, se închină la icoane cu osîrdie prefăcută și se așeză modest pe laviță, chiar lîngă ușă, ca și cum ar fi zis : „Fiecare să-și cunoască lungul nasului“. Surioara Grușa duse vaca la grajd și ținînd mereu ochii în pămînt se apucă de tors, ciugulind cu vîrfurile degetelor caierul de in, bălai și înfoiat, dintre dinții pieptenului de lemn. Iar stăpîna casei, care în anii lungi de văduvie deprinse felul de a fi al unui bărbat cap de familie, își propti cu gravitate coatele voinice pe tăblia arsă a mesei la care-i așezase pe oaspeți, la locul de cinste de sub icoane, și prinse a vorbi pe îndelete despre ale gospodăriei. Deși povestea pentru Vanecika, se adresa mai mult lui Filip Stepanovici, căci ceva îi spunea că dînsul este șeful fiului ei și, în general, o persoană serioasă, influentă și respectabilă din toate punctele de vedere. Rolul de țăran gospodar îi intrase

într-atît în sînge încît ți se năzărea uneori că fața-i este încadrată într-o barbă stufoasă, răsfirată, și că te iscodește cu privirea de sub sprîncene groase, bărbătești, ca pentru a se dumeri ce zace în tine, ce gînduri ai și dacă ești într-adevăr ceea ce vrei să pari.

În timp ce se lăsa amurgul timpuriu, și în cealaltă jumătate a izbei o babă, ce nu se arătase încă, își făcea de lucru cu oalele și samovarul, văduva le povestea din fir-în-păr cum o duce, de parcă prezenta un raport amănunțit.

— Pămîntul rodește puțin, da'nici nu prea avem. Dacă nu te îndeletnicești cu vo meserie, n-ai cum să-ți ții zilele. Da'cine să se îndeletnicească dacă în casă nu-i nici un bărbat. La toamnă, Grușa se duce după Danila, feciorul lui Nikifor, Dumnezeu să-l ierte, om trecut de tinerețe, blînd și potolit. Trebuie să le fac nuntă, da'cu ce ? D-aia am zis să vînd vita, că altcum nu-i chip. Bogdaproste că mi-i adusărăți înapoi pe degeaba, da'nutreț pentru ea tot n-am. Bătrîna, de-abia se mai ține sufletul în ea, n-o mai duce mult. Ast'vară a fost un hotarnic să răzorească pămîntul. Dar geaba-l răzorește, că dacă nu-i, nu-i. Iar morarul ne obijduiește, că unde s-a pomenit uium de șase funți la pud ? Morarului — ce-i pasă, trăiește ca un burjui —numai gîște are pe puțin cinșpe bucăți, bașca toate ălelalte. Inul a rodit anul aista binișor. Nu ne plîngem. Atît că-i greu fără bărbat în gospodărie.

Văduva le-a mai vorbit mult în felul acesta, zîmbind fără veselie prin barba-i imaginară și

atunci se vedea că-i lipsesc doi dinți din față — pesemne că răposatul n-a fost o fire din cale-afară de blîndă. Nu-ți puteai da seama dacă femeia face haz de necaz, sau zîmbește ca necazurile ei să pară mai puțin amare ; dacă se plînge, sau povestește numai așa, ca să facă conversație cu musafirii.

Filip Stepanovici asculta cu atenția concentrată a bețivului, ridicînd o sprînceană deasupra unui ochi umflat și suflînd prin mustăți fumul de țigară, de parcă ar fi spus : „Foarte bine, am înțeles. Nici o grijă, doamnă, aranjez eu totul în doi timpi și trei mișcări, lăsați pe mine."

Între timp, Vanecika examina pe furiș casa părintească și recunoștea obiecte pe care le știa de mic : ornicul cu greutăți, lampa sub discul de tablă, icoanele, pozele și fotografiile liliachii de pe pereți, sumanul gros, agățat în cui lîngă ușă, cofa și căușul, vîrtelnița de tei cu roata șlefuită. Îl cuprinse o plictiseală de moarte. Avea sentimentul că nu s-a despărțit niciodată de aceste obiecte, că a trăit între ele în toți acești ani, fără întrerupere — atît îi erau de familiare. Mai ales că și mama spunea aceleași lucruri pe care le auzise de la ea din copilărie : despre morar, despre hotarnic, despre vacă, despre hangiu... Și ele nu treziră nimic în sufletul lui Vanecika decît o plictiseală sufocantă, vecină cu deznădejdea. Nu, vizita asta a ieșit anapoda. Nu merge de loc.

Geamurile s-au întunecat. Grușa a aprins lampa. O clipă, umbra furcii de oale dănțui prin încăpere ca imaginea necuratului. Și nu mai pu-

teai fugi de această plictiseală, trebuia să stai, să asculți, să privești. Pe locul lui de lîngă ușă, Alioșka căsca pe furiș în mînecă și se întreba cînd o să le dea în sfîrșit ceva de mîncare. Filip Stepanovici fu cuprins de o melancolie grea, de bețiv.

Vestea că văduvei Kliukvina i-a venit feciorul de la oraș și cu el un șef mare cu ochelari, beți amîndoi, că au adus cu ei vaca aia și că au de gînd să inspecteze ceva în părțile acelea, dar ce anume să inspecteze nu se știe, făcuse repede ocolul satului.

După ce au așteptat pînă seara, așa cum cere buna-creștere, oamenii se purtară cîte unul, cîte doi, către casa văduvei, să-i vadă pe cei doi orășeni și să mai audă niscai vorbe înțelepte pe care, lucru știut, e o desfătare să le auzi. Cei dintîi se urniră bătrînii venerabili, după bătrînii venerabili — fel de fel de cumetri și de neamuri, apoi înfipții, după aceea curioșii și la urmă tineretul fără de partid și cîteva muieri mai fîșnețe. Pe scurt, tocmai cînd musafirii isprăviră cu ceaiul și cu gustările, se îngrămădi în casa văduvei la lume de n-avea, vorba ceea, unde să cadă un ac. Fiecare își făcea intrarea potrivit vîrstei și poziției sociale. Bătrînii venerabili intrau de-a dreptul, foarte gravi, cu pasul și mișcările măsurate, dădeau mîna cu gazda și cu musafirii și ocupau în tăcere un loc mai în față. Cumetrii și cimotiile intrau cu pași mari și repezi, călcînd cocoșește cu mîna la căciulă și clipind voios : „sîntem de-ai casei" — dar dădeau mîna numai cu gazda și se așezau în spatele

bătrînilor, pe lavițe, lipiți de bîrnele pereților și spunînd orășenilor cîteva cuvinte amabile. Ceilalți nici nu intrau ca lumea, ci mai curînd se strecurau pe ușă, căutînd să ocupe cît mai puțin loc, nu dădeau bineţe nici gazdei, nici oaspeților, se așezau tiptil unde da Dumnezeu și ședeau mîngîindu-și bărbițele și tușind în pumni, exact ca niște profesori veniți la adunarea unei societăți științifice. Tineretul și muierile fîșneţe intrau în vîrful picioarelor, cu chipurile lăbărțate de zîmbet și se opreau lîngă ușă, sau nici nu călcau pragul, ci rămîneau dincolo cu obrazul rezemat în deget privind înăuntru de după ușor.

Deși casa părea mică și strîmtă, încăpu tot norodul, ba mai rămase și loc. Așa cum se cuvine în asemenea ocazii, un timp toți au păstrat tăcere studiindu-l din ochi pe Filip Stepanovici, apoi începură să clipească unul la altul, să se înghiontească cu coatele peticite ale cojoacelor și scurtelor vătuite, pînă ce, în sfîrșit, au împins ușurel în față și au zădărît la vorbă pe un moșneag veritabil, cu ochelari cu ramă de metal, semănînd la înfățișare cu celebrul chirurg Pirogov. Era pesemne cel mai dibaci la încontrări:

— Hai, Ivan Antonîci, se auziră în surdină îndemnuri — discută cu tovarășii despre treburi, în general.

— Să nu ne faci de rîs, opoziție!

— Spune-le, bunăoară, cîte ceva despre hotarnicu ăla.

Venerabilul se foi pe locul lui, ca și cînd ar fi vrut să se tragă înapoi, dar în realitate veni mai în față, își potrivi ochelarii și glasul, roti prin odaie o privire speriată și în același timp sfidătoare, își suflă nasul într-o batistă de un roșu aprins, ridică sprîncenele mult mai sus de ochelari, apoi, cu un gest decis, deschise disputa adresîndu-se lui Filip Stepanovici pe cel mai nevinovat ton din lume:

— Nu vă fie cu supărare, dară știți, noi sîntem oameni fără carte, iar dumneavoastră, cum s-ar zice, ați umblat la școli înalte. Citirăm noi acilea în ziarul „Sărăcimea“ despre statul Franția, că cică se pregătește! Spuneți-ne, rogu-vă, aiasta ce vrea să zică? Că se pregătește de război?

— Precis! făcu Filip Stepanovici, simțindu-se în centrul atenției generale. Dar le venim noi de hac, adăugă el, învăluind într-o privire triumfătoare adunarea de chelii, bărbi, cojoace și scurte vătuite.

— Bun, reluă imediat bătrînul clipind, cam fîstîcit, către ai lui (le zice orășanul, nu se încurcă, dar las' că nici noi nu sîntem proști, acușica îl strîngem cu ușa). Pricepurăm. Dar ce credeți, un morar, bunăoară, are dreptul, acum că avem putere sovietică a muncitorilor și țăranilor, să ia cîte șase funți de pud, ori ba?

— Moralmente, nu are nici un drept, decretă Filip Stepanovici. Sub nici o formă.

— Bu-u-un.

— E-eh, Ivan Antonîci, se auzi o voce zeflemitoare. Ce faci, neică?

Bătrînul se fîstîci de tot, clipi mărunt în dosul ochelarilor şi-şi suflă nasul, scuturînd din cap. Apoi îşi flutură scurt batista şi, cu înverşunarea disperării, s-apucă să înşire la întrebări, una mai încuietoare ca alta. Dar şi-a găsit naşul. Filip Stepanovici abia aştepta ocazia să-i uimească şi să-i zăpăcească cu inteligenţa lui superioară. Bătrînul se dădea de ceasul morţii, iar Filip Stepanovici — pac ! — şi-l încuia el pe moşneag. Para toate întrebările, dar pierduse orice ruşine şi turna minciuni sfruntate cu nemiluita.

Încîntaţi de spectacol, ţăranii nu mai respectau locurile, duhăneau mahorcă şi-i întărîtau pe concurenţi.

— Dă-i, că zici bine. Nu vă lăsaţi, tovarăşi !

Filip Stepanovici l-a dat repede gata pe venerabilul bătrîn, iar obştea i-a opus imediat un alt moşneag venerabil. Dar Filip Stepanovici era imbatabil. Nasul i se rumenise, pince-nez-ul îi luneca mereu, din mustăţi ieşea fum de ţigară, căutătura îi era sălbatecă şi rătăcită. O luase razna.

— Destul, Filip Stepanovici, îl implora în şoaptă Vanecika trăgîndu-l pe furiş de mînecă, ăştia tot nu pricep nimic. Aţi stat de vorbă cu oamenii şi ajunge, că cine ştie ce mai sînteţi în stare să le spuneţi...

Dar nimic nu-l mai putea opri pe Filip Stepanovici. Stătea clătinîndu-se, sub icoane, nădușit, fioros la vedere şi, zîmbind cu un dispreţ suveran, bătea cîmpii.

— Pardon... Par-don... Cherry-brandy serviţi, vă rog, am onoare ! Eu şi casierul meu Vanecika, aici de faţă. Cine-i Vanecika, şi cine-i

papá Sabbakin ?... Un cont curent de douăsprezece mii la Banca de Stat. El zice : poate acoperim, iar eu de colo : eşti un fraier. Cat-tego-ric ! Cum, zic, să acoperi, dacă n-ai cu ce ?... Este, casierule ? Iar morarul — la gîrlă cu el, tovarăşi ! Vă cumpăr eu o moară, pentru voi toţi. Vreţi sau nu vreţi ? Chiar azi, chiar acum ne ducem. Casier eliberează banii conform dispoziţiei pentru această achiziţie — şi punct.

Împingîndu-i treptat pe planul al doilea pe venerabili, se traseră mai aproape de masă neamurile şi cumetrii şugubeţi, acum cu chef, şi s-apucară să bată şaua că un prilej ca ăsta e musai să fie udat. În tindă măcăi scurt, apoi îşi întinse foalele o armonică. În uşă, Alioşka tăinuia ceva cu muieretul. Vanecika scoase bani din buzunar, iar peste vreo zece minute, au şi apărut ici-colo pe pervazuri sticle gălbui cu dopuri de hîrtie.

Stăpîna casei şedea roşie ca focul. Avuse o revelaţie bruscă şi acum ştia şi de ce a venit Vanecika de la oraş, şi de unde are banii, şi cine-i Filip Stepanovici — totul îi apăruse limpede ca în palmă. Şi ea care s-a bucurat atîta ! Se mîngîiase cu gînduri că feciorul o să rămînă o vreme acasă, că o să joace la nunta Gruşenkăi, ori poate chiar n-o să mai plece de loc şi-o să se apuce de gospodărie. Orişicît, cu un bărbat în casă e altceva. Cînd colo — uite ce păcat a făptuit ! Şi-i era o ruşine femeii, de nu se putea uita în ochii oamenilor. Pînă în clipa cînd a înţeles totul, abia aşteptase să plece odată musafirii ca să rămînă singură cu băiatul ei, să-l culce, să-l pieptene bi-

nişor, să mai stea de vorbă, să se sfătuiască cu el, dar acum, îi era totuna, n-au decît să stea şi pînă la cîntători.

Cu un zîmbet supus şi amar, ieşi şi aduse un codru de pîine, iuţari muraţi, patru păhărele de sticlă groasă, faţetate, o furculiţă ştirbă cu mîner scurt, puţină sare, puse toate acestea pe masă şi se înclină adînc.

Ţin-te chef!

Vanecika ieşi de cîteva ori, clătinîndu-se din fumăraia odăii în tinda rece, oarbă, deschizînd uşa şi ascultînd cu moartea-n suflet. Moina. Se fleşcăiau drumurile, se topea zăpada de pe acoperişuri, picurau streşinile. În noapte se auzea ploicica foşnind ca beată prin călini. Undeva departe răsunau cîntece şi viers de armonică: pesemne că se întorceau flăcăii şi fetele de la vreo şezătoare. Dar lui Vanecika i se părea că-i aceeaşi veselie, mahmură, beţivănească ce năvălise din casa afumată afară, la aer, ajungînd tocmai pînă-n celălalt capăt al satului şi acum tălălăieşte din casă în casă, pe uliţa zlotoasă, sub călinii beţi şi ei, cu armonică şi cîntece lipsite de veselie. Vanecika scotea capul în bătaia vîntului, dar vîntul nu putea domoli oful cel negru ce-i mistuia toată fiinţa şi-l ardea la inimă. Ce-i de făcut? De plecat, nu mai pot pleca de aici, nici cu sania, nici pe jos. Şi chiar dacă s-ar putea — încotro să se ducă, şi la ce bun? Abia atunci înţelese pentru întîia oară Vanecika adevărul simplu şi limpede — că s-a nenorocit şi că nu mai are scăpare. Îi venea să-şi puie laţul de gît. Se întorcea în casă, bea puturosul de samogon,

cînta, se pupa cu toţi, apoi ieşea iar în tindă, să stea puţin în bătaia vîntului, să ciulească urechea la bolboroseala nopţii lupeşti şi să se zgîiască în întuneric pînă-i jucau pete galbene în ochi.

Petrecerea s-a lungit pînă-n miezul nopţii. De cîteva ori, împiedicîndu-se la tot pasul, Alioşka s-a repezit pînă undeva cu sticlele goale şi le-a adus pline. Aflînd de eveniment, preşedintele sovietului sătesc, întors tîrziu de pe teren, trecu şi el să-i vadă pe oaspeţi. Înalt, tînăr, voios, îmbrăcat cu o bluză albastră, de croială militară, descheiată la gît, intră grăbit, aplecîndu-se ca să nu se lovească de pragul de sus şi-i cuprinse pe toţi într-o privire.

— Să facem cunoştinţă. Sînt Sazonov, preşedintele sovietului sătesc, se prezentă el lui Filip Stepanovici scuturîndu-i mîna cu putere. Apoi în acelaşi fel dădu mîna cu Vanecika, îi salută din cap pe ceilalţi, de-i căzu moţul bălai pe frunte, se aruncă pe taburetul pe care-l împinsese gazda spre el, scoţînd voiniceşte înainte un picior încălţat cu cizmă, scăpără şăgalnic din ochii lui de cicoare şi zîmbi senin, făcînd gropiţe în obraji, ca fetele. De altfel, n-a stat mult — a ascultat cu atenţie trăncăneala lui Filip Stepanovici care o luase razna de tot, dîndu-i pas la vorbă cu cîte un „da", i-a pus cîteva întrebări, a băut un păhărel de samogon — ca să nu refuze! — a glumit cu Gruşa, care nu se urnise toată seara de la locul ei şi, urînd tuturor petrecere frumoasă, a plecat, spunînd că-i în urmă cu somnul. Într-un cuvînt, un băiat de zahăr. Pe la miezul nopţii a apărut

și Danilo, logodnicul Grușei de la care cumpăraseră vaca la oraș. Aflînd de tărășenie, s-a așezat într-un colț, așa cum era, cu cojocul pe el și cu cușma-n cap și a rămas acolo nemișcat, cu gura căscată de uimire, pînă au uitat de el.

Trecuse de miezul nopții cînd musafirii se duseră pe la casele lor. În încăpere stăruia duhoarea de holercă. Gazda căsca obosită, însemnîndu-și gura cu semnul crucii și împrăștia cu ștergarul fumul de mahorcă. Grușa strîngea masa și așternea pentru dormit. Alioșka apucase să se puie bine pe lîngă o chioară ce stătea la celălalt capăt al satului și, după ce-și griji la iuțeală căluțul, se duse să se culce la ea. Filip Stepanovici zăcea pe laviță, sub icoane, gemînd greu și opintit. O mînă îi atîrna pînă la podele, iar bărbia repezită-n sus era vînătă și ascuțită ca la morți.

Lovindu-se pe întuneric de niște lucruri colțuroase, Vanecika ajunse pe orbecăite în tindă, apoi coborî treptele șubrede și se duse în grajd, unde mirosea cald și familiar a bălegar, a vite și a orătănii. Dibui loitrea căruței, se cățără pe ea și, întinzînd pe întuneric mîinile reci ca de gheață, ajunse pînă la grinda tavanului pe care atîrnau hățurile. Încercă dacă ține bine, făcu un laț și, mișcîndu-se ca în somn, se săltă nesigur în vîrful picioarelor și vîrî capul în ștreang. Căruța scîrțîi, loitrea îi fugi de sub picioarele încordate. O găină speriată pică din pătul ca o căpățînă de varză și începu să se zbată pe întuneric, stîrnind un praf uscat, năbușitor. După ea zvîcni încă una, apoi alta. În toate ungherele izbucni o trăncăneală păsărească agitată, prin aerul vîntu-

rat de bătăile aripilor pluteau pene... Mînată de o presimțire rea, mama veni într-o goană, cu degetele chircite la piept, în dreptul inimii, și apucă să-l scoată din ștreang, mai mult mort decît viu.

Îl tîrî în casă ducîndu-l aproape în brațe și-l culcă pe așternutul întins pe jos, alături de Filip Stepanovici. Îi dădu un căuș cu apă, dar el nu bău. Îl mîngîia cu palma bătucită peste părul jilav, repetînd într-una: „...se poate să-ți încarci sufletul cu un păcat ca ăsta" și lacrimile îi umezeau fața bărbătoasă.

— Ce știi matale, mămucă, rosti cu durere Vanecika și se întoarse cu spatele, răsuflînd slab, anevoie.

— Ba știu tot Vaniușa, of, of, of, tot. Ce păcat ai făptuit! Acu, fii tare și rabdă. Că și Domnul a îndurat și nouă poruncit-a să fim răbdători.

— Mi-e frică, mămucă, o să mă închidă, îngăimă Vanecika și apoi nu mai scoase o vorbă.

În puterea nopții — bătăi la fereastră. În geamul întunecat apăru fața albă a lui Alioșka și numaidecît dădu și el buzna în casă, tropăind nerăbdător și împiedicîndu-se în pîslari.

— Ei, hazeaika, scoală-mi mușteriii. Trebuie s-o întindem că-i de rău. Pașka Sazonov al vostru, președintele sovietului, a plecat în goană mare la plasă, să aducă miliția. Pe crucea mea. Vrea să-i aresteze. Am bănuieli, zice... Hai, trezește-i, că eu am și înhămat. E moiște și mi-e că se strică drumul de tot. Atunci nu mai ieși cu sania de-acilea. Parcă văd că ne împotmolim undeva pe cîmp. Vai de capul meu!

Filip Stepanovici și Vanecika se deșteptară și săriră ca arși.

— Pe cine să aresteze ?! Nu admit sub nici o formă ! grăi cu ifos Filip Stepanovici, dar se muie imediat, se gîrbovi și, călcînd nesigur, ieși repede și se așeză în sanie mormăind :

— Da în definitiv cine se crede Pașka ăsta ? Ia mai dă-l dracului... Provincie, beznă... Auzi, Pașka ! Dar poate eu sînt contele Guido și călătoresc cu casierul meu personal !

— Cu bine, mămucă, bîigui Vanecika, clănțănind de frigul nopții care-l cuprinse de cum ieșise în curte.

Cei doi colegi se înveliră cu pătura și sania porni. Mama fugi după ea, lipăind prin apăraie, căznindu-se să-i ajungă din urmă, ca să-și mai îmbrățișeze o dată feciorul la despărțire, dar vîntul furios îi răvășea părul, acoperindu-i vederea. Undeva în sat răsună cucurigul unui cocoș.

— Barem să ne trimiți carte, Vaniușa ! strigă ea între sughițuri. Ei, Doamne-ajută !

Vîntul îi duse însă glasul în altă parte. Ea rămase în urmă, pieri. Hîrșîind cu tălpile ferecate, sania coborî dealul.

— Haida ! strigă furios Alioșka plesnind călutul cu hățurile. Poate că n-o să ne prindă Pașka !

Aproape fără să deslușească drumul pe întunericul de catran, se cufundară într-o pădure fioroasă, iar cînd ieșiră din ea, zariștea dintre brazi și trunchiuri arse se luminase pe alocuri. Se crăpa de ziuă. Frigul se înteți, drumul se făcea mai tare. Se auzea gheața pîrîind și fărîmîndu-se sub copite. Lîngă un sat, pe o pajiște presărată parcă cu zahăr, treceau niște școlari.

— Bună dimineața, nene ! strigară copiii cu glasuri subțiri, descoperindu-se.

„Ne-ne-ne“ — îi îngîna vătuit ecoul. De după pădure apăru panglica palidă a rîului. Huruia o moară. Strînși unul lîngă altul, colegii dîrdîiau, pătrunși pînă la oase de fiorii dinspre ziuă ai celor fără căpătîi.

— Cine ne-a pus ? rosti încet Vanecika, stăpînindu-și anevoie clănțănitul dinților. Eh, Filip Stepanovici, nu trebuia să ne atingem de banii ăia !

După această remarcă, își încovoie umerii a resemnare, făcu un efort ca să-și domolească tremurul și a tăcut pînă la Kalinov.

CAPITOLUL UNSPREZECE

S-AU CHINUIT toată ziua pe drumuri desfundate. În cîteva rînduri tălpicile au intrat atît de adînc în zloată încît au crezut că acolo rămîn. Nu mai aveau ce fuma, dar n-au găsit să cumpere nicăieri țigări și chibrituri. S-au abătut pe la vreo două-trei „Întovărășiri sătești de consum“, dar tot sortimentul acestor întreprinderi se reducea la găleți și frînghii. Ajungînd la rîu, au strigat ca nebunii înspre malul celălalt, să vină bacul și după o așteptare de două ceasuri au fost nevoiți să treacă

prin vad. S-au udat pînă la genunchi și erau să se înece în apa cenușie în care se învîrtejeau bucățele de gheață. Cînd nu mai aveau decît vreo cinci verste pînă la oraș, căluțul s-a oprit fără veste chiar în mijlocul unui pod de lemn cocoșat, și-a rășchirat picioarele-i tremurătoare, și-a umflat burta și n-a mai vrut să facă un pas — nici înainte, nici înapoi — de-ți venea să urli, nu alta. L-au bătut, au încercat să-l sperie cu răcnete sălbatice, l-au tras de căpăstru — nimic ! S-au dat jos. O oră întreagă a stat el așa pînă i-a mai venit sufletul la loc, pe urmă s-a urnit de bunăvoie și nesilit de nimeni. Cam o verstă și jumătate au mers pe jos, lîngă sanie, înotînd în noroi, pînă ce căluțul s-a odihnit de-a binelea. Se făcuse tîrzior. În lumina amurgului, o pădure din apropiere își așternuse umbra pe pămînt în chip de nor de ploaie, iar un nor de ploaie veritabil se tîra deasupra pămîntului, stîrnind foșnete în lăstărișul rar. Pe linia ferată licărea o luminiță verde. În sfîrșit, la căderea întunericului au ajuns la destinație.

Orașul Kalinov era de nerecunoscut. Din posomoreala din ajun nu rămăsese nici urmă. Ferestrele tractirelor și vinăriilor erau luminate puternic, iar în fața lor se îngrămădea mulțimea. Deasupra gării, pe cerul de ploaie, se bolovăneau aburi purpurii. La colțurile pieței fostului Dedușkin ardeau patru felinare electrice. Pretutindeni îi ziceau de zor armonici și balalaici. Pe străzi și-n fundături, localnicii se plimbau pe trei cărări, în grup sau singuratici. Aerul răsuna de vuietul

și bălmăjeala petrecerii. De peste tot se auzeau cîntări clocotitoare. Sub felinarul cel mai îndepărtat colcăia o încăierare, înnegrind piața cu vînzoleala de umbre. Pînă și ploaia avea iz de alcool. Singurul om treaz care, speriat de moarte, se prelingea de-a lungul zidurilor, străduindu-se să nu atragă atenția și să nu calce pe vreun bețivan, era milițianul.

— Așa da ! strigă Alioșka, trăgînd la ușa tractirului. Așa te vreau, Kalinov. Ia să vedem și noi cum îi la gust a de pazăci, pînă n-au topit-o fîrtații. Sosirăm la țanc, să trăiți ! Bun venit !

Filip Stepanovici adulmecă aerul și se învioră pe loc.

— Just. Trebuie să cercetăm, hotărî el, dîndu-se jos cu mișcări pripite și dezordonate. Ce ai, Vanecika ? Ia mai dă-le încolo de griji ! Las' pe mine ! Să mergem să bem votcă de patruzeci de grade. Cherry-brandy, Château-Yquem... Cu scrumbioară și castraveciori... La urma urmelor, ce s-a întîmplat ? Viața-i frumoasă. Un cont curent de douăsprezece mii. O vilă în Finlanda... Crédit Lyonnais... Vin, femei, tot ce-ți poftește inimioara... Casier, după mine !

— Dă-i 'nainte ! strigă Vanecika cu un glas spart. Ce mai contează !

Două zile și două nopți, sub oblăduirea lui Alioșka, cei doi colegi de birou au ținut-o într-un chiolhan, de și-au băut și mințile. Cînd s-au trezit, buimaci și buhăiți, au văzut că e ziua namiaza mare și că iar sînt în tren. Dar nu

s-au mirat de fel. Dimpotrivă, ar fi fost mai ciudat să stea undeva locului.

— Sîntem la drum, Filip Stepanovici, constată destul de flegmatic Vanecika, răsucindu-se pe cușeta de sus a vagonului necapitonat.

— Sîntem la drum... veni ca un ecou răspunsul lui Filip Stepanovici de pe cușeta de jos. Se căută prin buzunare și scoase o cutie bojită de țigări „Șic". O cercetă pe toate fețele, află că are în mînă un produs al Fabricii de tutun „Nimfa" din Kursk, de care nu auzise niciodată, o mirosi, făcu „hm" și aprinse o țigară. Imediat limba i se acoperi cu tutun usturător, țigara se chirci și se încreți ca o floare veștejită, din ea răbufni cu trosnete un fum gros și în compartiment se răspîndi o duhoare de țap pîrlit.

Pe banca de vizavi se mișcă o siluetă învelită pînă peste cap cu un pled scoțian de sub care se auzi înăbușit o voce calmă :

— V-aș ruga să nu afumați compartimentul. Pfui ! Vagonul acesta nu-i pentru fumători.

— „Uite la el !" gîndi cu ifos Filip Stepanovici și se îmbufnă. Totuși, stinse țigara de bancă și se duse, scîrbit, la toaletă ca să scuipe porcăria aceea din gură și să-și astîmpere setea. În timp ce, menținîndu-se anevoie în echilibru cu picioarele-i deșurubate din încheieturi, bea de la spălător apă călîie și-și umezea tîmplele, în capul lui străfulgerau alandala crîmpeie de amintiri de la cheful ce-l trăseseră la Kalinov. Au tocmit toți birjarii din oraș și le-au poruncit să meargă cu trăsura goală în jurul pieței fostului Dedușkin

și să zică cîntece populare. Întreaga suflare a urbei s-a strîns să cașe gura la spectacolul acesta nemaipomenit. Au petrecut și la gară, unde au băut coniac, apoi a ieșit cu scandal și au trebuit să plătească amendă. Cînd s-a crăpat de ziuă, iar l-au văzut prin burniță pe țăranul acela roșcovan Danila, proțăpit cu aceeași vacă în mijlocul pieței. S-au mirat foarte mult, iar Danila le-a făcut o plecăciune adîncă și le-a spus placid : „Apăi, tot n-avem cu ce s-o scoatem din iarnă. Dacă fuse vorba s-o vindem — s-o vindem." Cînd și cînd, deasupra pieței se înălțau ciorile, ca niște căciuli zvîrlite în văzduhul leșietic. La un moment dat, Alioșka veni fuga să le dea de veste că Pașka Sazonov a apărut în oraș cu niște comsomoliști, așa că ei doi trebuie să plece. Unde să plece, n-a spus. Probabil că tot el a luat biletele și i-a instalat în vagon...

— Mă, ce aiureală ! Aș vrea să știu totuși unde mergem ?

Filip Stepanovici se întoarse în compartiment. În vremea asta, pasagerul ieșise de sub pătură și acum ședea pe bancă numai în lenjerie de corp cu picioarele goale vîrîte în papuci de saftian căptușiți cu blană de ied și se fricționa pe gît și la ceafă cu apă de colonie „Patru rigi". Filip Stepanovici se așeză lîngă fereastră și se apucă să-l examineze pe furiș. Era un bărbat cu fizic plăcut, destul de plin la trup — într-un fel care-i dădea prestanță — cu

un început de chelie, mustață castanie, iar buzele-i fragede, de un trandafiriu pal, cum e carnea de somon, erau încadrate de o barbă înspicată care amintea de bărbile stropite regulat cu parfum englezesc, tușinate cu grijă și despărțite frumos, cu un pieptene special, de o parte și de alta a obrazului, cum purtau înainte de război funcționarii superiori de la căile ferate. Avea sub ochi două mici umflături, ca două jumătăți de caisă, iar pe pernițele de pe partea dinafară a degetelor sale plinuțe creșteau perișori plăcuți la vedere, ca niște gene. După ce isprăvi cu fricționatul, își puse o cămașă curată, își trase niște ciorapi de fil de Perse, scoase de sub perna pneumatică de gutapercă, pe care își odihnise capul, diverse articole vestimentare și începu să se îmbrace metodic. Întîi și întîi, își introduse picioarele în niște pantaloni largi de șeviot, de o croială impecabilă și bine călcați, își prinse bretelele igienice de cauciuc, cu role, se ridică cît era de înalt — și nu prea era — scoase burta în afară, își mișcă iute și zvîcni pulpele, să vadă dacă nu-l strînge undeva, își legă cravata — o cravată discretă, model „ochi de păun" — și, în fine, își puse sacoul, larg și proaspăt călcat ca și pantalonii, cu o batistă albă în buzunarul de la piept. Ghetele nu și le puse — avea pesemne bătături și-și menaja picioarele — așa că rămase în papuci. După ce săvîrși ritualul îmbrăcatului, dezumflă perna și strînse frumos așternutul într-o husă de doc cu

monogramă albastră. Apoi își controlă și-și numără cu atenție bagajele — doi saci de voiaj, o valijoară îngustă, un coș pentru mîncare, o cutie rotundă pentru pălării și o trusă de toaletă.

„Uite la el! gîndi iar Filip Stepanovici cu o ușoară invidie, ce se mai răsfață!" și-și duse repede la spate mîinile, să nu i se vadă unghiile murdare.

Necunoscutul luă micul dejun — două ouă moi și o ceașcă de cacao caldă, pe care și-o turnă dintr-un termos îmbrăcat și el într-o husă gri cu monogramă. După ce se ospătă cu o poftă de invidiat, mînjindu-se cu ouă pe gură, strînse frumos totul, apoi șterse geamul cu batista și începu să se uite pe fereastră cu un binoclu Zeiss. Dar peisajul care se derula în goană era monoton și lipsit de frumusețe. Agăță binoclul în cui, își împodobi nasul clasic cu un pince-nez de aur, cu arc, scoase din valiză o carte și un caiet și se cufundă în lectură, notînd din cînd în cînd ceva cu un splendid creion automat. Filip Stepanovici se așeză în așa fel, încît să poată vedea ce scrie pe coperta cărții. Citi: „Codul penal". „Hait!" exclamă el în gînd și avu o neplăcută senzație de frig.

Preț de jumătate de oră, necunoscutul citi și luă note. În sfîrșit puse cartea și caietul înapoi în valiză, își bombă toracele, trăgîndu-și coatele îndărăt, de-i pîrîiră oasele, însoțind acest exercițiu de dezmorțire cu un „e-e-eh!",

apoi, devenind comunicativ, se adresă lui Filip Stepanovici cu glas plin, sonor :

— Cînd v-au adus ieri în vagon, erați într-un hal, — ha-ha ! Dar cred că nici nu vă aduceți aminte. Unde v-ați aranjat așa cu colegul ? Iertați-mă, n-am avut onoarea. Dați-mi voie să mă recomand : Şolte, Nikolai Nikolaevici. Inginer.

— Îmi pare bine, răspunse Filip Stepanovici străduindu-se zadarnic să-și compună obișnuita-i expresie de superioritate. Filip Stepanovici Prohorov, funcționar superior în domeniul finanțelor și al contabilității, iar dumnealui e casierul meu, tovarășul Kliukvin Vanecika.

— Călătoriți departe ?

Filip Stepanovici făcu un gest vag. Inginerul Şolte se înclină cu modestie, ca să arate că nu a vrut să fie indiscret și că întreabă doar așa, pentru a lega o conversație plăcută.

— Călătoriți cu treburi personale sau în interes de serviciu — dacă-mi dați voie ?

— În interes de serviciu, răspunse Filip Stepanovici, netezindu-și mustața și aruncînd o privire piezișă spre cușeta lui Vanecika — în interes de serviciu, împreună cu casierul meu. Cercetăm diferite situații, ca să zic așa. De exemplu, zilele trecute, am cercetat Leningradul. Jale, dom'le. Provincie ! Pe cuvîntul meu. Nici n-ai ce cerceta. Monumentele — mă rog, jos pălăria, dar restul e o mizerie. La hotel — ploșnițe, oriunde te duci, dai de aceeași capelă

ucraineană. E drept că la „Vladimirski Klub" au palmieri, numai că-s artificiali. Şi la tot pasul te pungășesc fel de fel de delegați și împuterniciți. Eu am șase, el are șapte. La mine-i șeptar, la el e optar. Socot și eu un optar, el are nouar. Trișează, ceva de speriat !

Filip Stepanovici își aplecă capul pe umăr, ascultîndu-se cu plăcere vorbind și continuă :

— Iar în provincie e și mai prost. Birjarii confundă douăzeci și cinci de copeici cu cincizeci. În plină piață se vînd niște vaci — am fost pus chiar în situația să cumpăr una — și, mai ales oriunde te-ai duce, — străzile, instituțiile, totul se numește fost Dedușkin. Şi cum faci un pas, hop te și amendează. Pentru orice fleac. Bacurile — pînă vin, ți se urăște — mai bine intri în apă și treci prin vad. Iar la țară, e beznă absolută. Președinții sovietelor sătești s-au obrăznicit groaznic. Într-un loc — ce să mai spun ! — erau cît pe ce să ne aresteze. Dar le-am zis : sub nici o formă ! Se poate una ca asta ? Ei, în asemenea condiții, pas de mai cercetează ceva ! Şi acum încă simt că îmi plesnește capul.

Inginerul dădu compătimitor din barbă.

— Nu, nu ! Orice s-ar spune, înainte nu se pomenea așa ceva, reluă Filip Stepanovici. Înainte, cînd intram cu bătrînul Sabbakin în restaurantul lui Lvov de la poarta Sretenskie — poftim pește pe varză călită, poftim votcă a-ntîia, poftim respect... Nu se compară !

Încălecînd pe calul lui de bătaie, Filip Ste-

panovici, care încă nu se dezmeticise bine din ajun, își dădu drumul la gură.

— Nu vă supărați, îl întrebă inginerul care-l asculta cu multă simpatie, dispuneți de fonduri mari? Adică, vreau să spun, ați primit alocații importante pentru cercetările pe care le întreprindeți?

— Cum să spun, grăi pe nas Filip Stepanovici, dîndu-și aere, nu cine știe ce: vreo zece-douăsprezece mii. Și se uită cu coada ochiului la inginer: mai zi ceva dacă poți!

— O! făcu inginerul rotunjindu-și buzele în chip de zero și închizînd ochii de plăcere. E o sumă frumoasă, o sumă substanțială, ca să zic așa!

— Vă cred, aruncă cu nepăsare Filip Stepanovici și-și compuse o mină demnă.

— Cu banii ăștia, he-he, poți s-o întinzi în străinătate și să cercetezi o jumătate de glob.

— Mda, se poate. Dar dumneavoastră, tot în interes de serviciu?

— Exact, stimabile. În interes de serviciu.

— Și dumneavoastră... cercetați?

— Și eu. Mai precis, am isprăvit. Am cercetat tot ce a fost de cercetat, și acum mă întorc, cum s-ar spune, pe meleagurile natale.

— Și, nu vă supărați că vă întreb, ați dispus de o sumă mare?

— Hm. Vreo sută cincizeci ai mei și vreo mie cinci sute luați cu împrumut. Cînd ești ordonat și econom, poți face cu banii ăștia un voiaj splendid de două-trei luni, fără să-ți refuzi nici o plăcere. Stați, cînd am plecat? Exact, la două august, dacă nu mă înșală memoria. Prin urmare, cercetările au durat aproape patru luni. Bineînțeles, fără cine știe ce lux, dar putînd să-mi permit din cînd în cînd cîte o sticluță de vinișor străin! Noi, ăștia, inspectorii, trebuie să ne conformăm conduita după fondurile de care dispunem, nu-i așa?

Zicînd acestea, inginerul clipi aproape imperceptibil.

— Credeți? spuse pe nas Filip Stepanovici și simți deodată o nespusă părere de rău.

— Neapărat. Economie — în primul rînd, răspunse inginerul cu convingere, accentuînd pe o și pe e din cuvîntul „economie". Vă rog să mă credeți, fără economie cercetările pot degenera în ceva urît de tot, care nu-ți mai face nici o plăcere.

Inginerul făcu o scurtă pauză, își frecă o nară cu inelarul împodobit cu două verighete și i se adresă din nou lui Filip Stepanovici:

— Crimeea ați cercetat-o?

— N-nu.

— Păcat. Anul acesta, la culesul viilor a fost o încîntare. Ce plajă, ce femei! Vă jur că de cînd sînt n-am văzut asemenea femei. Dar în Caucaz ați fost?

Filip Stepanovici se posomorî și făcu „nu" din cap.

— Vai, dragul meu ! exclamă sau mai curînd viersui ca o ocarină inginerul, scoţînd din gîtlej o bogăţie de sonuri duioase şi vibrante. Vai, dragul meu ! Se poate ?! Nu-mi vine să-mi cred urechilor ! Nemaipomenit ! Cu banii dumneavoastră să nu cercetaţi Caucazul ? Dacă n-aţi văzut Caucazul, n-aţi văzut nimic. Caucazul e o mie şi una de nopţi, e o poveste a Şeherezadei, e... Dumnezeu mai ştie ce ! De n-ar fi decît drumul militar gruzin — ceva inimaginabil ! Pentru douăzeci de ruble, faci o excursie cu maşina între cer şi pămînt şi peste tot — munţi, sălaşe caucaziene, şaşlîc, cercheze, vin de Kahetia la burduf — o simfonie de senzaţii ! Iar staţiunile Mineralnîie Vodî, Kislovodsk, Jeleznovodsk, Essentuki ! Ce societate ! Ce femei ! Vă jur că n-am văzut în viaţa mea asemenea femei. E drept că acolo viata e cam scumpă; ajungeam să trec la capitolul cheltuieli pînă la şapte-opt ruble pe zi, dar în schimb simţi că trăieşti ! Mă uimiţi, Filip Stepanovici, zău aşa ! Cu banii dumneavoastră şi să nu vedeţi Caucazul ! Duceţi-vă numaidecît acolo, numaidecît ! Veţi trăi ca un paşă ! Femeile or să vă poarte în braţe, pe cuvîntul meu.

„Uite, dom'le, n-am cu ce să-l tai pe inginerul ăsta", gîndi înciudat Filip Stepanovici şi hotărî să i-o plătească într-un fel.

— Nu vă supăraţi, am văzut că aveţi o carte — e ceva interesant, de Zoşcenko ?...

— Ce Zoşcenko ?! exclamă cu bonomie elegantul inginer, respingînd această presupunere cu un gest al mîinii durdulii. Ce, de Zoşcenko îmi arde acum, cînd mă întorc la instituţia unde funcţionez ? Cartea asta, dragul meu, e „Codul penal". Fără el, nu faci nimic. Vă sfătuiesc insistent să vă procuraţi şi dumneavoastră un exemplar.

— Ce să fac cu el ?

— Cum adică ce ? Dar dacă vă trînteşte un proces demonstrativ ?! Atunci o să-mi daţi dreptate, dar o să fie prea tîrziu. Aşa, cel puţin, vă veţi înfăţişa înaintea judecăţii înarmat cu toate subtilităţile jurisprudenţei. Lucrul cel mai important e să-ţi pregăteşti bine ultimul cuvînt. Efectul pe care-l produce ultimul cuvînt — numai asta contează din tot procesul. Restul e flecăreală, vă asigur.

Inginerul îşi scoase ceasul împodobit cu brelocuri, se cufundă în nişte calcule mintale şi, în sfîrşit, rosti :

— E trei fără un sfert. Are optsprezece minute întîrziere. Halal organizare ! Peste o jumătate de oră sîntem la Harkov. Şi, ca să revenim la ce vorbeam, Filip Stepanovici, vă recomand călduros să plecaţi în Caucaz. Ce să mai amînaţi ! Vă daţi jos la Harkov şi luaţi bilete pentru trenul direct Harkov-Mineralnîie Vodî. Vă sfătuiesc, desigur, să călătoriţi cu vagonul internaţional. Costă, dar cu banii dumneavoastră e un

fleac! În schimb, ce confort! Un mijloc de transport sută în sută european: mahon, oglinzi, toaletă separată, personal stilat, rufărie excelentă — cearşafuri răcoroase, feţe de pernă glasate — veioză albastră de noapte, vagon restaurant la doi paşi — într-un cuvînt, o simfonie de senzaţii.

— E o idee! se însufleţi Filip Stepanovici, captivat de această nouă ţintă.

— Nici vorbă! În locul dumneavoastră, n-aş călători niciodată decît cu vagoane internaţionale. Dar, vai, fiecare trebuie să se întindă cît îi e plapuma. De altfel, dacă ai experienţă, poţi călători confortabil şi în vagoane necapitonate. Dumneavoastră însă, Filip Stepanovici, vă rog să nu-mi luaţi în nume de rău sinceritatea, ar trebui să vă fie pur şi simplu ruşine să călătoriţi cu clasa a treia. În concluzie, dragul meu, luaţi bilete şi — spre Caucaz! Trenul goneşte, şi în geamurile lui de cristal se desfăşoară o panoramă încîntătoare, o veritabilă galerie de pictură. Mai întîi poieni, bivoli, băştinaşi, iar în zare — contururile nebuloase ale unui lanţ de munţi... Apoi, întinderi acoperite cu licheni uscaţi şi arbuşti pipernicíţi, dar după aceea prind a se perinda crînguri, bolţi înverzite sub care ciripesc păsărele şi aleargă cerbi, pe urmă — aşezări cuibărite în munţi, turme de oi păscînd agale în văi mănoase, sau altceva în genul ăsta. Minunate privelişti! Byron, nu alta!

Inginerul închise ochii cu voluptate şi pocni din degete. Electrizat de cuvintele inginerului, Filip Stepanovici şedea ca pe ghimpi: ardea de nerăbdare să ajungă la Harkov, să se urce imediat într-un vagon internaţional şi să gonească spre Caucaz. Caucaz — altceva nu mai voia! Cum de nu-i trecuse prin minte? I-a dus naiba unde vrei şi unde nu vrei, numai la Caucaz nu s-au gîndit. Ce tîmpenie, auzi! Dar de-acum — basta! Ce a fost, se şterge cu buretele. Şi punct. Ceea ce a fost pînă acum a fost o brambureală, o nebunie, o absurditate. Totul abia începe. În amintirea lui Filip Stepanovici apăreau şi dispăreau fulgerător imagini mirifice dintr-un Caucaz plăsmuit de închipuirea lui: piscuri cu zăpezi veşnice, văgăune, cascade parcă fumegînde, femei de o frumuseţe răpitoare, turnul Tamarei, un beşmet circazian cu cartuşe la piept, un pumnal de argint, un mijlocel strangulat de brîu, un fel de exaltare generală şi — contele Guido, cu cuşma pe o ureche, galopînd la marginea genunii pe bidiviu-i înspumat...

Cînd se apropiară de Harkov, Filip Stepanovici îl trezi pe Vanecika:

— Scoală, Vanecika, scoală! Plecăm în Caucaz. Cu vagonul internaţional! Categoric. Harkov — Mineralnîie Vodî. Scurt. Hai, trebuie să mai rezervăm locuri, să luăm masa, una, alta... „În Daghestan la ceasu-amiezii, într-o vale..." fredonă el cu glas tremurător de emoţie şi-l trase pe Vanecika de picior.

— Fie și Caucaz — mormăi apatic Vanecika, dîndu-se jos de pe cușetă, cu servieta sub braț.

— Drum bun, spuse inginerul, însoțindu-și urarea cu un gest fluturat. Vă invidiez, norocoșilor. Mie mi-a venit timpul să putrezesc, în timp ce voi mai sînteți în plină floare, ha-ha !

Apoi își potrivi pince-nez-ul și se cufundă în lectura codului penal.

Colegii de birou coborîră din tren și se îndreptară spre restaurantul clasei întîia.

— Ce gară-i asta ? bolborosi Vanecika fără nici un interes.

— Harkov, Vanecika, Harkov. Harkov-Mineralnîie Vodî, legătură directă. De-ai ști ce minunat e Caucazul ! Ai fost vreodată acolo ? Nici eu, dar am auzit că e un loc minunat pentru vilegiatură. Cînd o să vezi, rămîi țuț. Vagon internațional, geamuri de cristal, rufărie excelentă, vagon restaurant ! Cum de nu ne-am gîndit înainte, frate casierule ?... O sumedenie de plăceri, un mijloc de transport sută la sută european... Cherry-brandy... Ascultă ce-ți spun... Și cu acest prilej, hai să bem o votcă, să ne încălzim.

Se îndreptară spre barul luxos al restaurantului cu candelabre și palmieri. Băură cîte o votcă mare, mușcară din niște sandvișuri cu șuncă și mai luară cîte una. După aceea, Filip Stepanovici îl trimise pe Vanecika să ia bilete pentru vagonul internațional și începu să se plimbe prin

sala restaurantului, inundată de un aer neobișnuit de albastru, în care răsuna zvon de farfurii, clinchet de pahare și, în crescendo, rumoarea de glasuri, prevestind o sumedenie de plăceri neîncercate și o simfonie întreagă de senzații.

Vanecika se depărtă somnoros, tîrîndu-și picioarele și se întoarse curînd, la fel de somnoros.

— Nu ajung banii, bălmăji el, scobind cu degetul într-o gaură a servietei.

— Cum adică, nu ajung ? se alarmă Filip Stepanovici. Imposibil.

— Uite-așa, făcu Vanecika. Două bilete la vagonul internațional pînă la Mineralnîie Vodî costă o sută douăzeci și șase de ruble, iar eu am în total unsprezece ruble și patruzeci și cinci de copeici.

— Ai înnebunit, dobitocule ? țipă Filip Stepanovici făcîndu-se roșu ca racul și se descheie la palton. Doar am avut douăsprezece mii în cap ! Pe ce au putut să se ducă ? Vorbești prostii.

— S-au dus, Filip Stepanovici. Poate matale mai ai ceva ?

Obrajii lui Filip Stepanovici se acoperiră cu pete de roșeață nesănătoasă. Se scotoci cu înfrigurare prin toate buzunarele, căută și în servietă — degeaba.

— Dați-mi voie, murmură el aproape fără glas, trecîndu-și mîna pe fruntea rece, dați-mi voie, e cu neputință. Pe ce i-am cheltuit ?

— Cu drumurile, Filip Stepanovici, răspunse resemnat Vanecika.

Filip Stepanovici avea o privire rătăcită, falca de jos îi atîrna, ochelarii îi lunecau mereu de pe nas și mereu și-i fixa strîmb. Gesticulînd dezordonat, fugi la toaleta pentru bărbați și acolo își întoarse buzunarele pe dos, dar tot ce găsi fu o hîrtie de cinci, și aia ferfeniță. Sudori de gheață îi năclăiseră fruntea, nasul i se ascuțise și i se întărise, ca la mort, și i se făcu negru înaintea ochilor. În bezna ce-l înconjura, se auzeau doar șiroaiele de apă ghiorăind pe pereții de faianță.

— Pardon, pardon, bîiguia fără noimă Filip Stepanovici, încleștîndu-și degetele osoase în umărul lui Vanecika. Pardon... Hai să facem totalul. E clar că e o greșeală... Stai să vedem : hotelul șaizeci, două seturi de constituție pentru porci — patru sute, biletele — douăzeci, cinema — zece, trei — bacșiș, cincisprezece lui Alioșka... Unde-i restul ?

— Trebuie să plecăm, Filip Stepanovici, murmură Vanecika.

— Pentru ce să plecăm ? Unde să plecăm ? Nu, fii atent : douăzeci biletele, patru sute consituația pentru porci, șaptezeci și cinci racii...

— Ce să mai socotim ? îl întrerupse Vanecika, privind în lături cu o apatie totală. Să plecăm la Moscova, acolo o să socotească totul. Numai de ne-ar ajunge banii pentru bilete.

— Crezi ? hîrîi Filip Stepanovici furișînd în jur priviri de fiară hăituită și lui Vanecika i se păru că obrajii contabilului se acoperă deodată cu o barbă căruntă și țepoasă de moșneag. Crezi că trebuie să plecăm ? Da, așa e, să plecăm, și gata. Cît mai repede. Acolo lămurim noi totul. Hai !

Cu un ochi holbat și fix, ca de sticlă, trăgînd un picior înțepenit, Filip Stepanovici șontîcăi grăbit spre casa de bilete. Dar biletele costau cu două ruble mai mult decît aveau. Filip Stepanovici rămase cîteva clipe nemișcat în fața ghișeului : avea senzația că îi căzuse tavanul în cap. Apoi, brusc, îl smulse din loc și-l purtă de colo-colo energia haotică a unui acces de nebunie. Se repezea să trimită cuiva o telegramă fulger, dar se întorcea la jumătatea drumului și, mormăind ceva pe nas, alerga, poticnindu-se, prin labirintul gării necunoscute, ținînd morțiș să vorbească cu șeful de gară, apoi cerea pe un ton poruncitor hamalilor să cheme pe nu se știe care comandant, țipa că o să scrie în condica de reclamații și sărea în lături, speriat de propria-i imagine ce venea spre el din trei părți din oglinzile mai întunecate la ora aceea ale restaurantului. Vanecika se ținea după el, îl trăgea de mînecă, îi șoptea, resemnat, că nu-i nevoie de nici un fel de telegrame, că mai bine, pînă nu s-a întunecat de tot, să se repeadă în oraș ca să vîndă la talcioc paltonul unuia din ei. Extenuat de

atîta zbucium și alergătură. Filip Stepanovici se lăsă convins. Ieșiră din gară și informîndu-se la un ostaș întîlnit pe stradă, ajunseră destul de repede la hala de vechituri. Fiind trecut de ora cînd se închidea piața, milițienii fluierau de zor, alungînd negustoresele. Începuse să pice o ploaie rece. Se însera. Orașul necunoscut aprindea în jur lumini încețoșate. Dintr-un gang se năpustiră asupra lor cîțiva telali. Zgribulindu-se de frig, Vanecika își scoase paltonul. Telalii îl suciră, îl răsuciră, îl fîlfîiră și oferiră șaptezeci și cinci de copeici. Mai dădură pînă la o rublă. Îi asigurară că mai mult n-o să capete de la nimeni. Apoi veniră alți telali, examinară marfa, o boțiră și-i spuseră cu un rîs jignitor că n-o iau nici pe degeaba. Atunci Filip Stepanovici își scoase decis paltonul. Telarii răstigniră cu dibăcie paltonul la lumina unui felinar, numărară toate găurile și petecele a căror existență n-o bănuia poate nici Filip Stepanovici, îi băgară în ochi roșăturile de la coate și buzunare, se sfătuiră între ei și sub cuvînt că nu-i marfă de sezon, oferiră trei ruble cincizeci. Filip Stepanovici scoase o exclamație de indignare, dar telalii plecară fără să întoarcă capul. Filip Stepanovici se luă după ei, clefăind prin băltoace cu o talpă căscată, îi ajunse cu sufletul la gură și le zvîrli paltonul lui greu, paltonul lui elegant cu guler de astrahan, superbul lui palton despre care cre-

zuse întotdeauna că e extraordinar de scump, de rezistent și că nu are moarte.

La întoarcere, apucară pe alte străzi și se rătăciră. Pînă au întrebat trecătorii, pînă s-au mai învîrtit pe ulicioare lăturalnice, s-a întunecat de-a binelea. Ploua de rupea pămîntul. Un vînt de gheață îi biciuia din toate părțile. De pe pălăria lui Filip Stepanovici apa curgea șiroaie. Pe strada Ekaterinoslavskaia, unde, sub luminile trandafirii ale hotelurilor și cinematografelor, ploaia bătea cuie de sticlă în dalele știrbe ale trotuarului, apa înspumată ce puhoia din burlane pătrunse prin ghetele lui sparte. Umbrelele, impermeabilele, coșurile trăsurilor păreau date cu lac negru. Pietonii se loveau unii de alții și se despărțeau înjurînd.

— Izabelocika! răcni la un moment dat Filip Stepanovici și, cuprins de groază, se lipi de casier. Uite-o pe Izabelocika! Să fugim!

O trăsură cu pneuri îi urmărea ca o fantomă prin apăraia plescăitoare de pe caldarîm. În trăsură, luminată intermitent de felinare, ședea Izabelocika, avînd în cap pălăria aceea roz, cu aripioare. Înghesuind cu formele-i planturoase pe omulețul plăpînd de lîngă ea, Izabelocika poruncí în gura mare, lovindu-l pe birjar pe spate cu umbrela-i verde:

— Birjar, drept înainte, apoi la dreapta! Spune, motănaș, ești de acord să tragem la hotelul „Rossia"?

Obrajii şi cerceii grei i se bălăbăneau voios. Era înspăimîntătoare.

Filip Stepanovici îşi vîrîse capul între umeri şi, sărind pieziş peste băltoace, o rupse la goană, cît îl ţineau picioarele, dînd peste oameni. Talpa lui căscată pocnea dalele cu sunet de castagnete.

— Huo, intilictualu ! Huo, scriitoru ! strigau după el derbedeii de la intrările cinematografelor, pe care îi amuza nespus această apariţie cu picioare lungi, surtuc scurt şi strîmt, stropit cu noroi, pince-nez şi pălărie de astrahan de un model bizar, cu boruri pleoştite. Vanecika abia de reuşea să se ţină după el. Numai cînd ajunseră la gară, Filip Stepanovici se mai linişti puţin. Era scuturat de frisoane. Pe obraji îi ieşiră pete de culoarea şofranului, mîinile-i tremurau. Din mustaţa căruntă picura apa. Dădu să zică ceva, dar limba nesupusă voinţei lui îi astupase gura şi în loc de cuvinte scoase un fel de mugete înfricoşate.

Trenul de Moscova pleca dimineaţă. Petrecură noaptea în sala de aşteptare pentru clasa a treia, pe o bancă de lemn. Filip Stepanovici se ghemuise într-un colţ. O tuse seacă îi sfîşia pieptul. În cap îi stăruia un sunet oribil, ca atunci cînd se freacă un obiect cu o perie aspră. Pomeţii proeminenţi păreau două suporturi neîncăpătoare pentru gogoaşele ochilor rătăciţi, care nu mai recunoşteau aproape nimic. Toată

noaptea a bolborosit cuvinte nedesluşite. La răstimpuri sărea în picioare, îl apuca pe Vanecika de umăr cu degetele-i descărnate şi şuşotea :

— Sst ! Uite-o pe Izabelocika ! Să fugim !

I se părea că o vede pe Izabelocika, cu aripile pălăriei roz larg desfăcute, plutind spre el din adîncul ireal al sălii, tropăind cu şoşonii şi agitîndu-şi umbrela, şi-i spune cu un zîmbet sardonic : „Încotro, motănaş ? Unde vrei s-o întinzi ? Ia fă bine, motănaş, şi plăteşte pensie alimentară !" Filip Stepanovici se făcea mic, se ascundea în spatele casierului căruia i se ridica părul măciucă şi, tremurînd tot, şoptea cu o viclenie poznaşă, ducînd la gură un deget lung, noduros :

— Ssst ! N-o să mă observe ! Ssst ! O să vezi că n-o să mă observe !

Alteori, faţa lui îşi recăpăta expresia normală şi atunci îşi potrivea pince-nez-ul, tuşea ca să-şi dreagă vocea şi spunea cu o blîndă insistenţă :

— Stai, n-am socotit vaca. Pune : vaca o sută douăzeci, şaptezeci racii, şaizeci hotelul, opt fructele... N-nu pricep...

În vagonul arhiaglomerat starea lui se înrăutăţi şi mai mult, dar nu putea să se culce : nu cumpăraseră bilete pentru locuri de dormit. Şedea tolănit, cu capul ca de plumb pe umărul lui Vanecika. Pleoapele-i pe jumătate coborîte erau injectate şi gîfîia opintit, de parcă evacua anevoie

suflarea şuierătoare prin mustaţa căzută peste gură. În jur ţipau copii, scîrţîiau coşuri, zdroncănea un ceainic, deasupra capului lor se bălăbăneau nişte tălpi groase, cu potcoave, de care se lipiseră coji de salam, fumul de ţigară plutea prin aer şi cobora lin peste pasageri. Cînd şi cînd, pătrundea pe fereastră, ca prin sită, o lumină anemică izbutind cu greu să smulgă pentru o clipă întunericului apăsător din vagon o grămadă de calabalîcuri. Vuietul trenului şi cadenţa roţilor îi prinseră capul ca într-un cerc de fier, izbind dureros tîmplele la macazuri. Peste tot coşmarul acesta trona, dirijîndu-l parcă şi dominîndu-l cu constituţia ei atletică, o cucoană mustăcioasă, cu pelerină şi pince-nez cu sticle fumurii. Se urcase încă la Harkov, se instalase în faţa lui Filip Stepanovici şi nu mai era loc de ea în tot compartimentul. Însoţitorul matroanei, un june slăbănog cu dantura stricată, pus la pantaloni reiaţi şi papion, căra, foarte aferat, un respectabil cufăr de voiaj, o umbrelă enormă şi un ceainic zornăitor. Se foia în jurul ei ca la poalele unui munte.

Toată noaptea Filip Stepanovici simţise ca un baros ce-l izbea în cap glasul gros şi răstit al cucoanei.

— Zice: „Pardon, madam, dar această lege nu are efect retroactiv". La care eu: „Dar copilul are efect retroactiv?" Uite, chiar aşa o să-l întreb şi pe Kalinin în persoană: „Dar copilul,

tovarăşe, are efect retroactiv? Să plătească, mişelul, pensie alimentară pentru toţi cei treizeci de ani."

Chinul a durat pînă dimineaţa. La zece au sosit la Moscova, în gara Kursk. Pe Filip Stepanovici de-abia îl mai ţineau picioarele. Văzîndu-l la lumina zilei, Vanecika se îngrozi: era înspăimîntător la vedere. O luară spre oraş. Termometrul arăta minus cinci grade. Bătea un vînt afurisit. Copacii jumuliţi de el vuiau prelung în scuarul din faţa gării. Veşmîntul de piatră al oraşului era însă uscat şi sonor. Pe luciul băltoacelor împietrite se tîra colbul. Cetăţeni cu gulerele ridicate se duceau grăbiţi la treburile lor. Un tramvai mîngîia cablul cu un deget de safir. Trase de cai zeloşi, treceau căruţe cu încărcături cusute în rogojini. Copiii zoreau spre şcoală, făcîndu-şi vînt pe băltoacele îngheţate. Unii din ei purtau glugi călduroase. În birjele ce se depărtau şir, şedeau cu coşurile la picioare noii sosiţi, contemplînd cu uimire forfota harnică a Moscovei sub cerul acela rece, fără luciu, aproape mohorît.

— Stai puţin, rosti Filip Stepanovici ca trezit din leşin şi se căzni să imprime chipului său răvăşit o expresie de autoritate. Stai puţin! Principalul e să nu ne pierdem capul. Ssst!

Şi ridică arătătorul cu aerul unui om care combină ceva în minte.

— Tu, Vanecika, uite ce faci... Nu mai treci pe-acasă, ci te duci direct la serviciu... Ce numerar avem azi în casă ? Adică nu asta contează... Şi, după cum spuneam... după cum spuneam... Fii cu ochii pe ei, să nu încurce ceva acolo. Şi ţine-ţi gura ! Sst ! Nu sufli nimănui o vorbă. Te porţi, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Clar ? Vin şi eu îndată. Numai să mă reped pînă acasă şi să aranjez unele chestiuni. Trebuie pregătită decontarea. Şi mai ales, sst ! Strict confidenţial. Avem acoperire : o sută douăzeci vaca, şaptezeci şi cinci racii, patru sute constituţia pentru porci... Cît despre palton — nu-i nici o tragedie ! Timpul e relativ cald şi n-am îngheţat de loc... De altfel, mă duc chiar acum la croitor să-mi comand unul nou. Ştii, aşa mă simt mult mai... în formă. Mai ales dacă ridic şi gulerul de la haină e în cea mai perfectă ordine... Aşa că, tu du-te, iar eu aranjez totul... Las' pe mine. Pe la douăsprezece vin şi eu. Pe curînd.

Cu o mutră de îngropăciune, Vanecika îl ajută pe Filip Stepanovici să se suie într-o birjă. Filip Stepanovici ridică gulerul şi-l ţinu strîns la gît. Cînd birjarul porni, fu cît pe ce să cadă cu nasul său învineţit înainte. În timpul drumului vorbea de unul singur, pe un ton foarte convingător :

— Şi mai ales, fără panică, să ne păstrăm calmul. Sst ! Totul o să fie în ordine... Las' pe mine... aranjez eu numaidecît... Nu vă supăraţi, în cît sîntem azi ? Iar Izabelocika — să mă pupe ! Şi scotea limba pe furiş la birjar.

Vanecika rămase un timp locului, privind apatic în urma trăsurii, apoi se gîndi ce se gîndi şi, făcînd stînga-mprejur, îşi tîrşîi picioarele spre Direcţia miliţiei judiciare din Moscova.

CAPITOLUL AL DOISPREZECELEA ŞI ULTIMUL

SUFLÎND zgomotos, Filip Stepanovici urcă la etajul doi şi se opri în faţa uşii. Tuşi de cîteva ori cu gravitate, îşi aranjă puţin ţinuta, îşi frecă mîinile îngheţate şi, în sfîrşit, sună de patru ori. Dincolo — paşi ce se apropiară în fugă, tăcere iscoditoare şi uşa se deschise larg.

— Filea ! Filecika ! Dragul meu ! exclama printre hohote de plîns o voce de femeie şi soţia îşi culcă obrazul pe umărul bărbatului ei.

— Am sosit, Janinocika, rosti el cu o vioiciune cam nefirească, desfăcîndu-şi larg braţele.

Ea se dezlipi de umărul lui şi se dădu un pas înapoi, clătinîndu-se.

— Dumnezeule mare ! murmură ea frîngîndu-şi mîinile. Filecika ! Motănaşule ! În ce hal arăţi ! Fără galoşi ! Dar unde-i paltonul ? E groaznic ! Te-au căutat, au venit după tine. Ce o să se aleagă din noi, Doamne Dumnezeule ! Am

vîndut tot. Zoia spală cu ziua pe la oameni. N-avem ce mînca. Simt că-mi pierd mințile.

— În primul rînd, să ne păstrăm calmul! rosti Filip Stepanovici cu un aer important. Totul e în regulă. Vanecika s-a și dus acolo. Sst!

Foarte misterios, ridică un deget și-și plimbă în jur privirea rătăcită. Prin ușa crăpată ce dădea spre palier, căscau gura niște vecini. Fără să-i vadă, Filip Stepanovici intră în casă, cu aerul unui om care are treburi serioase de rezolvat.

Din colțul gol al sufrageriei unde ar fi trebuit să se afle mașina de cusut Singer, îl privi curățenia lucie a sărăciei. Dispăruseră și perdelele de la ferestre, și lustra de deasupra mesei. Dar, cuprins de o energie febrilă, Filip Stepanovici nu observă nimic.

Pe pervaz ședea pieziș Kolea, cu cravata de pionier la gît. Mușcîndu-și mîinile ca să nu plîngă, cu urechile arzînd de rușine și ochii înroșiți de lacrimi, se uita cu disperare în pîlnia megafonului pe care-l meșterise singur din sticle goale în lipsa lui Filip Stepanovici. Din pîlnie, o voce sobră, inexpresivă, rostea rar și monoton: ...virgulă dispune ca serviciile de muncă virgulă de ținut virgulă regionale și orășenești să elaboreze astfel de norme virgulă ținînd seama de condițiile concrete de muncă punct aliniat la întocmirea respectivelor norme virgulă..."

— Ascultă, Nikolai, îi spuse preocupat Filip Stepanovici. Toate astea-s fleacuri! Acuma, noi

doi o să ne apucăm să facem decontarea. Ia hîrtie, creion, și scrie. Trebuie să-l ajuți pe tata. O să-ți dictez tot, în ordine, iar pe urmă transcriem pe curat. Principalul e să ne păstrăm calmul. Hai, scrie odată...

Așa cum era, cu pălăria în cap și servieta sub braț, Filip Stepanovici începu să alerge în jurul mesei, dînd din mîini și mormăind:

— Notează: optzeci și cinci biletele de tren, trei bacșiș, șaptezeci birjarii, șaptezeci și cinci racii, patru sute constituția pentru porci, o sută douăzeci vaca... Scrie, scrie, îndată aranjăm totul. Vanecika s-a și dus acolo. Trebuie să ne grăbim.

Soția stătea mută în ușă și-și frămînta mîinile. Kolea se răsucise cu spatele și apăsa din răsputeri cerceveaua cu fruntea.

— Scrie, scrie... O clipă numai... A, toate astea-s fleacuri! Unde m-am oprit? Pardon. Dar și delegatul ăla, mare pezevenchi. Auzi! Eu am șase, el are șapte. Eu am șapte — el are opt! Ai mai pomenit așa ceva? Ha-ha. Eu am optar — dumnealui scoate un nouar!

Filip Stepanovici rîse sec și se sperie singur de rîsul lui. Se dezmetici, privirea îi deveni conștientă, se uită în jur și deodată se scofîlci și se pleoști tot. Chipul i se făcu pămîntiu. Își trecu vîrfurile degetelor nesigure pe gîtu-i lung și rosti cu un glas strangulat, subțire și duios.

— Jania, mi-e rău.

— Filecika, scumpule !

Își trecu brațul pe după umerii ei grași, care miroseau a bucătărie, se tîrî spre pat ținîndu-se de ea, și se culcă. Îi clănțăneau dinții...

Seara l-au ridicat.

Într-o zi geroasă de la începutul lui martie, pe la orele patru după amiază, doi inși ieșeau sub escortă pe poarta tribunalului mare din Moscova.

Era o vreme splendidă. Cu gulerul ridicat și mîinile vîrîte adînc în buzunarele paltonașului, Vanecika pășea strîmb, puțin mai la o parte și înaintea lui Filip Stepanovici care, depănînd iute din picioare și poticnindu-se mereu, abia reușea să se țină după el. Aerul înghețat le încleșta răsuflarea și licărea mărunt și des ca o sumedenie de harnice secundare de cristal. Janina și Zoia l-au așteptat pe Filip Stepanovici în fața tribunalului. Cînd l-au scos pe poartă și micul grup a pornit prin mijlocul caldarîmului, ele îl urmară pe marginea trotuarului, ocolind grămezile de zăpadă și alunecînd pe porțiunile curățate și bătătorite din fața porților.

Filip Stepanovici purta un palton de damă, ros, căptușit cu vată, iar pe cap avea o glugă călduroasă, cu capete lungi înnodate la ceafă, cum își leagă nevestele șalul. De sub glugă se vedeau borurile pălăriei de astrahan, nasul de

mort și vîrful bărbii cărunte. În mînă i se bălăbănea o sacoșă de sfoară în care avea o sticlă cu lapte verzui. Nevăzînd nimic și indiferent la toate, călca bătrînește, mișcîndu-și stăruitor picioarele țepene, încovoiate-n genunchi, și aplecîndu-se mereu înainte, de ziceai că e gata să cadă.

Soarele scăpăta după acoperișurile sinilii. Turlele mînăstirii Strastnîi se desenau pe seninul gingaș, neprihănit al cerului trandafiriu. De pe crengile albe ale unui părculeț se scutura chiciura. Zăpada tare scîrțîia și trosnea sub picioare cu pocnete de silitră. Cîțiva oameni curățau zăpada de pe acoperișul unei clădiri cu patru etaje, îmbrăcată în faianță. Straturi albe țîșneau pachet de după cornișă, cădeau vertiginos de la o înălțime amețitoare, învăluite într-un abur albastru, transformîndu-se în baloturi compacte de batist alb, care se desfăceau apoi în trîmbe unduioase și bufneau, spulberîndu-se la poalele imobilului. Făgașurile de sănii și șinele de tramvai aveau la cotituri sclipiri de săbii șlefuite ca oglinda. Un detașament de pionieri traversă vajnic strada, în ropotul tobei. Niște studenți de la facultatea muncitorească, cu paltonașe căptușite cu vînt, țopăiau pe loc, cînd pe un picior, cînd pe celălalt, sau își trînteau cîte un bulgăre în spinare. Sub copaci scăpărau basmale și obrăjori purpurii. Patinele clincăneau și se apropiau unele de altele ca atrase de magnet. Trecu un tramvai cu

multe perechi de schiuri pe platformă. Geamurile păreau zaharisite, iar alimentele ce se vedeau prin ochiurile de pe suprafaţa lor îngheţată erau ca tot atîtea acadele multicolore. Prin cîte o stradelă, răzbăteau dinspre Patriarşie Prudî acorduri marţiale şi festive de fanfară. Pe cer apăruse secera subţire a lunii, şi insul în manta austriacă îşi instala telescopul lîngă statuia lui Puşkin. Deasupra mulţimii se legănau, scîrţîind uşor, ciorchini de baloane roşii, albastre şi verzi, înveselind ochiul cu culorile lor strălucitoare ca ale abţibildurilor sau ale pozelor proiectate cu lanterna magică. Răsuflarea oraşului era răsuflarea tinerească a marşului şi a vitezei.

Cînd ajunseră la intersecţia cu bulevardul Tverskoi, colegii de birou îl zăriră deodată pe Nikita care, ascuns după grilajul grădinilor, venea alergînd în întîmpinarea lor. Nikita îi saluta din cap şi le făcea nişte semne. Ferindu-se de escortă, Vanecika scoase o mînă din buzunar şi răşchiră degetele : cinci ani.

Nikita făcu o mutră nenorocită şi clătină din cap a compătimire : „Vai, vai, vai, cinci ani !"

În momentul acela, ca trezit din vis, Vanecika simţi pentru întîia oară toată prospeţimea, toată tinereţea vieţii ce fremăta în jurul lui.

Cinci ani ! Se gîndi la ziua aceea minunată, extraordinară, care va sosi negreşit, cînd, peste cinci ani, va ieşi din închisoare. Zîmbind acestor gînduri, privi în jur şi văzu două femei care îi

urmau aproape alergînd pe marginea trotuarului. Una grasă, foarte tulburată, care se ştergea mereu pe faţă cu batista, cealaltă tînără, subţirică, cu o căciuliţă tricotată, portocalie, palton albastru, sărăcăcios, fără galoşi, rebegită de frig şi atît de scumpă, cu zulufii ei înspicaţi de promoroacă şi o lacrimă îngheţată pe bujorii din obraji.

Decembrie — august

1925—1926

Moscova.

– Soția prietenului meu
– Dacă știe cineva
– nu rezist mai departe de tine –
– Bănică – Doamne acesta

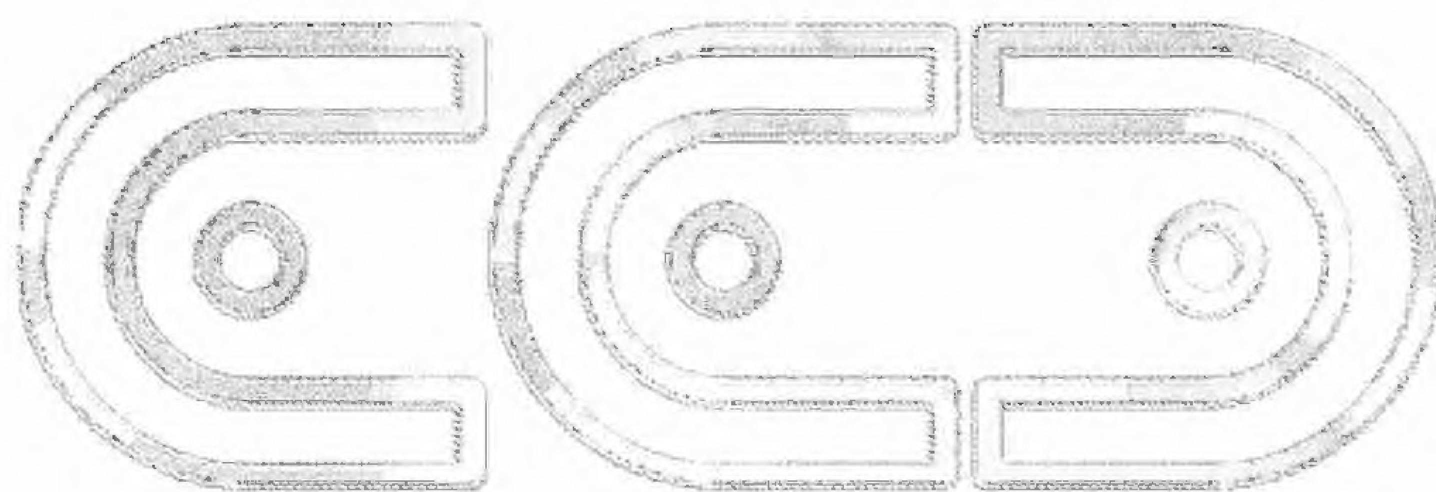
TIPARUL EXECUTAT LA

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli tipo; 6; comanda nr. 842

Scanare și prelucrare digitală

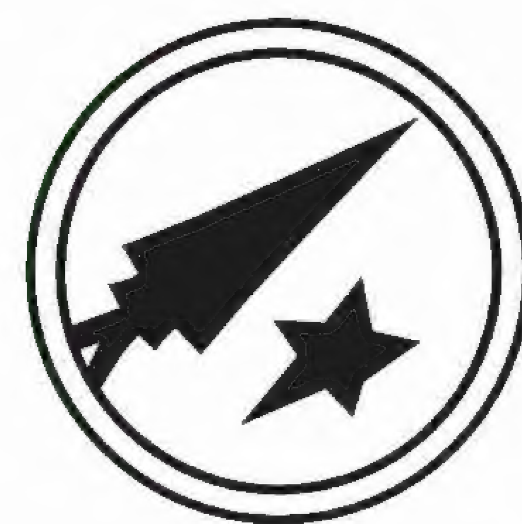

de

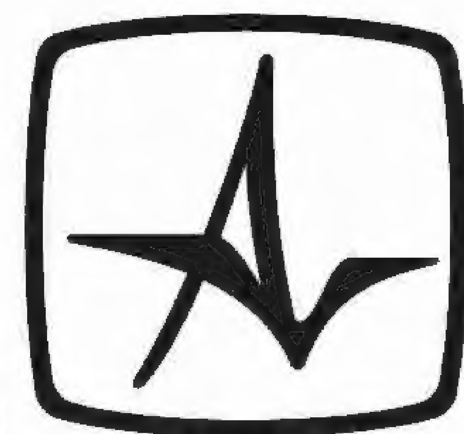
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

